[illegible]

ଗଳସ୍ରୁ

ଅପରାହ୍ନ

ଅଂଶୁମାନ ଦାସ

ମଳୟ ପ୍ରକାଶନୀ
ବାଙ୍କାବଜାର, କଟକ—୨

ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଭାଗବତ ବାବୁ ପୁଅକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଲେ । ତାପରେ ମୁହଁରୁ ଝାଳ ପୋଛି ପୋଛି ପାହାଚରେ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତୃତୀୟ ମହଲାକୁ ଯାଇ କବାଟ ବାଡ଼େଇଲେ । ବୁଢ଼ୀ ରୁକ୍ମଣୀ କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଲା । ଏଇ ବୁଢ଼ୀ ରୁକ୍ମଣୀଟି ତାଙ୍କୁ ମଣିଷ କରିଛି । ଭୟମିଶା ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲେ, "ମା' ଫେରିଲେଣି ?"

ବୁଢ଼ୀ ବ୍ୟଙ୍ଗଭରା ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, "ଦେଖିନ କି ମା' କେବେ ସାଢ଼େ ଛଟା ବେଳେ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି ?"

ଭାଗବତ ବାବୁ ଟିକିଏ ଇତଃସ୍ତତଃ ହୋଇ କହିଲେ, "ଯା ହେଉ, ଲୁଗା ବଦଳାଇବାକୁ ସମୟ ମିଳିଲା । ଭଲ ହେଲା । ଭାରି ଗରମ ଲାଗୁଛି ।"

ରୁକ୍ମଣୀ ତାଙ୍କ ଦଗରେ ଟିକିଏ ରାଗିଲା ଭାବରେ, ଟିକିଏ ଘୃଣା ଭରା କରୁଣା ସହିତ ଅନାଇଲା । ତା ପରେ କହିଲା, "ଏକାଥରେ ଝାଳ ସରସର । ନିଶ୍ଚୟ ପୁଅକୁ କାଖକରି ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର

ଗୁଲ୍ ଅସିଛ । ଏବେ ମାଙ୍କ ପାଇଁ ସେଇ ସାଢ଼େ ସାତଟା ଯାଏ ଅନେଇ ବସିଥାଅ । ସାଢ଼େ ସାତଟା ଆଗରୁ ମୁଁ କୌଣସିମତେ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ପାରିବି ନା—ଏହା ତୁମକୁ ମୁଁ ସଫା କହି ଦେଉଛି । ମୁଁ ଆଉ କଣ କରିବି ?”

ଭାଗବତ ବାବୁ ଯେପରି କିଛି ଶୁଣିପାରି ନାହାନ୍ତି, ଏହିପରି ଭାବରେ କହିଲେ. 'ଠିକ୍ ଅଛି । ବୁଢ଼ାର ହାତ ବୁଇଟି କିନ୍ତୁ ଭଲ ଭାବରେ ଧୋଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ସେ ବାଲିରେ ଖେଳୁଥିଲା । ମୁଁ ଲୁଗା ବଦଳାଇ ଆସୁଛି । ତାହାକୁ ବୁଢ଼ାର ହାତଗୋଡ଼ ଭଲ ଭାବରେ ଧୋଇ ଦେବାକୁ କହ ।”

ଭାଗବତବାବୁ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଭିତରୁ କବାଟ ଦେଲେ । ଏବେ ସେ ଟିକିଏ ଏକୁଟିଆ ରହିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି । ଦାନବୀତ ସ୍ତ୍ରୀର ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ଅଜ ଗାଲରେ ସେ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି, ଜୀବନ ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବିସହ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । କବାଟ ଦେଇ ଘର ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚି ନ ରହିଲେ ଆଉ ନିଜକୁ କୌଣସିମତେ ନିରାପଦ ମନେକରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କିଛି ଭାବିବାର, ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇବାର ସାହସ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ନାହିଁ । ଘରେ କବାଟ ଦେଇ ସ୍ତ୍ରୀର ବାକ୍ୟଯନ୍ତ୍ରଣା ଆଉ ବିଷଦୃଷ୍ଟିଠାରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଚେଅର ଟାଣିନେଇ ବସିପଡ଼ିଲେ ସେ । କିଛି ସମୟ ବିଶ୍ରାମ କରିବା ଏକାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ । ବସି ବସି ତାଙ୍କର ମନେହେଲା, ଅଲ୍ ପୁଣି ଘରେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ବିପଦ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛି । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସେ ଦୁଇ ଆଖିରେ ଦେଖି ପାରେନା—ଏହା ଧ୍ରୁବ ସତ୍ୟ । ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ମାଧବକୁ ସେ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରେନା । ମାଧବ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ଅନେକଦିନରୁ ପରିଚୟ । ବସମାନଙ୍କ ପରିବାରର ସେ ଜଣେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ବନ୍ଧୁ ।

ସଙ୍ଗୀ — ଅଜକାଲି ଏପରି ବନ୍ଧୁତା ଖୁବ୍ କ୍ୱଚିତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ମାଧବହିଁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଳି ତାଙ୍କମଝିରେ ପ୍ରାଚୀରପରି ଠିଆହୋଇ ତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରେ — ସ୍ତ୍ରୀର ଅନ୍ୟାୟ ଗାଳିର ପ୍ରତିବାଦ କରେ । ତାଙ୍କ କ୍ରନ୍ଦନ ବନ୍ଦକରେ — ଏହିପରି ତାଙ୍କ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର କେତେ ଦୁଃଖ, କେତେ ବିଡ଼ମ୍ବନା ହାତରୁ ମାଧବ ତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିଛି ।

କିନ୍ତୁ ଛ'ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଅଳି ବଡ଼ ଅମାନିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମୁନିବ ପତ୍ନୀର ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁହଁରେ ଯାହା ଆସେ ତାହା କହେ । ଦିନରେ ଶହେଥର କହେ — ମୁଁ ହୋଇଥିଲେ ଏ ସବୁ କୌଣସି ମତେ ସହି ନଥାନ୍ତା । ତୁମ ନାକରେ ଦୌଡ଼ିଦେଇ ଘୋଷାରୁଛନ୍ତି, ଅଉ ତୁମେ ସହି ଯାଉଛ । ଭଲ, ଭଲ । ...ସବୁ ତ ନିଜ ପ୍ରକୃତିର ଅନୁଯାୟୀ...।" ଅଳିର ଏତେଦୂର ଅସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ଯେ ଦିନେ ମାୟା ସଙ୍ଗେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍ଧତ ବ୍ୟବହାର କରେ । ଯାହାହେଉ, ମାୟା ସେଦିନ ବିଶେଷ ରାଗି ନାହିଁ । ଖାଲି ରାତିରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ କହିଥିଲା, "ଦେଖ, ଅଳି ଯଦି ଅଉ କୌଣସି ଦିନ ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ ଏପରି କଥା କହେ, ମୁଁ ତାକୁ ସେଇଦିନହିଁ ବିଦାୟ କରିଦେବି ।" ଯା ହେଉ ସେଦିନଟା ଭଲରେ ଭଲରେ କଟିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ମାୟା ଦୁନିଆରେ କାହାକୁ ଭୟ କରେନାହିଁ, ସେ ମଧ୍ୟ ଅଳିକୁ ଭୟକରି ଚଳିଲା । ଭାଗବତ ବାବୁ ଭାବନ୍ତି, ମାୟା ହୁଏତ ତାଙ୍କ କଥା ମନେ ପକାଇ ଅଳିକୁ କିଛି କହେ ନାହିଁ । ଯାହାହେଉ ସ୍ୱାମୀକୁ ମଣିଷ କରିଛି, ଶାଶୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ସେଇ ତ ପାଖରେ ଥିଲା ! ଏବେ ଅଉ ସେ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ନା । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆଉ ଚଳିବା ଅସମ୍ଭବ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ [illegible] ଘଟିବ, ସେ କଥା ଭାବି ଭାଗବତ ବାବୁ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ସେ ଅଉ କଣ କରିବେ ? ଅଲିକୁ ବାହାର କରିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଦନା ଦାୟକ ହେବ, ସେ କଥା ସେ ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସାହସ କରି ପାରନ୍ତି ନା । ପୁଣି ସ୍ତ୍ରୀର ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ । ହୁଏତ କେତେମାସ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥା ଏପରି ହେବ ଯେ କେହି କାହାକୁ ଅଉ ସହ୍ୟ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଭାଗବତବାବୁ ବସି ବସି ଆକାଶ ପାତାଳ କେତେ କଣ ଭାବୁଛନ୍ତି । ଭାବନାର ଅଉ ଶେଷ ନାହିଁ । କିପରି ଯେ ଘଟଣାର ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବେ ସେଇକଥା ଭାବୁଛନ୍ତି । ଭାବି ଭାବି କୂଳକିନାରା ପାଉ ନାହାନ୍ତି । ନା, କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ଯାହା ହେବାର ହେବ । ସେ ଅଉ କଣ କରିବେ ? ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ସେ ମନେ ମନେ କହିଲେ, "ଭାଗ୍ୟକୁ ବୁଢା ହୋଇଥିଲି । ବୁଢ଼ା ନ ଥିଲେ ଜୀବନଟା ଏକାଥରେ ମରୁଭୂମି ପରି ଖାଁ, ଖାଁ ହେଉଥାନ୍ତା ।"

ଭାବିଲେ ମାଧବ ସଙ୍ଗେ ପରାମର୍ଶ କରି ଦେଖିବେ । ନା, ନା ତାହା ହେବାର ମଧ୍ୟ ଜୁ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଲି ମୋଟେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ମାଧବ ହୁଏତ ଅଲିକୁ ବାହାର କରି ଦେବାପାଇଁ କହିବ । ନା, ଭାଗବତ ବାବୁ ଅଉ ଭାବି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏତିକି ବେଳେ ଘଣ୍ଟାରେ ଢଂ ଢଂ କରି ସାତଟା ବାଜି ଉଠିଲା । ଭାଗବତ ବାବୁ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ । ଏଁ, ସାତଟା ବାଜି ଯାଇଛି, ଅଥଚ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ଲୁଗା ବଦଳା ହୋଇନାହିଁ । ଭୟରେ କଂପି କଂପି ଜାମା ବଦଳାଇଲେ । କୌଣସିମତେ ପ୍ରସାଧାନ ସାରିଦେଲେ । ଯେପରି ପାଖ ଘରେ କେତେଲୋକ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଜରୁରୀ କାମ ଅଛି । ଭାଗବତ ବାବୁ ଡ୍ରଇଁ ରୁମ୍‌ରେ ଯାଇ ବସିଲେ । ଖବର କାଗଜ

ଖୋଲିଲେ । ହଠାତ୍ ଝରକା ପାଖରେ ଯାଇ ଭୁଙ୍କି ମାରିଲେ । ତା ପରେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ଅଜଥରେ ଆସି ବସି ପଡ଼ିଲେ । ଏଇ ସମୟରେ କବାଟ ଖୋଲିଗଲା । ବୁଢ଼ା ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା, ହାତମୁହଁ ପରିଷ୍କାର, ମୁଣ୍ଡ ବାଳ କୁଣ୍ଡା ଯାଇଛି, ବେଶ୍ ହସଖୁସି ଭାବ । ଭାଗବତ ବାବୁ ପୁଅକୁ କୋଳକୁ ଟେକିନେଇ ଚୁମା ଦେଲେ । ତା ପରେ ବୁଢ଼ାକୁ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବସାଇ ନଚାଇ-ବାକୁ ଲାଗିଲେ, ତା ପରେ ଆଗପରି ବସି ପଡ଼ିଲେ । ପୁଅ ସଙ୍ଗେ ଖେଳି ଖେଳି ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ାକୁ ଆଣ୍ଠୁ ଉପରେ ବସାଇ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ାଇଲେ । ବୁଢ଼ା ହସି ହସି ହାତ ତାଳି ଦେଉଛି, ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କରୁଛି । ପୁଅ ଯେତେ ଚିତ୍କାର କରୁଛି; ବାପ ବି ସେତେ ଚିତ୍କାର କରୁଛି ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ବୁଢ଼ାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ଏକ ଶାନ୍ତଶିଷ୍ଟ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ ପୁରୁଷର ସମସ୍ତ ସ୍ନେହ ଦେଇ ସେ ଏଇ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରାଣୀଟିକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଅବରୁଦ୍ଧ ସ୍ନେହ-କ୍ଷୁଧାର ଦୁରନ୍ତ ଆବେଗରେ ସେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏତେଦିନ ହେଲା ଯେଉଁ ଲାଜ ନମ୍ର ନାରୀ ହୃଦୟ ଲୁଚି ଥିଲା, ଯାହା ଏତେଦିନ ପଥ ନ ପାଇ ତାଙ୍କ ମନର ରୁଦ୍ଧ କାନ୍ଥରେ ମଥା ବାଡ଼େଇ ମରୁଥିଲା, ବାଂଧଭଙ୍ଗା ଦୁରନ୍ତ ଗତିରେ ସେଇ ଭଲ ପାଇବାର ଜୁଆର ତାଙ୍କର ହୃଦୟର ଦୁଇକୂଳ ଭସାଇ ଦେଇଛି । ସେମାନଙ୍କ ବିବାହିତ ଜୀବନର ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ବି ମାୟାକୁ କପରି ଯେପରି ଗୃପା ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲା, ମନରେ ତ ର ନଥିଲା ରଙ୍ଗ, ନଥିଲା ନିଶା, ନଥିଲା ସ୍ୱପ୍ନର ନିଶା ତାର ଆଖିରେ । ଏଇ ସମୟରେ ଅଲି ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା — ମୁହଁ ମ୍ଳାନ, ଆଖି ଦୁଇଟି ଛଳଛଳ ହେଉଛି । ଉତ୍ତେଜନାରେ ତାର

ସର୍ବାଙ୍ଗ ଥର ଥର କରି କମ୍ପୁଛି । ଅଲ୍ କହିଲା; "ସାଢ଼େ ସାତଟା ବାଜି ଯାଇଛି ।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ଟିକିଏ ଅସ୍ୱସ୍ତି ବୋଧ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ଘଣ୍ଟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, "ହଁ ସାଢ଼େ ସାତଟା ବାଜିଲାଣି ।"

"ଯା ହେଉ, ସେତିକିରେ ଶେଷ ।"

ଅସନ୍ନ ଝଡ଼ର ଆଶଙ୍କାରେ ଭାଗବତବାବୁ କଥାର ମୋଡ଼ ବୁଲାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କହିଲେ, "ବାଃ । ଏଇତ ତୁମେ ନା କହିଥିଲ ଅଠଟା ଆଗରୁ ଖାଇବା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ?"

"ଅଠଟା ! କ'ଣ କହୁଛ ? ଅଠଟା ବେଳେ ଏତେ ଛୋଟ ପିଲା ଖାଇବ ନା ? ତାହାହେଲେ, ତା ପେଟ ଖରାପ ହେବ । ମା' ଛଡ଼ା ତାକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଆଉ କେହି ଯଦି ନଥାନ୍ତେ, ତାହେଲେ କ'ଣ ଯେ ହୁଅନ୍ତା, ସେକଥା ଥରେ ଭାବ ତ । ମା'ର ତ ପିଲା ପାଇଁ ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ, ଭାବି ଭାବି କଣ୍ଟା ହୋଇ ଗଲାଣି । ହଁ; ହଁ; ତାର କଥା ମୁଁ କହୁଛି । ମା' ହୋଇଛି । ଏ ସବୁ ଝିଅମାନେ ଯେ କାହିଁକି ମା' ହୁଅନ୍ତି ଜାଣେ ନା ।"

ଏହା ଯେ ଅସନ୍ନ ଝଡ଼ର ପୂର୍ବାଭାସ, ଭାଗବତବାବୁ ତାହା ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ନା, ଆଉ ବଢ଼ିବାକୁ ଦେବା କୌଣସିମତେ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ବନ୍ଦ କରି ଦେବାକୁ ହେବ । କହିଲେ, "ଅଲ୍, ମାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି କଥା ମୁଁ ବରଦାସ୍ତ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ତୁମେ ମତେ ଭଲ କରି ଜାଣ । ଭବିଷ୍ୟତରେ କୌଣସିଦିନ ଯେପରି ଏ ଭୁଲ୍ ଆଉ ନହୁଏ ।"

ବୁଢ଼ୀ ଗୃହକର୍ତ୍ତ୍ରୀ ହତଭମ୍ବ ହୋଇ ଚାହିଁରହିଲା । ଗୋଟିଏ କଥା ତା ପାଟିରୁ ଆଉ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଅପମାନିତ ହୋଇ ପଛକୁ

ଫେରି ଘରୁ ବାହାରିଗଲା । ଯିବା ସମୟରେ ଏତେ ଜୋରରେ କବାଟଟା ବନ୍ଦ କରି ଦେଇ ଗଲା ଯେ ଝାଡ଼ ଲଣ୍ଠନର ଝୁଲ୍ ଗୁଡ଼ିକ ଟୁଂ ଟାଂ କରି ବାଜି ଉଠିଲା, ମନେ ହେଲା ଯେପରି ଡ୍ରଇଁ ରୁମ୍ ରେ ସହସ୍ର ଅଦୃଶ୍ୟ ଘଣ୍ଟା ବାଜୁଛି ।

ପ୍ରଥମେ ବୁଢା ଟିକିଏ ହତ୍‌ବଡ଼େଇ ଗଲା । ତାପରେ ଆନନ୍ଦରେ ହାତରେ ତାଳି ମାରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗାଲ୍ ଫୁଲାଇ ଛାତିର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଦେଇ ସେ କବାଟ ବନ୍ଦ ହେବାର ଶବ୍ଦ ନକଲ୍ କରି ମୁହଁରେ ଶବ୍ଦ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଭାଗବତ ବାବୁ ପୁଅକୁ ଗଳ୍ପ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ମନ ଅନ୍ୟମନସ୍କ । ବାରମ୍ବାର ଗଳ୍ପର ଖିଅ ହଜି ଯାଉଛି । ଗଳ୍ପ କୌଣସି ମତେ ଜମୁ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ତ ବାପର ମନର ଅବସ୍ଥା ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ—ବିସ୍ଫାରିତ ନେତ୍ରରେ ଅନାଇ ରହିଛି ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ଘଣ୍ଟା ଦିଗରେ ଅନାଇଛନ୍ତି, ଆଖି ଫେରାଇ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଘଣ୍ଟାର କଣ୍ଟା ଦୁଇଟା ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଚାଲୁଛି । ତାଙ୍କର ମନେହେଲା, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାୟା ଫେରି ନଆସିଛି, କଣ୍ଟା ଦୁଇଟା କୌଣସି ପ୍ରକାର ଚୁପି ଧରନ୍ତେ । ମାୟାର ବିଳମ୍ବ ହେଉଛି ଦେଖି; ସେ ଯେତେ ବିରକ୍ତ ନହେଉଛନ୍ତି, ତାଠାରୁ ଢେର ବେଶୀ ତାଙ୍କର ବିରକ୍ତି ହେଉଛି, ଭୟ ବି ହେଉଛି, ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ଦୃଶ୍ୟର କଥା ଭାବି । ଆଉ ଦଶମିନିଟ୍ ମଧ୍ୟରେ ହୁଏତ ମାୟା ଆସି ଯିବ । ତାପରେ ଆରମ୍ଭ ହେବ ଝଗଡ଼ା, କୈଫିୟତ୍, ଆଉ ମରାମରି—ନା, ଭାଗବତ ବାବୁ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ମନେକରିବା ମାତ୍ରେ ଭୟ ପାଉଛନ୍ତି । ଦୁଇଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ମୁହାଁମୁହିଁ ଠିଆ ହୋଇ କଳି କରୁଛନ୍ତି ଚିତ୍କାର କରୁଛନ୍ତି, ଏ ତାକୁ ଗାଳି ଦେଉଛି, ବାକ୍ୟ ବାଣରେ ଉଭୟେ ହିଁ ଜର୍ଜ୍ଜରିତ—ଏ କଥା ମନେ କରିବା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ଛାତି କମ୍ପିବାକୁ

ଲାଗିଲା, ତଣ୍ଡି ଶୁଖି କାଠ ହୋଇଗଲା, ସେ ଯେପରି ମରୁଭୂମିର ଉତ୍ତପ୍ତ ବାଲୁକା ଉପରେ ଦେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି, ବିନ୍ଦୁଏ ସୁଦ୍ଧା ଜଳ ନାହିଁ । ତୃଷ୍ଣାରେ ଛାତି ଫାଟି ଯାଉଛି । ଭାଗବତ ବାବୁ ଦୁର୍ବଳ ବୋଧ କରୁଛନ୍ତି—ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ଯେ ଏଇ ଏତେସାନ ବୁଢାକୁ କୋଳ କରିବା ପାଇଁ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର ନାହିଁ ।

ଢଂ ଢଂ କରି ଅଠଟା ବାଜିଲା । କବାଟଟା ଅଜଥରେ ଖୋଲି ଗଲା । ଅଲି ଆସିଲା, ତାର ସେଇ ଗଳିଲା ଭାବ ଆଉ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଖି ମୁହଁରେ କିପରି ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ଫୁଟି ଉଠିଛି । ଭାଗବତ ବାବୁ ଅନ୍ତର ଭୟ ପାଇଲେ । ଅଲି କହିଲା, "ଶେଷଦିନ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ତୁମ ଘର ସେବା କରୁଛି । ଜନ୍ମଠାରୁ କୋଳରେ ପିଠିରେ କରି ମୁଁ ତୁମକୁ ମଣିଷ କରିଛି । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ତୁମର ଦେଖା ଶୁଣା କରୁଛି । କୌଣସି ଦିନ ତୁମ ପରିବାରର କାହାର ଅବିଶ୍ୱାସର ପାତ୍ରୀ ହୋଇନି । ଆଶାକରେ ଏକଥା ସ୍ୱୀକାରକରିବ ।" ଅଲି ଉତ୍ତର ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ ଚୁପ୍ ରହିଲା ।

ଭାଗବତ ବାବୁ କହିଲେ, "ହଁ, ହଁ, ସେକଥା ସତ ଅଲି ।"

ଅଲି ଅଜଥରେ ଆରମ୍ଭ କଲା, "ତୁମେ ଭଲ କରି ଜାଣ ଟଙ୍କା ଲୋଭରେ ମୁଁ କିଛି କରେନା । ତୁମକୁ ମଣିଷ କରିଛି, ସ୍ନେହ କରେ, ସେଇଥିପାଇଁ ତୁମର ମୁହଁ ଚାହିଁ ମୁଁ ସବୁ କିଛି କରିଯାଏ । କୌଣସିଦିନ ତୁମକୁ ଠକାଇନି, ତୁମ ପାଖରେ ମିଛ କଥା ବି କହିନି । ଆଜି ମୋର କୌଣସି କାମରେ ତୁମେ କେବେ ଭୁଲ ଦେଖି ପାରିବନି.......... ।"

"ନିଶ୍ଚୟ, ନିଶ୍ଚୟ ।"

"ଭଲ କଥା, ଆଜି ମୁଁ ସହି ପାରିବିନି । କେବେ ତୁମକୁ କିଛି କହିନି । ସବୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲି, ଖାଲି ତୁମକୁ ସ୍ନେହ କରେ,

ଭଲପାଏ ବୋଲି, କିନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ପାରୁନାହିଁ । ଘଟଣାଟା ଅନେକ ଦୂର ଗଡ଼ିଗଲାଣି । ସମସ୍ତେ ତୁମକୁ ନେଇ ଥଟ୍ଟା ତାମସା କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆଜି ସବୁକଥା ତୁମକୁ କହିବି । ଯଦିଓ ସେ ସବୁ କଥା ମୁହଁରେ ଆଣିବାକୁ ହିଁ ମୋର ଘୃଣା ହେଉଛି । ମା କାହିଁକି ଯେତେବେଳେ ଖୁସି ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି ଜାଣ ? ସେ ସବୁପ୍ରକାର ଅନାଚାର କରି ବୁଲୁଛନ୍ତି, ସେଇଥିପାଇଁ ।”

ଭାଗବତ ବାବୁ ଏକାଥରେ ହତଭମ୍ବ ହୋଇ ଗଲେ । ମନେ ହେଲା ଘଟଣାଟା ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡଉପର ପଶିନି । ସେ ଖାଲି କହିଲେ, “ଚୁପ୍ କର, ଚୁପ୍ କର । ମନା କରୁଛି...... ।”

କିନୁ ଅଳି ଅଟଳ । ବାଧା ଦେଇ କହିଲା, “ନା, ଆଜି ମୁଁ ତୁମକୁ ସବୁକଥା କହିବି । ମାଧବ ବାବୁ ସଙ୍ଗେ ମା ବହୁତ ଦିନ ହେଲା ଅନାଚାରରେ ମଜ୍ଜି ଛନ୍ତି । କବାଟ କିହାଡ଼ରେ ମୁଁ ଅନେକ ଥର ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କୁ ଚୁମ୍ବନ ଦେବାର ଦେଖିଛି । ଏ ବିଷୟରେ ତୁମେ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇପାର, ଯଦି ମାଧବ ବାବୁଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ଟଙ୍କାପଇସା ଥାଆନ୍ତା, ମା’ କେବେ ହେଲେ ତୁମକୁ ବିବାହ କରିନଥାନ୍ତେ । ବିବାହ ଉପରେ ହୋଇଥିଲା ଏକଥା ଯଦି ମନେ ଥାଏ ତ ମୂଳରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ବୁଝି ପାରିବ ।”

ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ମୁହଁରେ ବିନ୍ଦୁଏ ସୁଦ୍ଧା ରକ୍ତ ନାହିଁ । ମଡ଼ାପରି ଧଳା ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେ ଠିଆହୋଇ କହିଲେ, “ଚୁପ୍ କର, ଚୁପ୍ କର କହୁଛି—ନହେଲେ— ।”

କିନୁ ଅଳି ବନ୍ଦ ହେଲାନି, କହିଲା, “ନା, ଆଜି ଆଉ ମୁଁ ଚୁପ୍ ରହିବି ନାହିଁ । ତୁମକୁ ଆଜି ମୁଁ ସବୁକଥା କହିବି । ହଁ, ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ମା ତୁମକୁ ବିବାହ କରିଛନ୍ତି, ବିବାହର ପ୍ରଥମ ଦିନଠାରୁ ତୁମକୁ ଠକି ଆସିଛନ୍ତି । ଆଗରୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ

ଗୋଟାଏ ଗୁଙ୍ଗାମଣା ହୋଇଥିଲ । ଟିକେ ଚିନ୍ତା କରି ଭାବିଲେହିଁ ବୁଝିପାରିବ, କିନ୍ତୁ ଆଉ ଅସୁସ୍ଥ ରହିବ ନାହିଁ । ମା ତୁମକୁ ଭଲପାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ତୁମକୁ ବିବାହ କରି ସେ ଖୁସି ବି ହୋଇ-ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ତୁମ ଜୀବନଟାକୁ ଏକାଥରେ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହା ଦେଖି ମୋର ଛାତି ଫାଟି ଯାଉଛି ।”

ଭାଗବତ ବାବୁ ହାତ ମୁଠା କରି ଘରଭିତରେ ଗୁଲୁଗୁଲୁ କହିଲେ, “ଚୁପ୍ କର ।” ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଆଉ କୌଣସି କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ୀ ଆଜି କୌଣସିମତେ ଚୁପ୍ ରହିବ ନାହିଁ । କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବ ନାହିଁ । ଏସବୁ ଦେଖି ବୁଢା ପ୍ରଥମେ ଘାବଡ଼େଇ ଯାଇଥିଲା: ତାପରେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଚିତ୍କାର କରିବାର ଦେଖି ଭୟରେ ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବୁଢ଼ା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବାପ ପଛରେ ଯାଇ ଠିଆ ହେଲା । ଆଉ ବାପ ତର୍ଜନଗର୍ଜନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ପୁଅର କାନ୍ଦ ଦେଖି ଭାଗବତ ବାବୁ ଆଉ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଭୀଷଣ ରାଗିଗଲେ । ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା କଟିଗଲା, ମନରେ ସାହାସ ଆସିଲା । ବୁଢ଼ହାତ ମୁଠା କରି ଅଲି ପାଖକୁ ଛୁଟିଗଲେ । କହିଲେ, “ସଇତାନ । ତୁ ପିଲାର ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ କରିଦେଉ ।” ଭାଗବତ ବାବୁ ଅଲିକୁ ମାରନ୍ତି କି ନ ମାରନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେଇ ସମୟରେ ଅଲି ଛାଡ଼ିଲା ତାର ମାରଣାସ୍ତ୍ର ।

‘ହଁ, ଆପଣଙ୍କ ମା’ ପରି ମଣିଷ କହୁଛି । ଆଜି ଆପଣ ଇଚ୍ଛାକଲେ ମୋ ଦେହରେ ହାତ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ତ ଆଉ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରତାରଣା ବନ୍ଦ ହେବନି । କିମ୍ବା ବୁଢା ଯେ ଆପଣଙ୍କ ପୁଅ ନୁହେଁ, ଏଇ ସତ କଥାଟା ମିଛ ହୋଇଯିବନି ।” ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ହାତ ଆଉ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ସେ

ରହିଗଲେ । ଅଲି ଆଗରେ ପଥର ପରି ଚୁପ୍ ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ରହିଲେ । ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଆଲୋକ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ଲିଭିଗଲା । ସବୁ ଯେପରି ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇ ଯାଉଛି, କିଛି ଆଉ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁନାହିଁ । ଅଲି ପୁଣି କହିଲା, "ପୁଅ ଆଡ଼େ ଭଲ କରି ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ବୁଝିପାରିବେ ତାର ବାପ କିଏ ? ବୁଢ଼ା ମାଧବ ବାବୁଙ୍କ ନକଲେ । ସେଇ ମୁହଁ, ସେଇ ଆଖି, ସେଇ କପାଳ । ଟିକିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଧରା ପଡିଯିବ । ଆଉ ଆଖିକୁ ମଧ୍ୟ ଫାଙ୍କି ଦେଇ ହେବନି ।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ଅଉ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିପାରିଲେନି । ଅଲିର ଦେହ ଧରି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହଲାଇ ଦେଇ ଦେଇ "କହିଲେ" ବାହାରିଯା ମୋଘରୁ ହାରାମଜାଦୀ । ଏବେ ବାହାରିଯା ନ ହେଲେ ତତେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିଦେବି ।" ତାପରେ ଅଲିକୁ ନେଇ ପାଖ ଘରକୁ ପେଲିଦେଲେ । ଟେବୁଲ ଉପରେ ଖାଇବାକୁ ବଢ଼ା ହୋଇଥିଲା । ଅଲି ସେଇ ଟେବୁଲ ସଙ୍ଗେ ଧକ୍କାଖାଇ ପଡ଼ିଗଲା । ଗ୍ଲାସଗୁଡ଼ାକ ଭାଙ୍ଗି ଟିକ୍ ଟିକ୍ ହୋଇଗଲା । ଅଲି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଠି ପଡ଼ି ଭାଗବତବାବୁ ଓ ତା ମଝିରେ ଟେବୁଲଟା ରଖିଲା । ଭାଗବତବାବୁ ସେତେବେଳେ ଅଲିକୁ ଧରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଅଲି ଅନ୍ତଥରେ ତାର ତୀକ୍ଷ୍ଣଧାର ବାକ୍ୟବାଣ ହାଣିଲା— "ଭାଗବତବାବୁ, ଆଜି ରାତିରେ ଖାଇବାପିଇବା ପରେ ଟିକିଏ ବାହାରକୁ ଯିବେ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଫେରିଆସିଲେ ସବୁ ଦେଖି ପାରିବେ । ସେତେବେଳେ ବୁଝିପାରିବେ ମୁଁ ମିଛ କଥା କହୁଛି କି ନାହିଁ । ଥରେ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ. ତାହାହେଲେ ସବୁ ଟେର ପାଇବେ ।" କହୁ କହୁ ଅଲି ତାର ଶୋଇବା ଘରେ ପଶି କବାଟ ଦେଲା ।

ଦୁମ୍ ଦୁମ କରି କବାଟରେ ବାଡ଼େଇ ବାଡ଼େଇ ଭାଗବତ ବାବୁ କହିଲେ ଏବେ ତୁ ମୋ "ଘରୁ ବାହାରି ଯା" ଭିତରୁ ଉତ୍ତର ଆସିଲା "ଆପଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଥାଆନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ମୁଁ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମଧ୍ୟ ରହିବି ନା । ଏବେ ମୁଁ ଚାଲିଯାଉଛି ।"

ମାତାଲ ପରି ଟଳି ଟଳି କୌଣସି ପ୍ରକାର ସିଡ଼ିରେ ରେଲିଂ ଧରି ଭାଗବତ ବାବୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ । ବୁଢ଼ୀ ତଳେ ବସି କାନ୍ଦୁଛି । ଗୋଟାଏ ଚେୟାର ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲେ ବଡ଼ କାତର ଭାବରେ ପୁଅ ଦଗରେ ସେ ଚାହିଁଲେ । ଆଉ କିଛି ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁନାହିଁ । ସବୁ ହଜିଯାଉଛି । ବୋକା ପରି ପାଗଳ ପରି ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ୀ ଚାକରାଣୀ ଏବେ ଯେଉଁ ମାରାତ୍ମକ କଥା ଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲା, ତାହା ବି ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ତାପରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ସବୁ ପରିଷ୍କାର ହୋଇଗଲା । ଯୁକ୍ତି ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଗୋଳିଆ ପାଣି ବସିଗଲା । ଏଇ ଭୀଷଣ ସତ୍ୟ ଦର୍ଶନର କ୍ରିୟା ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତରରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଅଲି ଏତେ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି, ଏତେ ଜୋର ଦେଇ, ଏତେ ଆତ୍ମ-ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆଉ ନିଷ୍ଠାର ସଙ୍ଗେ ସବୁକଥା କହିଯାଇଛି ଯେ ତାର ସରଳ ବିଶ୍ୱାସରେ ତାଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ହାୟରେ ମନ, ତେବେ ବି ସଂଶୟ । ହୁଏତ ଅଲି ଭୁଲ କରୁଛି । ବୁଢ଼ୀ କଣ ଦେଖି କଅଣ କହୁଛି । ମୋ ପ୍ରତି ସ୍ନେହରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ହୁଏତ ଭୁଲ ବୁଝିଛି । କିଂବା ମାୟା ପ୍ରତି ଅଜ୍ଞାତ ବିଦ୍ୱେଷ ବଶତଃ ତା ପ୍ରତି ଅବିଚାର କରିଛି । ଯାହା ହେଉ ଯେତେ ନିଜକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ସେତେ ହଜାର ପ୍ରକାର ତୁଚ୍ଛ ଘଟଣା ତାଙ୍କ ମନ ମଧ୍ୟରେ ନାଚି ଉଠିଲା । ସ୍ତ୍ରୀର କଥା ମାଧବର ଦୃଷ୍ଟି, କେତେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଘଟଣା ।

ବେଶି ରାତରେ ମାଷ୍ଟର ଘର ବାହାରକୁ ଯିବା, ଦୁହିଁଙ୍କର ଏକସଙ୍ଗେ ଅନୁପସ୍ଥିତ । ଏପରିକି ସେମାନଙ୍କ କେତେ ଅନୁଲ୍ଲେଖ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଅଦ୍ଭୁତ ହାବଭାବ ଯାହା ସେତେବେଳେ କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନଥିଲେ, ଆଜି ସବୁ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି । ତାଙ୍କର ବିବାହ ହୋଇ ଯିବାପରେ ଯାହା କିଛି ଘଟିଛି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କରି ସବୁ ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତିପଟରେ ଭାସି ଉଠିଲା । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ବିବାହିତ ଜୀବନ ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ କରି ବିଷାହର ପାତ୍ର ଉଚ୍ଛୁଳି ଉଠିଲା । ଅସହ୍ୟ ଜ୍ୱାଳାରେ ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ଦେହ ଜଳି ଯାଉଛି ।

ଏବେ ସେ ଆଉ ବୁଢା କଥା ଭାବୁନାହାନ୍ତି, ସେ ଏବେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ କ ର୍‌ଟେଠ୍‌ ଉପରେ ବସି ରହିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାକୁ କିଏ ଆଦର କରିବାର ଦେଖି ସେ ଆଉଥରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଭାଗବତ ବାବୁ ଛୁଟିଯାଇ ପୁଅକୁ କୋଳ କରି ଚୁମା ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ପିଲା—ତାଙ୍କର ପିଲା । ବାକୀ ସବୁ ଚୁଲିକୁ ଯାଉ । ସେଥିରେ ତାଙ୍କର କଣ ଯାଏ ଆସେ ? ବୁଢାକୁ ଛାତି ମଧ୍ୟରେ ଚାପି ଧରି ତା ମୁଣ୍ଡର ହାଲୁକା ବାଳ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ମୁହଁ ଲୁଚାଇଲେ । ଆଃ, କି ଶାନ୍ତି । ଖୁବ୍ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ କହିଲେ, "ବୁଢା, ମୋର ପ୍ରାଣର ବୁଢା ।" ହଠାତ୍ ଆଉଥରେ ଅଲିର କଥା ମନେପଡ଼ିଗଲା । ହଁ, ଅଲି କହୁଚି, ବୁଢା ମାଧବର ପିଲା । ତାଙ୍କର ନୁହେଁ । ...... ନା, ନା, ତାହା କୌଣସି ମତେ ହୋଇ ପାରେନା । ସେ ତା କଥା ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବୁଢା ତାଙ୍କର ପିଲା, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଭିକାରୁଣୀ ଗୃକର୍ଣୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ଏପରି କେତେ ନା କେତେ ମିଥ୍ୟା ଅପବାଦ ବାହାରେ । ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ଆବେଗରେ ଆଉଥରେ କହିଲେ, "ବୁଢା । ....ମୋର

ଫଖାଲ ।” ପୁଅ ଚୁପ ହୋଇଯାଇଛି, ତାର ବାପା ଯେ ଆଉ ଥରେ ତାକୁ ଆଦର କରି କୋଳକୁ ନେଇଛନ୍ତି । ଭାଗବତ ବାବୁ ଛାତି ମଧ୍ୟରେ ଶିଶୁ ପୁତ୍ରର ଉତ୍ତାପ ଅନୁଭବ କଲେ । ଶିଶୁର ପୋଷାକ ଭିତର ଦେଇ ତାର ଶାରୀରିକ ଉତ୍ତାପ ପିତାର ବୁକୁ ଭିତରେ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଛି । ଭଲ ପାଇବା, ସାହାସ ଆଉ ସୁଖରେ ମନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା, ଶିଶୁ ଦେହର ମଧୁର ତାପରେ ଅନ୍ତର୍ଜ୍ୱାଳା ପ୍ରଶମିତ ହେଲା, ବଞ୍ଚିଗଲେ ଭାଗବତ ବାବୁ । ପୁଅକୁ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ବସାଇ ତା ଆଗରେ ସ୍ନେହ ଭରା ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ । କହିଲେ, “ବୁଢ଼ା, ବାପ ମୋର ।” ··ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା, ଅଚ୍ଛା ସତରେ ଯଦି ମାଧବ ପରି ହୋଇଥାଏ······ ସେତେବେଳେ କଣ··ହେବ ?

ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଦ୍ଭୁତ ଏକ କିସ୍ୱ ଚାଲିଛି, ଗୋଟାଏ ତୀବ୍ର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅନୁଭୂତି ସୂଚୀପରି ତାଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ଚାଲିଯାଉଛି, ଦେହ ଶିରଶିର କରୁଛି, ହାତ ପାଦ ଅବଶ ଯାଉଛି, ହାତ ବୁଲିଛି ଯେପରି ବରଫ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସତରେ ଯଦି ବୁଢ଼ା ମାଧବ ପରି ହୋଇଥାଏ । ପୁଅ ଆଗରେ ଅପଲକ ନେତ୍ରରେ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ପୁଅ ହସୁଛି । ଭାଗବତ ବାବୁ ଅନାଇଛନ୍ତି ତାରଆଡ଼େ । ଆଖିରେ ତାଙ୍କର ସେ ଦୀପ୍ତି ଆଉ ନାହିଁ, ମୁହଁରେ ସେ ସ୍ୱାଭାବିକ ସନ୍ତୋଷ ଆଉ ନାହିଁ । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ମରୁର ଜ୍ୱାଳା ତାଙ୍କ ଆଖିରେ । ମନରେ ସଂଶୟ ଆଉ ସନ୍ଦେହ—କୁତ୍ସିତ ଅସଭ୍ୟ ସନ୍ଦେହ । ସନ୍ଦେହ ବିଷରେ ମନ ଜର୍ଜରିତ । ସେ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ବୁଢ଼ା ମୁହଁରେ ମାଧବର ଐକ୍ୟ ଅଛି କି ନାହିଁ । ମୁହଁ, ଆଖି, ନାକ, କପାଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଯଦି କୌଣସିଠାରୁ ଏତେ ମିଳନ ଦେଖିଲ ବାହାରି ପାରେ । କେତେକଥା [illegible] ତୀବ୍ର

ବେଗରେ ଛୁଟି ଚାଲିଛି । ପାଗଳ ହେବା ଆଗରୁ ଠିକ୍ ଏହିପରି ହୁଏ । ହଠାତ୍ ବୁଢ଼ାର ମୁହଁଟି ଯେପରି ବଦଳି ଗଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି, ଅଦ୍ଭୁତ ରୂପ ଧାରଣ କରିଛି ସେ, ଅସମ୍ଭବ ମେଳ ଯେପରି ରହିଚି ତା ମୁହଁରେ ।

ଅଲି କହୁଛି, "ଅନ୍ଧ ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ଧୂଳି ଦେବା ସହଜ ନୁହେଁ ।" ହୁଏତ ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି । କିନ୍ତୁ କଣ ? କପାଳ ? ହଁ, ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ମାଧବର କପାଳ ତ ଅହୁରି ସରୁ ! ତେବେ କଣ ମୁହଁ ? ମାଧବର ତ ଦାଢ଼ୀ ଅଛି । ତେବେ କିପରି ଧରା ପଡ଼ିବ ? ବୁଢ଼ାର ମେଦ ବହୁଳ ମୁହଁରେ ମାଧବର ଦାଢ଼ୀଭରା ମୁହଁର ସାଦୃଶ୍ୟ ଖୋଜି ପାଇବା କ'ଣ ସହଜ ?

ଭାଗବତ ବାବୁ ଭାବୁଛନ୍ତି, "ନା', କିଛିତ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ ବର୍ତ୍ତମାନ ଠିକ୍ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ କିଛି ବୁଝି ନ ପାରିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । କାଲି ସକାଳେ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ଆଲୁଅରେ ଭଲକରି ଦେଖିବାକୁ ହେବ ।" ଫେରେ ଫେରେ ମନକୁ ମନ କହି ଉଠିଲେ, "ଯଦି ମୋ ପରି ହୁଏ, ବଞ୍ଚିଯିବି ତା ହେଲେ ।" ଏହା କହି ବୁଢ଼ାକୁ କାଖକରି ଡ୍ରଇଁରୁମ୍‌ରୁ ଆସି ଆଇନା' ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲେ । ନିଜ ମୁହଁ ପାଖରେ ବୁଢ଼ାର ମୁହଁ ରଖି ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । "ହଁ, ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ନାକ ଏକ ପ୍ରକାର । ···ଠିକ୍ ଏକାପରି···ହୁଏତ··· କିନ୍ତୁ ତାହା ଠିକ୍ ନ ହୋଇ ପାରେ । ଆଖିର ଗୁହାଣୀ ଠିକ୍ ମୋ ପରି । ···ନା, ନା,···ବୁଢ଼ାର ଆଖି ତ କଳା । ସର୍ବନାଶ··· ତା ହେଲେ ? ହାୟ ଭଗବାନ । ନା ଅଉ ଭାବି ପାରୁନାହିଁ । ଏଥର ପାଗଳ ହୋଇଯିବି । ଏବେତ ଅଳ୍ପ ବେଶୀ କିଛି ଦେଖି ପାରୁନି···କିନ୍ତୁ ପରେ ଯଦି···ନା, ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଉଛି ।"

ବୁଢ଼ାକୁ ଚେୟାର ଉପରେ ବସାଇ ଦେଇ ଘରର ଅନ୍ୟ-ପାଖରୁ ଗୋଟାଏ ଚେଅର ଟାଣିନେଇ ନିଜେ ବସି ପଡିଲେ । ବୁଢ଼ା ଦଗରେ ଗୁହିଁ ସେ କାନ୍ଦ ପକାଇଲେ—ବାପର ଏପରି କାନ୍ଦ ଦେଖି ବୁଢ଼ା ମଧ କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା ।

ଦାଣ୍ଡ କବାଟରେ ଝିଞ୍ଜିରି କିଏ ବାଡ଼େଇବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ଭଗବତବାବୁ ଧଡ଼ପଡ଼ କରି ଉଠି ପଡ଼ିଲେ, ଯେପରି ଗୋଟାଏ ବୁଲେଟ୍ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡର ଖପୁରୀଟା ଫଟାଇ ଦେଇଛି । ମନେ ମନେ କହିଲେ, "ମାୟା ଆସିଛି । ବର୍ତ୍ତିମାନ କ'ଣ କରିବ ?"

ଘରଭିତରକୁ ଦୌଡ଼ିଯାଇ ଭିତରୁ କିଳଣୀ ଦେଲେ । ଆଖି ଧୋଇବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ଆଉ ଥରେ କବାଟରେ ଝିଂଝିରି ବାଡ଼େଇବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ସେ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ମନେପଡ଼ିଲା, ଅଲି ଗୁଲିଯାଇଛି, କାହାକୁ କିଛି କହି ଯାଇନି । ଗୁକର ବାକର ମାନେ କିଛି ଜାଣି ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ କେହି କବାଟ ଖୋଲିବାକୁ ଯିବେ ନାହିଁ । ସେ ବର୍ତ୍ତିମାନ କଣ କରିବେ ? ନିଜେ ଯିବେ ? ସାମନା ସାମନି ଠିଆ ହେବେ ? ହଁ, ନିଜେ ଯିବେ । ନିଜର ଘରଦ୍ୱାର, ଏତେ ଭୟ କାହିଁକି ? ଭାବି ଭାବି ନିଜେ ଗଲେ । ହଠାତ୍ ଯେପରି ସାହାସ ଆସିଗଲା । ମନରେ ଦୁର୍ଜ୍ଜୟ ସଙ୍କଳ୍ପ । ଆଜି ମୁହାଁ ମୁହିଁ ଠିଆ ହେବେ । ବହୁଦିନର ମୁଖା ଛିଣ୍ଡାଇ ଦେଇ ସଇତାନକୁ ଥରେ ଦେଖିବେ । ଲଢ଼ାଇ କରିବେ ତା ସହିତ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଅଘାତଟା କେଣ୍ ପାଶ ଯାଇଚ । ଅଉ ମିଥ୍ୟାର ମୋହରେ ଭୁଲିବେନି । ସତ୍ୟକୁ ଜାଣିବାକୁ ହେବ, ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ଦୁର୍ବଳ ସରଳ ମଣିଷଟି କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇଛି, ସମୁଦ୍ର ଢେଉର ଅଘାତ ପୋଖରୀରେ ଆସି

ଲାଗିଛି । ନିଷ୍ଫଳ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସଫଳ କରି ସେ ଲଭିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ।

ତେବେ କି ସେ କମ୍ପି ଉଠିଲେ । ସେ କଣ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି ? ହଁ······ସେଇଆ ହେବ··· ହୁଏତ ଏବେ ବି ସେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଭୟ କରନ୍ତି । ବୀରତ୍ୱ ଅତି ସାହସ ମଧ୍ୟରେ ଯେ କେତେ କ୍ଷୁଦ୍ର କାପୁରୁଷତା ଥାଏ, ତାହା କିଏ କହି ପାରିବ ? କେତେ ସ୍ତ୍ରୀଲୁ ଯେ ସାମୟିକ ଉତ୍ତେଜନାରେ କେତେ ଅସୀମ ସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପକାନ୍ତି, ତାର ହିସାବ କିଏ ରଖେ ? ପାଦ ଚିପି ଚିପି ଦୁଆର ପାଖକୁ ଗଲେ, ତାପରେ କାନ ଖାଡ଼ାକରି ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ଛାତି ଧଡ଼ ଧଡ଼ କରୁଛି । ନିଜ ଛାତିର ଧଡ଼ଧଡ଼ ଆଉ ଗୁଡ଼ ର କାନ୍ଦ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ପିଲାଟା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାନ୍ଦୁଛି । ଅନ୍ଧାରରେ ଝିଂଝିର ଖଡ୍ ଖଡ୍ ହେଲା । ଭାଗବତ ବାବୁ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ, ଯେପରି ବୋମା ଫାଟିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ତାପରେ କବାଟ ଖୋଲି ଦେଲେ ଭାଗବତ ବାବୁ । ମାୟା ଓ ମାଧବ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଏକାଠି ଦେଖି ଭାଗବତ ବାବୁ ଶିହରି ଉଠିଲେ । ଯେପରି ଭୂତ ଦେଖୁଛନ୍ତି ।

ମାୟା ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । ତା କଣ୍ଠରେ ବିରକ୍ତିର ଭାବ । କହିଲା, "ତୁମେ ନିଜେ କବାଟ ଖୋଲିବାକୁ ଆସିଛ, ଅଲି କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?"

ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ତଣ୍ଟି ଶୁଖି ଯାଇଛି, ନିଃଶ୍ୱାସ ନେବାକୁ କଷ୍ଟ ହେଉଛି । ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କିନ୍ତୁ ତଣ୍ଟିରୁ କୌଣସି ମତେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

ମାମୁଁ ପୁଣି ଥରେ କହିଲା, "ତୁମେ ଘୁଂଘା କି ? ପରୁଛୁଛ ପଣ୍ଡି ଅଲି କୁଆଡ଼େ ଗଲା ? ଅଉ କାହିଁକି ବା ଯାଇଛୁ ?"

ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାଭାବିକ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଫେରି ଆସିଲା, ଉତ୍ତେଜନା କଟି ଯାଇଛୁ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଯେ ଅସଂଯତ ଉଦ୍ଧତ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆହୋଇଛୁ, ତା ପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ପ୍ରବଳ ବିଜାତୀୟ ଘୃଣାରେ ତାଙ୍କ ମନ ବିଷେଇ ଉଠିଲା । କହିଲେ, "ଅଲି ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଚାଲି ଯାଇଛୁ । ମୁଁ ତାକୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛୁ ।"

"ତୁମେ ତଡ଼ି ଦେଇଛ ? ......କାହିଁକି ? ପାଗଳ ହେଲ ନା କଣ ?"

"ହଁ, ମୁଁ ତଡ଼ି ଦେଇଛୁ । ଅଲି ତୁମ୍ଭ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏଣୁତେଣୁ କହୁଥିଲା, ସେଇଥି ପାଇଁ ।"

"ଅଲି ?"

"ହଁ, ଅଲି, ।"

"ସ୍ପର୍ଦ୍ଧାତ କମ୍ ନୁହେଁ । କଣ କହୁଥିଲା ?"

"ତୁମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ।"

"ମୋ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ?"

"ହଁ, ତୁମ ବିଷୟରେ ଯାହା ମୁହଁକୁ ଆସିଲା, କହିଲା । ସେ ଭାରି ଅସଭ୍ୟ କଥା । ମୋର ତାହା ଶୁଣିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, ଆଉ—"

"ସେ କଣ କହୁଥିଲା ?"

"ସେ କଥା ନଶୁଣିବାହିଁ ଭଲ ।"

"ନା, ତୁମକୁ କହିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ ।"

"ଅଲ୍ କହିଲା, ମୋର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯେ ତୁମ ପରି ଗୋଟାଏ ଦାୟିତ୍ୱହୀନ, ଅମନୋଯୋଗୀ, ବେହିସାବୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ମୋର ବିବାହ ହୋଇଛି । ତୁମେ ଗୋଟାଏ ଅପଦାର୍ଥ, ସମସ୍ତ ଅସମସ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତୁମର କୌଣସି ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା ତୁମେ ସ୍ତ୍ରୀ ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ, ମା ନାମର କଳଙ୍କ ।"

ତରୁଣୀ ମାୟା ସେତେବେଳକୁ ପାଖ ଘରେ । ମାଧବ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ତା ପଛେ ପଛେ ଯାଇଛନ୍ତି । ଅବସ୍ଥାର ଏ ପ୍ରକାର ଦ୍ରୁତ ଓ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ମାଧବ ବାବୁ ଗୋଟିଏ ସୁଦ୍ଧା କଥା କହିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ମାୟା କୋଠା ଖୋଲସାରି ସ୍ୱାମୀପାଖକୁ ଯାଇ ପଚାରିଲା, "ତୁମେ କହୁଚ ? ତୁମେ ବି କହୁଚ ଯେ ମୁଁ...ମୁଁ...ମୁଁ ଗୋଟାଏ ?"

ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ମୁହଁ ଶୁଖି ଗଲା । ମୁହଁରେ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ରକ୍ତ ନାହିଁ । ଧୀରେ ଧୀରେ, ଅତି ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ଜବାବ ଦେଲେ, "ମୁଁ କିଛି କହୁନି । ଅଲ୍ ଯାହା ଯାହା କହୁଛି, ମୁଁ ତାର ପୁନରାବୃତ୍ତି କରୁଛି ମାତ୍ର । ଆଉ ତା ଛଡ଼ା ତୁମେ ତ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହିଁଲ । ତୁମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଯାହା କହୁଛି, ସେଥିପାଇଁ ତ ତାକୁ ତଡ଼ି ଦେଇଛି । ଏଇକଥା ତମକୁ କହିବାକୁ ଚାହେଁ ।"

ମାୟାର ଖୁବ୍ ରାଗ ହେଲା, ଇଚ୍ଛାହେଲା ସ୍ୱାମୀର ନାକକୁ ଟାଣି ଉପାଡି ଦେବାକୁ । ସ୍ୱାମୀର କଣ୍ଠସ୍ୱର ଆଉ ହାବଭାବ ଦେଖି ମନେ ହେଉଛି ସେ ଏବେ ଘରର କର୍ତ୍ତା ଆସନରେ ନିଜକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ତାର କିଛି ନଥିଲା । ମୁହଁରୁ ଗୋଟାଏ ସୁଦ୍ଧା କଥାବି ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବାକ୍ୟ ବାଣରେ ମାୟା ସ୍ୱାମୀକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ

ଦେଖୁଥିଲା, କହିଲା, "ତୁମର ଖାଇବା ପିଇବା ବୋଧହୁଏ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି ?"

"ନା, ମୁଁ ତୁମ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି ।"

ଅସ୍ଥିର ଭାବରେ ମାଷ୍ଟ୍ର ତାର ହାତ ହଲାଇଲା । କହିଲା, "ସାତଟା ପରେ ମୋ ପାଇଁ ବସି ରହିବା ନିହାତ ବୋକାମି । ତୁମର ଅନୁମାନ କରିବା ଉଚିତ ଥିଲା, ମୁଁ କେଉଁଠାରେ ନା କେଉଁଠାରେ ବାଧହୋଇ ଅଟକି ଯାଇଛି । ହୁଏତ ମୋ ହାତରେ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି, କିଣା କିଣି କିଂବା ବନ୍ଧୁ ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ ଏହିପରି ଅନେକ କାମ ।"

ତାପରେ ହଠାତ୍ ତାର ମନେହେଲା କେଉଁ ଠାରେ କଣ କରିଛି ତାର ଗୋଟିଏ କୈଫିୟତ୍ ଦେବ । କହିଲା, ବଡ଼ବଜାରର ଗୋଟାଏ ଦୋକାନରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅସବାବ ପତ୍ର କିଣିବାର କଥା ଥିଲା । ବୁଲିବୁଲି ସାତଟା ପାଖା ପାଖି କଲେଜ ଛକରେ ମାଧବ ବାବୁଙ୍କ ସଂଗେ ଦୈବାତ ଦେଖା ହୋଇଗଲା । ତାପରେ ମାଧବ ବାବୁ ବାଧ କରିବାରୁ ଗୋଟାଏ ହୋଟେଲରେ କିଛି ଖାଇ ନେଲି । ନାମ ମାତ୍ର ଖାଇବା— ହୋଟେଲରେ କିଛି ନଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ ଜଳଖିଆ ଥିଲା । ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ମୁଁ ତରତର ହେଉଛି । ରାତି ହୋଇଗଲାଣି । ଫେରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଛଟ ପଟ ହେଉଛି । କଅଣ ଆଉ କରିବ ? କୌଣସି ପ୍ରକାର ବୁଝେଇଁ ଭଗବତ ତାହା ଖାଇଲି । ଖାଇବା ନା ଭୁଲ୍ ।"

ଭଗବତ ବାବୁ ସରଳ ଭାବରେ କହିଲେ, "ତୁମେ ଠିକ୍ କରିଛ । ମୁଁ ତୁମର ଦୋଷ ଦେଉନାହିଁ ।"

ଏତେବେଳେ ଯାଏ ମାଧବବାବୁ ମାୟା ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ଏବେ ସେ ଆଗେଇ ଆସି କହିଲେ, "ଭାଗୁ, ଭଲ ଅଛୁତ ?"

ଭାଗବତ ବାବୁ କହିଲେ "ହଁ ଭଲଅଛି ।"

ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଶେଷକଥା କାନକୁ ଛୁଇଁପର ମାୟା ଦେହରେ ଜଳିଗଲା । ମାୟା କହିଲା, "ଦୋଷ ଧରୁନ ମାନେ ? ସେ କଥା କାହିଁକି କହୁଛ ? ଲୋକେ ଅନେକ କଥା ଭାବି ପାରନ୍ତି, ମନେକରି ପାରନ୍ତି ତୁମେ ହୁଏତ କିଛି ଗୋଟାଏ ଇଙ୍ଗିତ କରୁଛ ବୋଲି ।"

"ମୋଟେ ତା ନୁହେଁ । ମୁଁ ଖାଲି କହିବାକୁ ଚାହେଁ ତୁମର ଡେରି ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ମୋଟେ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇନି ଏବଂ ଏଥି ପାଇଁ ତୁମକୁ ଦୋଷ ବି ଦେଇନି ।"

"ଡେରି ସତ୍ତ୍ୱେ ମାନେ ? ଲୋକେ ଶୁଣିଲେ ମନେକରିବେ ଘର ବାହାରେ ରାତି କଟାଇ ମୁଁ ଘରକୁ ଫେରିଛି ।"

ତା ନୁହେଁ, ମୋଟେ ତା ନୁହେଁ । ମୁଁ ଖାଲି ତୁମର ଡେରି କଥା କହୁଛି । ଏହାଛଡ଼ା ଆଉ କିଛିତ କହିନି । ଆଉ 'ଡେରି' ଶବ୍ଦଟା ବ୍ୟବହାର କରିଛି ତାର କାରଣ ଆଉ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ମୁଁ ପାଇଲିନି ବୋଲି । ତୁମେ କହିଯାଇଥିଲ ସାଢ଼େ ଛଟା ମଧ୍ୟରେ ଫେରିବ ବୋଲି, କିନ୍ତୁ ଫେରିଲ ଆଠଟାରେ । ଏହାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଡେରି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଅନ୍ତତଃ ଏତିକ ମୁଁ ଭଲକରି ବୁଝିଛି । ·········ଏଥିରେ ମୁଁ ମୋଟେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇନି ।"

ମାୟା ଦେଖିଲା, ସ୍ୱାମୀ ତାର କୌଣସି କଥାର ପ୍ରତିବାଦ କରିବେ ନାହିଁ, ସବୁକଥା ମାନିନେବେ । ସେ ଆଉ କୌଣସି କଥା

ନକହି ଘରଭିତରକୁ ଗୁଲିଗଲା । ପିଲାଟା କାନ୍ଦୁଛି । ମନଟା ନରମ ହୋଇଗଲା । ସ୍ନେହଭରା ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲା, "କଣ ହେଉଛି ବାବୁ ? କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ?"

"କହ୍ଲପରା ଅଲି ତା ସଙ୍ଗେ ଭଲ ବ୍ୟବହାର କରିନ ।"

"ଡାଆଣୀ ତାକୁ କଣ କରିଚି ?"

"ନା, ନା, ସେପରି କିଛି ନୁହେଁ । ଟିକିଏ ଠେଲି ଦେଇଥିଲା, ସେଇଥିରେ ବୁଢା ପଡ଼ିଗଲା ।"

ପୁଅକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ମାଷ୍ଟ୍ରର । ଦୌଡ଼ି ଯାଇ ଘରଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ସେ । କିନ୍ତୁ ଘଟଣା ଦେଖି ସ୍ତମ୍ଭିତ ହୋଇ ପଥରପରି ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ମାଷ୍ଟ୍ରା । ଟେବୁଲଟା ତଳେ ଓଲଟି ପଡ଼ିଛି । ଗ୍ଲାସ ଥାଳି ସବୁ ତଳେ ଗଡ଼ୁଛି । ମାଷ୍ଟ୍ରା ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ପଚାରିଲା "କିଏ ଏଇ ସର୍ବନାଶ କରିଛି ?"

"କହ୍ଲପରା ଅଲି ।"

ମାଷ୍ଟ୍ରା ରୁଢ଼ ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ବାଧା ଦେଇ କହିଲା, "ନା, ସତରେ ଆଉ ସହି ହେବନି । ସହିବାର ଗୋଟାଏ ସୀମା ଅଛି । ମୋ ବାପଘରେ ମୁହଁରେ ଯାହା ମନେ ତାହା କହିବ । ମୁଁ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ବେଶ୍ୟା । ମୋ ପିଲାକୁ ମରାମରି କରିବ, ମୋର ଜିନିଷପତ୍ର ଭାଙ୍ଗି ଚୁରମାର କରିବ, ମୋ ଘରକୁ ନରକ କରି ରଖିବ, ଆଉ ତୁମେ ମୁହଁ ବୁଜି ସବୁ ସହିଯିବ । ତୁମର ହାବଭାବ ଦେଖି ମନେହୁଏ ଏସବୁ ତୁମେ ଖୁବ୍ ସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ମନେକର ।"

"ମୋଟେ ନୁହଁ, କବେ ନାହିଁ ବୋଲି ତ ଅଲିକୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛୁ ।"

"ସତେ……ଅଲିକୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛ ? …କିନ୍ତୁ,

ତୁମର ତାକୁ ପୋଲିସରେ ଦେବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଏ ସବୁ ଘଟଣାରେ ପୋଲିସ ହାତରେ ଛାଡ଼ିଦେବା ଉଚିତ ।”

“ନା, ତାହା ମୁଁ କରିପାରିବି ନାହିଁ, ଆଉ ମୋ ଦ୍ୱାରା ତାହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।······ତାଛଡ଼ା ତାର ଏପରି କୌଣସି କାରଣ ବି ନଥିଲା । ସେଥିରେ ଅନେକ ଅଡ଼ୁଆ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମୁହଁରେ ଚୂନ କାଳି ଲାଗିଥାନ୍ତା ।”

ସ୍ୱାମୀ କଥା ଶୁଣି ମାୟା ନିଜର ଭାବ ନଲୁଚାଇ କହିଲା,

“ଦେଖୁଛି ତୁମେ କୌଣସି ଦିନ ମଣିଷ ହେବ ନାହିଁ । ଚିରଦିନ ଏହିପରି ଅମଣିଷ ହୋଇ ରହିଯିବ । ମନରେ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ଜୋର ନାହିଁ, ଦୃଢ଼ତା ନାହିଁ, ଉତ୍ସାହ ବା ଉଦ୍ୟମ କିଛି ନାହିଁ । ତୁମ ଆଦରର ଅଲି ନିଶ୍ଚୟ ତୁମକୁ ଏପରି କିଛି କହିଛି, ଯେଉଁଥି-ପାଇଁ ତାକୁ ଏପରି ଭାବରେ ଦଣ୍ଡ ଦେଇଛ । ସେତିକିବେଳେ ଯଦି ମୁଁ ଥାଆନ୍ତି, ଯଦି ଏକମିନିଟ ପାଇଁ, ତାହେଲେ···ତାହେଲେ··· ।”

ଉତ୍ତେଜନାରେ ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ତୁରନ୍ତ ରୁମର କବାଟ ଖୋଲି ସିଧା ବୁଡା ପାଖକୁ ଯାଇ ତାକୁ କାଖେଇ ଧରି ତା ମୁହଁରେ ଚୁମାଦେଲା । ତା ପରେ ମଧୁର ସ୍ୱରରେ କହିଲା. “ବୁଡା, ଧନ ମୋର. କଣ ହୋଇଛି ବାବୁ ? କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ?”

ବୁଡା ତାର ଶିଶୁ ଆଖିରେ ଗୁରି ଢଙ୍ଗରେ ଗୋଟାଏ ଅଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖି ପାରି କହିଲା. “ମା, ଅଲି ବାପାଙ୍କୁ ମାରିଛି ।”

ଅବାକ୍ ହୋଇ ଗଲା ମାୟା । ଅଲି ତା ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ମାରିଛି— କୌଣସିମତେ ବିଶ୍ୱାସକର ହେଉନାହିଁ । ସମସ୍ତଘଟଣାଟା ତାପକ୍ଷରେ ଖୁବ୍ ମଜାର ବୋଲି ମନେହେଲା । ଭାରି ହସ ମାଡ଼ିଲା; କୌଣସି-ମତେ ହସ ଚାପି ପାରିଲା ନାହିଁ ମାୟା । ଆଜି ଦୁଇଟି କୌତୁକରେ

ଉଚ୍ଛୁଳି ଉଠିଲା, ଓଠରେ ଗୋଟାଏ ବାଙ୍କ ରେଖା ଦେଖାଗଲା, ନାକପୁଡ଼ା ଫୁଲି ଉଠିଲା, ଶେଷରେ ହସରେ ଫାଟି ପଡ଼ିଲା ସେ । ଭିତରୁ କିଏ ଯେପରି କୁତୁକୁତୁ କରୁଛି । ହସି ହସି ଖୁବ୍ ବେଦମ ହୋଇଗଲା ସେ । ଚକ୍ ଚକ୍ ନୁଇ ଧାଡ଼ି ଧଳା ଦାନ୍ତ ଫାଙ୍କରେ ଶ୍ଳେଷାତ୍ମକ ସ୍ବରରେ କହିଲା । କଥାଗୁଡ଼ିକ ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କୁ ତୀର ପରି ବିନ୍ଧିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

"ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ । …ହାଃ…ହାଃ । ଅଲି ମୋ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ମାରିଛି । ହାଃ…ହାଃ… ହାଃ…ହାୟରେ କପାଳ । ହାଃ……ହାଃ……ହାଃ ।"

ଭାଗବତବାବୁ ଆଉ ଚୁପ ହୋଇ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରତିବାଦ କଲେ, "କେବେ ନୁହେଁ, କେବେ ନୁହେଁ । ମିଛକଥା, ମିଛ କଥା…ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ତାକୁ ଏପରି ଜୋରରେ ଡ୍ରଇଁ ରୁମକୁ ଠେଲି ଦେଲି ଯେ, ଅଲି ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ଟେବୁଲ୍ ସଙ୍ଗେ ଧକ୍କା ଖାଇ ମାଟି ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଟେବୁଲ୍‌ଟା ସେଥିପାଇଁ ଓଲଟି ପଡ଼ିଛି । ବୁଢ଼ୀ ଠିକ୍ ଦେଖି ପାରିନି । ମୁଁ ବରଂ ରାଗରେ ଅଲି ଉପରକୁ ହାତ ଉଠାଇଥିଲି ।"

ମାୟା ବୁଢ଼ୀକୁ ପଚାରିଲା, "ବୁଢ଼ୀ, ଅଲି କଣ ବାପାଙ୍କୁ ମାରିଛି ?"

ବୁଢ଼ୀ କହିଲା, "ହଁ, ଅଲିତ ବାପାଙ୍କୁ ମାରିଛି ।"

ମାୟା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ କଥାର ମୋଡ଼ ଘୂରାଇ ନେଇ ଅନ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଚାଲିଆସିଲା।

"ଏତେ ବେଳଯାଏ ବୁଢ଼ୀତ ଖାଇନି । ବୁଢ଼ୀ, ତୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖାଇନୁ ?"

"ନା, ନା ।"

ତାପରେ ଅଳ୍ପଥରେ ସେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭକଲା, "ତୁମେ ପାଗଳ ହୋଇଗଲ ନା କଣ ? ମୁଣ୍ଡ କଣ ତୁମର ଖରାପ ହୋଇଗଲା ? ସାଢ଼େ ଆଠଟା ବାଜି ଗଲାଣି । ପୁଅର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖାଇ ନାହିଁ, ଏ ବାଟରେ କଣ ଟିକିଏ ହୋସ ଅଛି ?"

ଭାଗବତବାବୁ ଅସ୍ୱପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଏଇ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଦୃଶ୍ୟର ଆକସ୍ମିକତାରେ ସେ ଏତେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେଯେ,ସତରେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଠିକ୍ ନଥିଲା । ଜୀବନର ଏଇ ଅନିର୍ବାଚ୍ୟ ପରିଣତିରେ ସେ ଏକାଥରେ ହାର୍ଦ୍ଦି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଶାନ୍ତ ଭାବରେ କହିଲେ, "ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ଖାଇ ବସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ମୋର ନଥିଲା । ତେଣୁ ଆମେ ତୁମ ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ବସିଥିଲୁ । ପ୍ରତିଦିନ ତ ତୁମର ଡେରିହୁଏ, ତେଣୁ ଆମେ ତୁମକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିଲୁ ।"

ମାମ୍ପା ଗୋଟାଏ ଇଜି ଚେଅର ଉପରେ ବସି ପଡ଼ି ଋଗିଲା ସ୍ୱରରେ କହିଲା, "ଏପରି ମଣିଷ ନେଇ ଆଉ ପାରି ହେବନି । ଏକାବେଳକେ ଅସହ୍ୟ । କିଛି ବୁଝି ପାରିବେ ନାହିଁ, ବୁଝିବାର ଚେଷ୍ଟାମଧ୍ୟ କରିବେ ନି । ମୁଣ୍ଡରେ ଏକଦମ କିଛି ନାହିଁ । ନା, ଆଉ ପାରି ପାରିବି ନାହିଁ । ଅଚ୍ଛା, ଧର ଯଦି ମୁଁ କେଉଁଦିନ ସ୍ୱତ ବାରଟାରେ ଘରକୁ ଫେରେ, ତାହେଲେ ପୁଅ ଉପାସ ଥିବ ? ଯେ ହେତୁ ମୋର ଗର୍ଦ୍ଦଭ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଟିକିଏ ବୁଝିବା ପରି ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ଯେ ସାଢ଼େ ସାତଟା ବାଜି ଯାଇଛି, ଏବଂ ହୁଏତ ମୁଁ କେଉଁ ଠାରେ କୌଣସି କାମରେ ଅଟକି ଯାଇଛି କିମ୍ବା ରାସ୍ତାରେ କୌଣସି ବିପଦରେ ପଡ଼ିଛି......।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ଟିକିଏ କଂପି ଉଠିଲେ, ମନେ ହେଉନ୍ଥି ଅନ୍ଧାରରେ ଯେପରି ତାଙ୍କ ରାଗ ଚଢି ଯାଉଛି, ଅଉ ଯେପରି ସେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏଥର ରାଗରେ କଣ ଗୋଟାଏ କରି ବସିବେ । ଏପରି ସମୟରେ ମାଧବବାବୁ ଅଗେଇ ଅସି ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଝିରେ ଠିଆହେଲେ । ମାୟା ଆଡ଼େ ଚାହିଁ କହିଲେ, "ଏ ତୁମର ଭାରି ଅନ୍ୟାୟ । ଭାଗ୍ୟ କିପରି ଜାଣିବ ଯେ ତୁମର ଏତେ ଡେରି ହେବ ? ତାଛଡ଼ା, ଏତେବଡ ତ ତୁମର କୌଣସି ଧନ ହୁଏ ନା । ତାପରେ ପୁଣି ଅଲ ନାହିଁ । ଏ ସବୁ ଝଂଝଟ ସେ ଏକା ସମ୍ଭାଳିବ କିପରି ?"

ମାଧବବାବୁଙ୍କ କଥାରେ ମାୟା ଖୁବ ରାଗି ଗଲା । କହିଲା, "ଏ ସବୁକଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଏକେଲା ସବୁ କରିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ କିଛି ଜାଣେନି, କରି ପାରିବି ନାହିଁ ସଫା କହୁଛି । ସେ ଯାହା ଭଲ ବୁଝିବେ କରନ୍ତୁ ।" ଏହାକହି ସେ ପାଖ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ପୁଅ ଯେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଛି ଖାଇନାହିଁ, ଏ କଥା ସେ ଯେପରି ଭୁଲି ଯାଇଛି ।

ମାଧବବାବୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଗଲେ । ଟେବୁଲ ଉପରୁ ଭଙ୍ଗା କାଚ ଗୋଟାଇ ନେଇ ବାହାରେ ପକାଇ ଦେଲେ । ଥାଳ ବାସନ ସବୁ ଗୋଟାଇ ରଖିଲେ । ବୁଢ଼ାକୁ ଗୋଟାଏ ଚଉକି ଉପରେ ବସାଇ ଦେଲେ । ଭାଗବତ ବାବୁ ଚାକରାଣୀକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ, "ଶୀଘ୍ର ଖାଇବାକୁ ଅଣ ।"

ଚାକରାଣୀଟି ସବୁଦେଖି ଶୁଣି ଖୁବ ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ଏଠାରେ ଏତେକଥା ହୋଇଯାଇଛି ଅଥଚ ସେ କିଛି ଜାଣେନା । ଯାହେଉ ସେପେଇଘରୁ ପୁଣି ଖାଇବା ଜିନିଷ ନେଇ ଅସିଲା ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ପୁଅ ପାଖରେ ବସିଲେ । ଆଜିକାର ଘଟଣାରେ
ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତେଜିତ । ନିଜକୁ ବିପନ୍ନ ବୋଧ କରୁଛନ୍ତି ସେ
ପୁଅକୁ ଖୁବ ଯତ୍ନର ସହିତ ଖୁଆଇଲେ । ନିଜେ ବି ଖାଇବାକୁ
ଚେଷ୍ଟାକଲେ । କିନ୍ତୁ ଖାଇପାରିଲେ ନି । କିଛି ତଣ୍ଟିରେ ଗଳୁନାହିଁ,
ତଣ୍ଟି ଯେପରି ପକ୍ଷାଘାତରେ ପଙ୍ଗୁ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଯାହେଉ,
ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କରି କିଛି ଖାଇନେଲେ ।

ଏତିକି ବେଳେ ମାଧବର ମୁହଁକୁ ଭଲରୂପେ ଚାହିଁ ଦେଖିବାକୁ
ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଜାଗି ଉଠିଲା— ମାଧବ
ମୁହଁରେ ବୁଢ଼ାର କୌଣସି ସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି କି ନାହିଁ ଦେଖିବା ପାଇଁ
ଗୋଟିଏ ଅସୁସ୍ଥ ମନୋବିକାର ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାଗି ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ
କୌଣସିମତେ ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁପାରୁ ନାହାନ୍ତି— ବୋଧହୁଏ
ସାହସପାଉନାହିଁ । ଶେଷରେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଦ୍ରୁତ ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶରସନ୍ଧାନୀ
ଦୃଷ୍ଟିରେ ଥରେ ଚାହିଁଲେ ମାଧବର ମୁହଁକୁ । କଣ ବା ଦେଖିବାର
ଅଛି ? ଏଇ ମୁହଁଟିକୁ ତ ଶୈଶବ ଅବସ୍ଥାରୁ ଚାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଜି
ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେପରି ଆଗରୁ କୌଣସି ଦିନ ମାଧବର ମୁହଁ
ଭଲରୂପେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମାନସପଟରେ ମାଧବର
ଯେଉଁ ଛବି ମୁଦ୍ରିତ ଅଛି ତାହା ଠାରୁ ବାସ୍ତବରେ ମାଧବ ଯେପରି
ଭିନ୍ନ । ମଝିରେ ମଝିରେ ସେ ବଧୂର ମୁହଁକୁ ଅନେଇ
ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଦେଖୁଛନ୍ତି ତା ମୁହଁର ଛୋଟ ଛୋଟ ରେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ।
ତାର ସାମାନ୍ୟତମ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବୁଢ଼ା ସାଙ୍ଗେ ଏତେ ଟିକିଏ
ସାଦୃଶ୍ୟ ମିଳିବ କି ନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୁଢ଼ାର ମୁହଁଟି ଭଲକରି
ଦେଖି ଦେଉଛନ୍ତି— ଏପରି ଭାବରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଯେ କେହି ଯେପରି
ତାଙ୍କ ମନ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଝଡ଼ ଉଠିଛି, ତାର ଟେର ନ ପାଆନ୍ତି ।

ପୁଅକୁ ଖୁଆଇବାର ଛଳନାରେ ତାର ମୁହଁଟି ବାରମ୍ବାର ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖୁଛନ୍ତି ।

ଖାଲି ବୁଢ଼ିଟି କଥା ତାଙ୍କ କାନରେ ବାଜୁଛି – "ପୁଅର ବାପା, ପୁଅର ବାପା ।" ମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଖାଲି ସେଇ ବୁଢ଼ିଟି କଥା ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ହେଉଛି—ଘଣ୍ଟାର ପଡ଼ା କଣ୍ଠାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଇ ବୁଢ଼ିଟି କଥା ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଚେତନା ମଧ୍ୟରେ ଘୂରି ବୁଲୁଛି । ମୁଣ୍ଡ ଧକ୍ ଧକ୍ କରୁଛି । ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ମୁଣ୍ଡ ଯେପରି ଛିଣ୍ଡି ଯାଉଛି, ଆଖି କାନ ଦେଇ ଯେପରି ନିଆଁ ବାହାରି ଯାଉଛି । ହଁ, ସେଇ ଯେ ଲୋକଟି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଶାନ୍ତ ଶିଷ୍ଟ ଭଦ୍ରଲୋକପରି ବସିଛି ହୁଏତ ସେଇ ତାଙ୍କ ପିଲାର—ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣାଧିକ ବୁଢ଼ାର— ତାଙ୍କ ସ୍ନେହପିତୁଳା ବୁଢ଼ାର ବାପ । ଭଗବତ ବାବୁ ଆଉ ଖାଇଲେ ନାହିଁ, ଖାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଯେପରି ଦେହ ଭିତରଟା କୋରେଇ କୋରେଇ ଖାଉଛି—ଏ ପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେଲେ ମଣିଷ ପାଗଳ ହୋଇଯାଏ ଚିତ୍କାର କରି କାନ୍ଦଉଠେ, ମାଟିରେ ଗଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼େ, ଆଗରେ ଯାହା ପାଏ ତାହା କାମୁଡ଼ିଧରେ । ଗୋଟାଏ ଛୁରୀନେଇ ନିଜ ଛାତିରେ ବସାଇ ଦେଲେ ହୁଏତ ଏ ଜ୍ୱାଳାର ଶେଷ ହେବ, ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ମନରେ ଶାନ୍ତି ଆସିବ, ସେ ବଞ୍ଚିଯିବେ ।

ଏପରି କି ବଞ୍ଚାଯାଏ ? ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ନିଦରୁ ଉଠିବେ, ଖାଇବେ । ରାସ୍ତାରେ ବୁଲିଯିବେ, ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିବେ, ପୁଣି ଭୋଜନ ଓ ରାତିରେ ନିଦ୍ରା – ଅଡ଼ ଆହାର, ବିହାର, ସ୍ୱପ୍ନ, ଜାଗରଣରେ ତାଙ୍କ ମନ ମଧ୍ୟରେ ଥିବ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ସନ୍ଦେହ—'ମାଧବ ବୁଢ଼ାର ବାପା ।'—ଏଇ ସନ୍ଦେହ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ପରି ତାଙ୍କ ବୁକୁ ମଧ୍ୟରେ ଚାପି ହୋଇ ରହିଥିବ—ଏଇ ଶ୍ୱାସରୋଧକାରୀ

ସନ୍ଦେହର ବୋଝ ନେଇ କିପରି ସେ ବାଟ ଚାଲିବେ ? ନା, ସେ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର କୌଣସିମତେ ରହିବ ନାହିଁ, ପାଦେ ସୁଦ୍ଧା ଚାଲି ପାରିବେନି, ଅପେ ଅପେ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ପାରିବାର ଶକ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ରହିବ ନାହିଁ । କୌଣସି କଥା ଭାବି ପାରିବେନି । ମୁହଁ ଟେକି କାହା ସଙ୍ଗେ କଥା କହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ପ୍ରତିଦିନ, ପ୍ରତି ଘଣ୍ଟା, ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତି ଏଇ ଭୀଷଣ ସତ୍ୟକୁ ଜାଣି; ଅନୁମାନ କରି, ତାକୁ ଅବଜ୍ଞାକୁ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ଭାଗ୍ୟର ନିଷ୍ଠୁର ପରିହାସ । ନିଜ ପିଲାର ମୁହଁକୁ ସାହସ କରି ଚାହିଁ ପାରିବେନି, ଯେଉଁ ମୁହଁଟି ଦେଖି ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଜଳିସି ଉଠେ, ସେଇ ମୁହଁ ଅଜ୍ଞ ତାଙ୍କୁ ଅଛା କରିବ ଅଜ ସେଇ ଭୀଷଣ ସନ୍ଦେହ କଣ୍ଟାପରି ତାଙ୍କ ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ବିନ୍ଧିବ, ଦେହର ଅସ୍ଥି-ମଜ୍ଜା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଳି ଗଳି ଯିବ । ତାଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ, ଗୋଟିଏ ଘରେ ରହିବାକୁ ହେବ—ରୁଡ଼ା ସଙ୍ଗେ ରହିବାକୁ ହେବ ରୁଡ଼ାକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେବ । ଅଥଚ ତାକୁ ଘୃଣା କରିବାକୁ ହେବ । ଏହା ଅସମ୍ଭବ । ଏହାର ଗୋଟାଏ ବିହିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତାଙ୍କୁ କରିବାକୁ ହେବ । ଶେଷରେ ରୁଡ଼ାକୁ ଘୃଣା କରିବାକୁ ହେବ ? ହାୟ ଭଗବାନ ! ଏ କି ଅବସ୍ଥାରେ ତୁମେ ପକାଇଲ ? ଯଦି ଥରେ ଜାଣି ପାରନ୍ତେ—ମଧୁବ ରୁଡ଼ାର ପିତା, ତା ହେଲେ ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇପାରନ୍ତେ । ମନରେ ଶାନ୍ତି ପାଅନ୍ତେ—ଅନ୍ତର୍ଜ୍ୱାଳା ଲିଭିଯାଆନ୍ତା । ନିଜର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ମାନିନେଇ ପାରନ୍ତେ—ଏ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହି ହୋଇ ପାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଏଇ ସନ୍ଦେହ ମଧ୍ୟରେ ବଞ୍ଚି ରହିବା ଏକାଥରେ ଅସମ୍ଭବ ।

ଜାଣି ନପାରିଲେ, ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ସେ ଜାଣିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ଅଜ ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ତାଙ୍କୁ ଭୋଗକରିବାକୁ

ହେବ । ବୁଢ଼ାକୁ ଆଦର କରିବାକୁ ହେବ, ଚୁମା ଦେବାକୁ ହେବ । ପରପିଲାକୁ ଆଦର କରି ଚୁମା ଦେବାକୁ ହେବ । ତାକୁ ଆଦର କରି କୁଣ୍ଢାଇ ନେବାକୁ ହେବ, ଭାଗ କରିବାକୁ ହେବ. ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେବ । ଆଜି ସବୁବେଳେ ସନ୍ଦେହର ଜ୍ୱାଳାରେ ଜଳି ମରିବାକୁ ହେବ । "ବୁଢ଼ା ହୁଏତ ମୋ ପିଲା ନୁହେଁ ।" ମନ ମଧ୍ୟରେ ଏଇ ପ୍ରାଣଘାତୀ ସନ୍ଦେହର ବିଷ ପୂରାଇ କିପରି ସେ ବଞ୍ଚିବେ ? ତାଠାରୁ ବୁଢ଼ାର ମୁହଁ ନ ଦେଖିବା, ତାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ଅନେକ ଗୁଣରେ ଭଲ । ଜନବହୁଳ କର୍ମବ୍ୟସ୍ତ ଜନପଥରେ ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଚାଲିଆସିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଖୁବ ଭଲ ହେବ । କିମ୍ବା ଦୂରକୁ, ବହୁଦୂରକୁ ଚାଲି ଯିବାକୁ ହେବ, ଯେଉଁଠାରେ କେହି ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନାହାନ୍ତି, ଜାଣିନାହାନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ ଏଇ କଳଙ୍କମୟ କଥା ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ।

କବାଟଟା ହଠାତ୍ ଖୋଲି ଯିବାରୁ ସେ ଚମକି ଉଠିଲେ ମାୟା ଘରଭିତରକୁ ପଶି ଆସି କହିଲା, "ମତେ ଭାରି ଭୋକ ହେଉଛି ମାଧବ ବାବୁ । ତମକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଭୋକ ହେଉଥିବ ।"

ମାଧବବାବୁ ହଁ ନା କିଛି କହି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି— ଇତଃସ୍ତତଃ କରୁଛନ୍ତି – ତାପରେ ଥା ଥା ମାମା ହୋଇ କହିଲେ "ଭାରି ଜୋରରେ ହେଉଛି ।"

ତାପରେ ବୁହେଁ ଖାଇବାକୁ ବସିଲେ ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ମନେ ମନେ କହିଲେ, ସେମାନେ "କେ ସତରେ କେଉଁଠାରେ ଖାଇ ଆସିଛନ୍ତି ନା ଗୋପନରେ ବୁହେ କେଉଁଠି ପ୍ରେମ କରୁଥିଲେ ? ହୁଏତ ସେଇଥିପାଇଁ ମାୟା ଏତେ ଉଗ୍ର ହେଲା ।"

ବୁଢ଼ହେଁ ବେଶ ମନଭରି ଖାଇଲେ—ଭୋକ ହେଉଥିଲା ସେମାନଙ୍କୁ ।

ମଝିରେ ମଝିରେ ବୁଢ଼ହେଁ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଛନ୍ତି, ଥଟ୍ଟା ତାମସ କରୁଛନ୍ତି । ଭାଗବତବାବୁ ଲୁଚି ଲୁଚି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ।

ମାୟା ପିନ୍ଧିଥିଲା ବୁଧ ଅଲତା ରଙ୍ଗର ଶାଢ଼ୀ । ସୁନ୍ଦର ଅଳକ-ଗୁଚ୍ଛ, ଶୁଭ୍ର ଗ୍ରୀବାଦେଶ ଓ ସୁଡୋଲ ହାତ ଦୁଇଟି ତାର ହାଲୁକା ସୁଗନ୍ଧିତ ପୋଷାକର ଅବରଣ ମୁକ୍ତ, ଯେପରି ଅନନ୍ତ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ଫେନିଳ ଶୁକ୍ତି ଉଙ୍କି ମାରୁଛି ।

ଏଇ ହତଭାଗ୍ୟ ଲୋକଟି ସଙ୍ଗେ ମାୟା ଏତେ ସମୟ ଯାଏ କଣ କରୁଥିଲା ? ଭାଗବତବାବୁ ମାନସ ନେତ୍ରରେ ଦେଖି ପାରିଲେ—ମାଧବ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଚୁମ୍ବନ ଦେଉଛି—ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ଅବେଗରେ ପ୍ରେମ ନିବେଦନ କରୁଛି । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ବୁଢ଼ହେଁ ପାଖା ପାଖି ବସିଛନ୍ତି । ଆଖି ଆଗରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି, ଅଥଚ ସବୁ ରହସ୍ୟ ରହସ୍ୟରେ ରହି ଯାଉଛି– କିଛି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି, ଅନୁମାନ ବି କରିପାରୁ ନାହାଁନ୍ତି ।

ଯଦି ପ୍ରଥମରୁ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଠକି ଥାଆନ୍ତି, ତାହେଲେ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁନେଇ କି ଥଟ୍ଟାତାମସା ନକରିଛନ୍ତି ? ଏହାକଣ ସମ୍ଭବ ତାଙ୍କ ବାପା କିଛି ଟଙ୍କା ରଖିଯାଇଛନ୍ତି । ତାହାବୋଲି ତାଙ୍କ ପରି ଜଣେ ସହୃଦୟ ମଣିଷକୁ, ତାଙ୍କ ସରଳ ବିଶ୍ୱାସର ସୁଯୋଗ ନେଇ, ଏମାନେ ବୋକା ବନାଇବେ—ମାଙ୍କଡ଼ ନାଚ ନଚାଇବେ ? ମଣିଷର ଏଇ ଭଣ୍ଡାମୀ କାହିଁକି ତାର ଆଖିରେ ଫୁଟି ଉଠୁନି ? ହୃଦୟର ଅନ୍ଧକାର କାହିଁକି ଅସ୍ୱାର ଶୁଭ୍ର ଆଲୋକରେ ପ୍ରକାଶ ହେଉ ନାହିଁ ? ପବନ କାହିଁକି ତାର ମୁଖା ଖୋଲିଦେଉ ଯେଉଁ କଣ୍ଠ ଦେଇ ପବିତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ, ଥଉ ସେଇ କଣ୍ଠରୁ କପଟ

ମିଥ୍ୟା କଥା ବାହାରେ ? ଯେଉଁ ଅଖିରେ ମଣିଷ ଅକୃତ୍ରିମ ପ୍ରେମର ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରେ, ସେଇ ଅଖିରେ ପୁଣି ଏତେ ମିଥ୍ୟା, ଏତେ ଚତୁର ଅଭିନୟ । ଏଇ ଅସଭ୍ୟ ଅକୃତଜ୍ଞ ଦୁନିଆରେ ହୁଏତ ସବୁ ହିଁ ସମ୍ଭବ । ଭାଗବତ ବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । କୌଣସି ବିଶେଷ ଇଙ୍ଗିତ, କିମ୍ବା କୌଣସି କଥା ବା ଅସ୍ୱାଭାବିକ ବଚନ ଭଙ୍ଗୀ କିଛି ଗୋଟାଏ ପାଇଲେ ହେଲା । ହଠାତ୍ ଭାବିଲେ, "ନା ଏବେ କିଛି ହେବନି । ଅଜି ନିଶ୍ଚୟ ଲୁଚି ଲୁଚି ଏମାନଙ୍କୁ ଧରିବି ।" ମାୟାକୁ କହିଲେ, "ମାୟା, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଅଲ୍କି ଉଡ଼ୁଛି; ଅଜି ରାତିରେ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଚାକରାଣୀ ଠିକ୍ କରିବି ମୁଁ । ଏବେ ମୁଁ ବାହାରୁଛି, କାଲି ସକାଳ ଅଗରୁ ନୂଆ ଚାକରାଣୀ ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେବି । ଫେରୁ ଫେରୁ ବେଶୀ ରାତି ହୋଇପାରେ ।"

ମାୟା କହିଲା, ହଁ ଠିକ୍ କଥା । ମୁଁ ଏବେ କୁଆଡ଼େ ଯାଉନାହିଁ । ତୁମେ ଫେରି ନ ଅସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଇଠାରେ ଅମେ ଅପେକ୍ଷା କରିଚୁ । ମାଧବ ବାବୁ କହିଲେ, ଅମେ ଦୁହେଁ ବସି ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛୁ । ତୁମେ ଶୀଘ୍ର ଫେରିଅସ ।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ । ପାଦ ଟଳୁଛି । କାନ ଭାଁ ଭାଁ କରୁଛି । ଅଖିରେ କିଛି ଦେଖା ଯାଉ ନାହିଁ, କାନରେ କିଛି ଶୁଣା ଯାଉନାହିଁ, ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କପାଳ ଟଣ୍ ଟଣ୍ କରୁଛି । ଭୂତ ଗ୍ରାସିଥିବା ମଣିଷପରି ବିସ୍ଫାରିତ ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି । ଯନ୍ତ୍ରପରି କହିଲେ, "ମୁଁ ଅସୁଛି । ପୁଣି ଦେଖାହେବ ।" ଟଳି ଟଳି ଚାଲିଗଲେ । ସ୍ୱାଭାବିକ ମଣିଷ ପରି ଚାଲି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଥର ଥର କରି ପାଦ କମ୍ପୁଛି । ବସୁ ହେଲା ହୁଏତ ପଡ଼ିଯିବେ । କାନ୍ଥଧରି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଘରୁ ବାହାରି ଅସିଲେ । ପାଦତଳ ମାଟି ଘୂରି ଯାଉଛି । ପୃଥିବୀଟା ଯେପରି କମ୍ପୁଛି---ଭୂକମ୍ପ ତରଙ୍ଗର

ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ସମୁଦ୍ର ବକ୍ଷରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜାହାଜପରି ଅସହାୟ ଭାବରେ ଦୋହଲୁଛି ।

କବାଟ ବନ୍ଦ ହେବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ମାୟା ଆଉ ମାଧବ ବାବୁ ଦୁହେଁ ଯାଇ ଡ୍ରଇଁରୁମରେ ବସିଲେ । ମାଧବ ବାବୁ କହିଲେ, "ତୁମେ କଣ ପାଗଳ ହୋଇଛ କି ? ତା ନ ହେଲେ ତୁମ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଏପରି ନିର୍ଯ୍ୟାତନ କରୁଛ କାହିଁକି ? ଏହା ତୁମର ନିତାନ୍ତ ଅନ୍ୟାୟ ।"

ମାୟା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାଧବ ବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ କଟମଟ କରି ଚାହିଁ କହିଲା, "ସେତିକି ଥାଉ । ଢେର ହୋଇଛି । ତୁମ କଥା ଶୁଣିଲେ ଦେହରେ ନିଆଁ ଲାଗିଯାଏ । ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଆଜିକାଲି ତୁମର ଭାବ ଦରଜ ଦେଖୁଛି । କେତେଦିନ ହେଲା ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ସମ୍ବାଦ ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛ — ଏହା ତୁମର ଗୋଟାଏ କୁସଂସ୍କାର ହୋଇ ଠିଆ ହେଲାଣି । ଏପରି ପିଲାଳିଆ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମତେ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେ ନି--ଦେହରେ ନିଆଁ ଲାଗିଯାଏ ।"

ମାଧବ ବାବୁ ଗୋଟାଏ ଇଜି ଚେଅରରେ ବସିପଡ଼ି କହିଲେ "ସମ୍ବାଦ ହିସାବରେ ଭାଗବତକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ଠେକି ଧରିନି —ଆଜି ଏ ପ୍ରକାର ଅଦ୍ଭୁତ କଳ୍ପନା ଶକ୍ତି ବି ମୋର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ ସ୍ଥିରହୋଇ ଆମ ଅବସ୍ଥାଟା ଥରେ ଭାବି ଦେଖ ତ । ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନର ଅବସ୍ଥା କଥା ଜାଣିଶୁଣି ଭାଗବତକୁ ଏପରି ଭାବରେ ରଗେଇବା, ଧନସ୍ତ ତା ସଙ୍ଗେ କଟ କଟ ହେବା ମୋଟେ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।"

ମାୟା କହିଲା, "ବାଃରେ, ମୁଁ ପୁଣି କେତେବେଳେ ତାଙ୍କ-ସଙ୍ଗେ କଟ କଟ ହେଲି ? ସେ ଲୁଚାକୁ ଦେଖିଲେ ମୋର ସର୍ବାଙ୍ଗ

ଜଳପାଏ । ଗୋରୁର ଯେଉଁପରି ବ୍ୟବହାର ପାଇବା ଉଚିତ —ମୁଁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ତାକୁ ଦିଏ । ତାଠାରୁ ବେଶୀ କିଛି କରେନା । ମିଛଟାରେ ମତେ ଦୋଷ ଦେଉଛ କାହିଁକି ?”

ମାଧବ ବାବୁ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଟିକିଏ ରାଗିଲାପରି କହିଲେ, ‘ତୁମେ ଠିକ୍ ନଗରୁପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛ । ସବୁ ମାଇପେ ସମାନ । ବୁଦ୍ଧି ଶୁଦ୍ଧି ବୋଲି କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ତୁମମାନଙ୍କର ନାହିଁ । ଭଗବାନ ଯେ କେଉଁ ଧାତୁରେ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି, ତାହା ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ଭାଗବତ ଭଲ ଲୋକ, ଦୟାଳୁ, ଆଉ ହୃଦୟବାନ ମଣିଷ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ—ବୋଧହୁଏ ବହୁତ ବେଶୀ ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ତାର ସରଳ ବିଶ୍ୱାସକୁ ବୋକାମୀ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଭାବିବାର ଥରେ ତାର ଚଳନ ଆଉ ବ୍ୟବହାରର କଥା । ତୁମକୁ କେତେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସେ ଦେଇଛି —ସେ କଥା କୌଣସିଦିନ ଭାବି ଦେଖିଛ କି ? ତା ଛଡ଼ା ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ମନେ ସେତେବେଳେ ଆସେ, ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ମନେ ସେତେବେଳେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ବାହାରକୁ ଯାଅ ଯେତେବେଳେ ଖୁସି ଘରକୁ ଫେର । ସେତ କୌଣସି ଦିନ ଆମ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ କଥା ବି କହେ ନାହିଁ, ଆଉ ଆମକୁ ଏତେ ଟିକିଏ ସନ୍ଦେହ ବି କରେନାହିଁ । ଆମେ ତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଧୀନ, ସେ ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ଆମକୁ ବିରକ୍ତ କରିବାକୁ ଆସେନାହିଁ । ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଖୁସି ତାହା କରୁଛ । ଅଥଚ ପ୍ରତିଦିନ ତୁମେ ତା ପିଛା ଲାଗିଛ । ବାକ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ବିଚରାକୁ ଅତିଷ୍ଠ କରି ତୋଳୁଛ । କିନ୍ତୁ ମନେ ରଖ, ସେ ବି ମଣିଷ, ଦିନେ ନା ଦିନେ ତାର ଘୁମନ୍ତ ପୌରୁଷ ଜାଗି ଉଠିବ—ତାର ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ, ଲାଞ୍ଛିତ ପୌରୁଷ ସେଦିନ ଆମକୁ ଭାଙ୍ଗି ଟିକି ଟିକି କରି ମଇଳା ଗଦାରେ

ପକାଇ ଦେବ । ଆଉ ସେଇ ସର୍ବନାଶର ଧନ ତମେହିଁ ଡାକି ଆଣୁଛ ।"

ମାୟା ଅତ୍ୟଥରେ କଟମଟ କରି ମାଧବ ବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ କହିଲା, "କହିଲି ପରା ତୁମର ଏ ସବୁ କଥା ମତେ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗୁନି ବୋଲି । ଆଉ ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ଭାରି ଲଜ୍ଜାର କଥା ଯେ ତୁମେ ସେଇ ଗଧଟାକୁ ଭୟ କର । ତୁମେ କାପୁରୁଷ । ସବୁ ପୁରୁଷ ସମାନ । ତୁମେ ସବୁ କାପୁରୁଷ ।"

ମାଧବ ବାବୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, "ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ — ସେ ତୁମର କି କ୍ଷତି କରିଛି ? କାହିଁକି ତୁମେ ଦିନରାତି ତା ପଛରେ ଲାଗିଛ ? ତୁମକୁ କଣ ସେ ସୁଖରେ ରଖିନି ? ତୁମକୁ କ'ଣ ମାରଧର କରେ ? ତୁମକୁ ପ୍ରତାରିତ କରି କିଅଣ ସେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ସଂଗେ ଗୋପନରେ ପ୍ରେମ କରୁଛି ? ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁମେ ବି ଠିକ୍ ଜାଣ — ଏଥିରୁ କୌଣସିଟି ସେ କରେ ନାହିଁ । ତେବେ ତୁମେ କାହିଁକି ତାକୁ ଏପରି କଷ୍ଟ ଦେଉଛ ? କାହିଁକି ତାର ଜୀବନକୁ ଦୁର୍ବିସହ କରି ତୋଳୁଛ ? ତାର ଭଲ ପଣିଆର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଏପରି କରିବା ଭାରି ଅନ୍ୟାୟ । ତା ଛଡ଼ା ତୁମେ ନିଜେତ ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ, ତୁମେ ତା ସଂଗେ ବିଶ୍ୱାସ ଘାତକତା କରିଛ, ତୁମର ବିବେକ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୁମକୁ ଦଂଶନ କରୁଛି, ତେଣୁ ତୁମେ ବି ଦିନରାତି ତୁମ ସ୍ୱାମୀକୁ କାମୁଡ଼ି ଛିଣ୍ଡାଇ ଟିକି ଟିକି କରି ନିଜ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଉଛ ।"

ମାୟା ମାଧବ ବାବୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆଗେଇ ଗଲା । କଟମଟ କରି ଚାହିଁ ରହିଲା, ତା'ର ଆଖି ଦେଇ ଯେପରି ନିଆଁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଛି, ଆଉ ସେଇ ନିଆଁର ଶିଖା ମାଧବବାବୁଙ୍କ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଲେହନ କରୁଛି । କେତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରେ କହିଲା, "ବାଃ, ଶେଷରେ ତୁମେ ମୋର

ଦୋଷ ଦେଉଛ ? ମୁଁ ତାକୁ ଠକୁଚି, ଏ କଥା ତୁମେ କହୁ ପାରିଲ ? କି ଅସଭ୍ୟ ତୁମ ମନଟା ? ଦେଖୁଛି ଦୁନିଆରେ ସବୁ ସମ୍ଭବ ।”

ମାଧବ ବାବୁ ଲଜ୍ଜାରେ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରି ବସି ରହିଲେ । ଆତ୍ମପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବାର ଚେଷ୍ଟାକରି କହିଲେ, “ମୁଁ ତୁମର ଦୋଷ ଦେଉନି । ମୁଁ ଖାଲି କହିବାକୁ ଚାହେଁ, ତୁମେ ତୁମ ସ୍ୱାମୀ ସଙ୍ଗେ ଭଲ ବ୍ୟବହାର କର । ତା ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ଆମର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ବଜାୟ ଅଛି—ଏତିକି ମନେ ରଖିଲେ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଆଜି ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ ।”

ମାଧବ ବାବୁ ଆଉ ମାୟା ସାମନା ସାମନି ଠିଆହୋଇଛନ୍ତି । ଖୁବ ପାଖକୁ ପାଖ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି; ପରସ୍ପରର ନିଃଶ୍ୱାସ ପରସ୍ପର ଦେହରେ ବାଜୁଛି । ମାଧବ ବାବୁ ଲମ୍ବା । ଦେହର ରଙ୍ଗ ଟିକିଏ ମଇଳା । ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ନାକ । ହାବଭାବ, ଚଳଣିରେ ସ୍ମାର୍ଟତାର ଅଭାବ ଆଖିରେ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଦର୍ଶନ । ନିଜସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚଧାରଣା । ମାୟା ମୋଟା, ଅଳ୍ପଉଚ୍ଚା ରଙ୍ଗ ସଫା । ମୋଟା ମୋଟି ତାକୁ “ସୁନ୍ଦରୀ” ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରେ । ଅଳ୍ପ ଦୋକାନଦାରୀ ଭାବ ଓ ଅଳ୍ପ ଚଟୁଳତା ଅଛି । ଦୋକାନର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇ ଗ୍ରାହକ ମାନଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟି-ବାଣରେ ଶିକାର କରି ସାଦରେ ଭିତରକୁ ନେଇଯିବାର କାଇଦା ତାକୁ ବେଶ ଜଣାଥିଲା । ଏଇଭାବରେ ହଠାତ୍ ଦିନେ ତାର ବିବାହ ହୋଇଗଲା । ସାଧା ସିଧା ସରଳ ପ୍ରକୃତିର ଏକ ଭଦ୍ରଲୋକ ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ବାହାରିବା ସମୟରେ ତାକୁ ଦେଖି ଯାଆନ୍ତି, ଅଫିସ ଫେରିବା ବେଳେ ପ୍ରତିଦିନ ତା ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୁଏ । ଏହିପରି ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ଚିହ୍ନାପରିଚୟ ହୁଏ; ତାପରେ ଦିନେ ବିବାହ ମଧ୍ୟ ହୋଇଯାଏ ।

ମାୟା କହିଲା, "ଦେଖୁଛି ତୁମେକି ଗୋଟିଏ ଗଧ । ସେ ମତେ ବାହା ହୋଇଛି, ମତେ ଟଙ୍କା ଜୋରରେ କିଣି ରଖିଛି ବୋଲି ମୁଁ ତାକୁ ଘୃଣା କରେ । ତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥା, ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ, ତାର ଚିନ୍ତା ଭାବନା—ସବୁ ମୋ ସ୍ନାୟୁ ଉପରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାର ଜଡ଼ତା ଯାହାକୁ ତୁମେ କହ ଦମ୍ଭ, ତାର ନିବୁଦ୍ଧିତା ତୁମ ମତରେ ଯାହା ବିଶ୍ୱାସ, ମତେ ଆଘାତ କରେ । ମୁଁ ସହି ପାରୁନାହିଁ, ସର୍ବାଙ୍ଗ ହୁତୁ କରି ଜଳିଉଠୁଛି । ମୋ ମନ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠୁଛି । ତାଛଡ଼ା ସବୁଠାରୁ ଯାହା ବଡ଼, ତୁମ ଜାଗାରେ ତାକୁ ବସାଇବାକୁ ମୁଁ ବାଧ ହୋଇଛି, ତୁମ ପରିବର୍ତ୍ତେ ତା ଗଳାରେ ମାଳା ଦେଇଛି । ଏଇ ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦିନରାତି କଣ୍ଟାପରି ମତେ ବିନ୍ଧୁଛି । ଯଦିଓ ସେ ଆମର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନଥାଏ, ଆମର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ଦିଏନି, ନିଜର ଅଧିକାର ଦାବୀ କରେନା, ତେବେବି ଏଇ ନିରୀହ ଦୁର୍ବଳ ମନୁଷ୍ୟକୁ ସର୍ବଦା ମୁଁ ଆମ ମଝିରେ ଦୁର୍ଲଂଘ୍ୟ ପ୍ରାଚୀର ପରି ଅନୁଭବ କରେ । ମନେହୁଏ ତା ପାଇଁ ଆମେ ଗୋଟାଏ ଆତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାସ କରୁଛୁ, ତା ପାଇଁ ଆମେ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନିଜର କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ତାଛଡ଼ା ତାଛଡ଼ା······ଏହା ଏକାବେଳେକେ ଅସହ୍ୟ । ଆମକୁ ସେ ଏତେଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ସନ୍ଦେହ ବି କରେ ନାହିଁ, ସେ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ସେ ଗଧଟାର ନାହିଁ । ତାକୁ ମୁଁ ସ୍ୱାମୀବୋଲି ଭାବି ମଧ୍ୟ ପାରେନି । ଅଥଚ ସେ ଯେ ମୋର ସ୍ୱାମୀ, ଏହି ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ନିଦାରୁଣ ସତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର ନକରି ଉପାୟ ନାହିଁ । ଏକଥା ମନେ ପଡିଲେ ମୋର ଦେହ ଶିହରିଉଠେ । ମଝିରେ ମଝିରେ ମନେହୁଏ ଗଧର କାନ ଧରିଟା ଧରି ଚିତ୍କାର କରି କହନ୍ତି, ତମର କଣ ଆଖି ନାହିଁ ? ଦେଖି

ପାରୁନା ମାଧବବାବୁଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲପାଏ ? ଲୋକଟା ଯଦି ମତେ ଟିକିଏ ମାନ ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତା, ରାଗ ହୁଅନ୍ତା', ଈର୍ଷା କରନ୍ତା, ସ୍ୱାମୀତ୍ୱର ଅଧିକାର ଦାବୀ କରନ୍ତା, ତାହେଲେ ହୁଏତ ତାକୁ ମତେ ଏତେ ଖରାପ ଲାଗୁନଥାନ୍ତା ।"

ମାଧବବାବୁ ହସିହସି କହିଲେ, "ଅପାତତଃ ଟିକିଏ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଚୁପ୍ ରହ । ଆମ ଜୀବନରେ ଅଶାନ୍ତିକୁ ଡ଼ାକିଆଣ ନା ।"

ମାୟା କହିଲା, "ନା, ତାହା କରିବିନି । ଏତେ ବୋକା ଝିଅ ମୁଁ ନୁହେଁ । ଏ ବିଷୟରେ ତୁମେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହିପାର । କିନ୍ତୁ ଗଧ ଟାକୁ ପୁଣି ଭୟ କାହିଁକି ? କିନ୍ତୁ ତାକୁ ମୁଁ କେତେ ଘୃଣା କରେ, ତା ମୁହଁ ଦେଖିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ କେତେଦୂର ବିରକ୍ତିକର, ତାହା ତୁମେ ବୁଝିନ—ତାହା ତୁମର କଳ୍ପନାତୀତ । ତୁମକୁ ତ ତାକୁ ଭଲଲାଗେ । ତାକୁ ତୁମେ ସାଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କର । ପୁରୁଷ ଗୁଡ଼ାକ ମଝିରେ ମଝିରେ କିପରି ରହସ୍ୟମୟ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ।"

"କିନ୍ତୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଅଭିନୟ କରିବା ଦରକାର, ଏହା ସମସ୍ତେ ଜାଣି ରଖିବା ଉଚିତ ।"

"କିନ୍ତୁ ଏଇଟା ଅଭିନୟ କରିବା ବା ନ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନୁହେଁ । ଏହା ହୃଦୟର ପ୍ରଶ୍ନ, ଅନୁଭୂତିର କଥା । ତୁମେ ପୁରୁଷମାନେ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷକୁ ଠକ, ମନେହୁଏ ତୁମେ ତାକୁ ପସନ୍ଦ କର, ତା ପ୍ରତି ତୁମର ସହାନୁଭୂତି ଥାଏ, ତାକୁ ତୁମେ ଭଲପାଅ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଝିଅମାନେ ଅନ୍ୟ ଜାତିର, ଏକାଥରେ ଅନ୍ୟ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା । ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆମେ କୌଣସି ପୁରୁଷକୁ ଠକାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ, ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ଆମେ ତାକୁ ଘୃଣାକରୁ, ସେତିକିବେଳରୁ ଆମେ ତାର ଚରମ ଶତ୍ରୁ ହୋଇଯାଉ । ଏଠାରେ

ଆମେ ତୁମପରି ଅଭିନୟ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ସିଧା ଆକ୍ରମଣ କରୁ, ତାକୁ ଆଘାତ କରୁ ।”

‘କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗୋପନରେ ପ୍ରେମ କରୁଛି ବୋଲି, ତାକୁ କାହିଁକି ଘୃଣା କରିବ ?”

“ନା, ତୁମେ ବୁଝିବ ନାହିଁ । କୌଣସିମତେ ନୁହେଁ । ପୁରୁଷ ଜାତିଟା ଏହିପରି । ତୁମମାନଙ୍କର କାହାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅନୁଭୂତି ନାହିଁ, ତୁମେ ସବୁ ସ୍ଥୂଳ । ଏହା ହୃଦୟ ଦେଇ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର ଜିନିଷ, ଅନ୍ତରରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହୁଏ । ତର୍କ କରି, ଯୁକ୍ତି ଦେଇ ବୁଝାଯାଏନା । ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରିଯାଏ ନା । ତା ଛଡା ତୁମର ଉଚିତ ବି ନୁହେଁ... ତୁମକୁ ଏ ସବୁ କଥା କହି କୌଣସି ଲାଭ ନାହିଁ । ତୁମେ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ । ପୁରୁଷ ଜାତିଟାର କୌଣସି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅନୁଭୂତି ନାହିଁ । ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ମନ ବି ତୁମର ନାହିଁ ।”

ମାୟା କଥା ଶେଷ କରି ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା · ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ମୃଦୁ ଭର୍ତ୍ସନା ମିଶିଥିଲା ସେଇ ହସରେ । ତାପରେ ନିଜର କୋମଳ ହାତ ଦୁଇଟି ମାଧବ ବାବୁଙ୍କ କାନ୍ଧ ଉପରେ ରଖି ଯୌବନର ସୁଧାଭାଣ୍ଡ ପ୍ରଣୟୀର ମୁହଁ ପାଖକୁ ଟେକି ଧରିଲା । ମାଧବ ବାବୁ ଟିକିଏ ନଇଁପଡ଼ି ତାର ଲହୁଣୀପରି କୋମଳ ଦେହକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଚାପି ଧରିଲେ । ତାପରେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଓଷ୍ଠାଧର ମିଳିତ ହେଲା ଗୋଟିଏ ଚୁମ୍ବନରେ । ଆଲିଙ୍ଗନବଦ୍ଧ ହୋଇ ଅଧରକୁ ଅଧର ସ୍ପର୍ଶ କରି ସେମାନେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି, ଏପରି ସମୟରେ ପଛପଟରେ କିଏ ଯେପରି ହସି ଉଠିଲା ।

କୌଣସି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପାରିନାହାନ୍ତି ସେମାନେ । କବାଟ ଖୋଲିବାରଶବ୍ଦ ସେମାନେ ଶୁଣିବାକୁପାଇନାହାନ୍ତି । ହଠାତ୍ ମାୟା

ଆତଙ୍କିତ ହୋଇଉଠିଲା, ଯେପରି ଭୂତ ଦେଖିଛି ସେ । ଦୁଇ ହାତରେ ମାଧବ ବାବୁଙ୍କୁ ଠେଲି ହଟେଇଦେଲା । ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କୁ ଏତେବେଳକେ ବୁହେଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ । ସେ ସେମାନଙ୍କ ଦଗରେ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଖି ଦୁଇଟି ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁ ପରି ଧକ୍ ଧକ୍ କରି ଜଳୁଛି । ରାଗରେ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଥର ଥର କରି କଂପୁଛି, ପାଦରେ ଜୋତା ନାହିଁ । ଥରେ ମାୟା ଆଡ଼େ, ଥରେ ମାଧବ ଆଡ଼େ ଅନେଇଲେ ସେ । ଆଖି ଦୁଇଟି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପରି ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଘୂରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମନେହେଲା ସେ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ମୁହଁରେ ଗୋଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ବାଘପରି ମାଧବ ବାବୁଙ୍କ ଉପରକୁ ଝାମ୍ପି ପଡ଼ିଲେ । ଏପରି ଜୋରରେ ତାଙ୍କୁ ଚାପି ଧରିଲେ ଯେ, ଯେପରି ଗଳା ଚିପି ମାରିପକାଇବେ । ତାପରେ ଭୀଷଣ ଜୋରରେ ମାଧବ ବାବୁଙ୍କୁ ଘରର ଅନ୍ୟଦଗକୁ ଠେଲି-ଦେଲେ । ମାଧବ ବାବୁ ଆଉ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲେ ନି, ଟଳି ଟଳି କାନ୍ଥ ସଙ୍ଗେ ଜୋରରେ ଧକ୍କା ଖାଇଲେ । ମୁଣ୍ଡଟା ଠକ୍ କରି କାନ୍ଥରେ ବାଡ଼େଇ ହୋଇଗଲା ।

ସ୍ୱାମୀ ତାର ପ୍ରଣୟୀକୁ ଖୁନ୍ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଉଛନ୍ତି ଦେଖି ମାୟା ଆଉ ଚୁପ ରହି ପାରିଲାନି । ବାଘପରି ସ୍ୱାମୀର ଦେହ ଉପରକୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ଦୁଇହାତରେ ତାଙ୍କ ବେକ ଚିପି ଧରିଲା । ହାତର ନଖ ବସିଯାଇ ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ଗଳାରୁ ଝର ଝର କରି ରକ୍ତ ବୋହିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମାୟା ତାର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଦେଇ ସ୍ୱାମୀକୁ ଚାପି ଧରି ତାଙ୍କ ବେକକୁ କାମୁଡ଼ି ଦେଲା । ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ନିଃଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା ଉପରେ । ମାଧବ ବାବୁଙ୍କୁ ସେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ମାୟା ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନାହିଁ, ଠିକ୍

ପୂର୍ବପର ମାଡ଼ି ବସିଛି । ସ୍ତ୍ରୀର ଅଣ୍ଟାରେ ହାତ ଦେଇ ତାକୁ ଜୋରରେ ଠେଲି ଦେଲେ ।

ସାଧାରଣତଃ ଭଲ ଲୋକମାନଙ୍କର ରାଗ ସହଜରେ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ତାଙ୍କ ରାଗ ବି ବେଶୀ ସମୟ ସ୍ଥାୟୀ ହେଲା ନାହିଁ । ରାଗ ଶାନ୍ତ ହେବା ପରେ ପରେ ତାଙ୍କ ଦେହ ବି ନିସ୍ତେଜ ହୋଇଗଲା ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । କ୍ଳାନ୍ତ ଅବସନ୍ନ ଦେହ, ମନ ହତାଶାରେ ମୁହ୍ୟମାନ, ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି । ମୁଣ୍ଡରେ କିଛି ପଶୁ ନାହିଁ । ଏହା ପରେ କଣ କରିବେ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ପରାଭୂତ ମଣିଷର କରୁଣ ମୂର୍ତ୍ତି ପରି ଗୃହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପୈଶାଚିକ ତାପମାତ୍ରା ଅନେକ ତଳକୁ ଖସି ଆସିଛି । ଯେଉଁ ଟିକିକ ଧସ୍ତା ଧସ୍ତି କରିଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ହିଁ ସମସ୍ତ ତାପ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି । ବୁଦ୍‌ବୁଦ୍ ପରି ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସାହସ, ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଚେତନା ଫେରି ଆସିବାରୁ କହିଲେ, "ବାହାରି ଯାଅ, ବାହାରି ଯା······ମୋ ଘରୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ।" ମାଧବ ବାବୁ କାନ୍ଥରେ ଭରା ଦେଇ ପଥର ପରି ଚୁପ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଘଟଣାର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଅକସ୍ମିକତାରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଭିଭୂତ, ସଂଜ୍ଞାହୀନ । କିଛି ବୁଝି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଅନ୍ଧକାର ଭବିଷ୍ୟତ ମଧ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟି ହଜିଯାଇଛି । ମନେ ହେଉଛି, ଗୋଟାଏ ଭୂମିକମ୍ପରେ ପୃଥିବୀଟା ଭାଙ୍ଗି ଟିକି ଟିକି ହୋଇ-ଯାଇଛି । ଘର ଦାଗରେ ଧୂଳି ଆଉ ଧୂଆଁ, ନିଃଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଉଛି । ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧକାରରେ ପୃଥିବୀ ମଗ୍ନ । କେଉଁଠାରେ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ଆଲୋକ ନାହିଁ, ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ପବନ ନାହିଁ । ଖୁବ୍ ଭୟ ପାଉଛନ୍ତି ସେ । ଟିକିଏ ହଲିବାର ସାହସ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଏପଟେ ଷ୍ଟେଟ ଟେବୁଲ ଉପରେ ହାତ ଦୁଇଟି ରଖି ଆଗକୁ ଝୁଙ୍କି ମାୟା ଠିଆ ହୋଇଛି । ଅଲୁଲାୟିତ କେଶ ପିଠି ଉପରେ ପଡ଼ିଛି । ବ୍ଲାଉଜର ବୋତାମଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲି ଯାଇଛି । ବଡ଼ିସ ଖୁଣ୍ଟି ଯାଇଛି । ଅନାବୃତ ବକ୍ଷ, ସରମ ସଂକୋଚ ହୀନ । ମାୟା ଏତେ ଉତ୍ତେଜିତ ଯେ ନାରୀର ସ୍ୱାଭାବିକ ଲଜ୍ଜା ଟିକକ ବି ହରେଇ ବସିଛି । ଦୁଇ ଜଣ ପୁରୁଷ ଆଗରେ, ଅଥଚ ଲୁଗାପଟା ସଜାଡ଼ି ନେବାର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ସେ ମନେ କରୁ ନାହିଁ । ପୈଶାଚିକ ଉନ୍ମତ୍ତତା, ଅମାନୁଷିକ ପ୍ରଚଣ୍ଡହିଂସା ପରାୟଣତା ତାର ନାରୀତ୍ୱର ସମସ୍ତ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ, ସମସ୍ତ ଲାବଣ୍ୟ ଗ୍ରାସ କରିଦେଇଛି । ହିଂସ୍ର ପଶୁପରି ଆଖି ଦୁଇଟି ତାର ଜଳୁଛି । କ୍ରୋଧରେ,ଉତ୍ତେଜନାରେ ଥର ଥର କରି କମ୍ପୁଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋଧହୁଏ, ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ଝାମ୍ପି ପଡ଼ି, ତାଙ୍କୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ନଖ ଦାନ୍ତରେ କ୍ଷୁଣ୍ଣ କରି ଟିକି ଟିକି କରିଦେବ ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ, "ବାହାରିଯା...... ବାହାରି ଯା କହୁଚି ମୋ ଘରୁ......ବର୍ତ୍ତମାନ ବାହାରି ଯା । ତୁମମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ ନା । ଏବେ ବି ଠିଆ ହେଇଚ ମୋ ଆଗରେ ? ଏତେଦୂର ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା । ମାରିଦେବି କହୁଚି ।"

ତାଙ୍କର ଚିତ୍କାର ସ୍ୱର ଅନେକ କମି ଆସିଚି ଦେଖି ମାୟାର ସାହସ ବଢ଼ିଗଲା । ଦୁଇପାଦ ଆଗେଇ ଆସି କହିଲା, "ତୁମ ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ହୋଇ ଯାଇଛି ନା କଣ ? କଣ ହୋଇଛି ? ଅକାରଣରେ ଏତେ ରାଗିବାର କାରଣ କଣ ?"

ସହିବାର ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ସୀମା ଅଛି । ସ୍ତ୍ରୀର ସୀମାହୀନ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧାରେ ତାଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଦୁରନ୍ତ କ୍ରୋଧ ତାଙ୍କୁ

ଅବୋର ବସିଲ । ଆଉ ସହ୍ୟ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବଧା କଥାଇ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମାରିବାକୁ ଅଗେଇଗଲେ । ଚିତ୍କାର କରି କହିଲେ, "ଓଃ··· ଏତେଦୂର ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ! ·····ଅସହ୍ୟ । ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଛି······ନିଜ କାନରେ ଶୁଣିଛି । ଆଉ ମତେ ଠକାଇ ପାରିବୁ ନି ମାଗିଖାଇ । ···

ବାହାରି ଯା ମୋ ଘରୁ । ତୁମେ ତୁହେଁ ସଇତାନ ····ଏ ଘରେ ଆଉ ଏକ ସେକେଣ୍ଡ ତୁମ ପାଇଁ ଜାଗା ହେବନି । ପୁଣି ଠିଆ ହୋଇଛ ? ବାହାରି ଯା କହୁଛି ।. ···ନହେଲେ·····ନହେଲେ ତୁହିଙ୍କୁ ହାଣିଦେବି ।···ଯା···ଯା··· ।"

ମାୟା ବୁଝି ପାରିଲା ଏଠାରୁ ତାର ଅନ୍ନ ଏଥର ଉଠିଲା । ସ୍ୱାମୀ ସବୁ ଜାଣି ପାରିଛନ୍ତି । ଏବେ ଅଉ ଭଲ ମଣିଷ ସାଜିବାର କୌଣସି ମାନେ ହୁଏନା । ସେ ଚେଷ୍ଟା ବି ବୃଥା । ଶତ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ଏବେ ଆଉ ନିଜର ନିର୍ଦ୍ଦୋଷିତା ପ୍ରମାଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସ୍ୱାମୀର ଆଦେଶ ମୁତାବକ ଏ ଘର ଛାଡ଼ି ଯିବାକୁ ହେବ । ଏ ପ୍ରକାର ବିପଜ୍ଜନକ ଅବସ୍ଥାରେ ତାର ପୈଶାଚିକ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା, ବର୍ବର ଔଦ୍ଧତ୍ୟ ଅନ୍ତରରେ ଜାଗି ଉଠିଲା । କ୍ରୋଧୋନ୍ମତ୍ତ ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରତି ମନରେ ତାର ଅସୀମ ଘୃଣା, ଏଇ ଘୃଣାହିଁ ତାକୁ ବନ୍ୟ-ପଶୁ ପରି ହିଂସ୍ର, ଉଦ୍ଧତ କରି ତୋଳୁଛି. ସ୍ୱାମୀକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିବାର ସାହସ ଜଗାଉଛି । ପାଟି କରି କହିଲା, "ଆସ ମାଧବ ବାବୁ, ସେ ଯେତେବେଳେ ଆମକୁ ତଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି, ଚାଲ ତୁମ ସଙ୍ଗେ ତୁମ ଘରକୁ ଯିବା ।"

ମାଧବ ବାବୁ କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ହଲଚଲ ହେଉନାହାନ୍ତି । ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କର ପୁଣି ରାଗ ଚଢ଼ିଗଲା । ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ, "ଯା. ବାହାରି ଯା ମୋ ଘରୁ ।···· ସଇତାନ, ବଦ୍‌ମାସ······ ବାହାରି ଏଠୁ·····ନହେଲେ······ନହେଲେ····· ହାଣି······

ପକାଇବ ।" ଏହା କହି ଗୋଟାଏ ଚେଆର ଉଠାଇ ଗୁଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ସେ ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଗେଇ ଯାଇ ମାସ୍ତୃ ପ୍ରଣୟୀଙ୍କ ହାତ ଧରି କାନ୍ଥ ପାଖରୁ ଟାଣି ଆଣିଲା । ତାପରେ ଟାଣି ଟାଣି ତାଙ୍କୁ କବାଟ ଯାଏ ନେଇ ଆସି କହିଲା, "ଆସ ବନ୍ଧୁ······ଚାଲି ଆସ । ଲୋକଟା ପାଗଳ ହୋଇଗଲାଣି । ଏଠାରେ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସୁଦ୍ଧା ନୁହେଁ ·· ଚାଲିଆସ ।" ଯାଉ ଯାଉ ଆଉ ଥରେ ଫେରି ଆସିଲା । ସ୍ୱାମୀର ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯିବା ଆଗରୁ, କିପରି ତାଙ୍କୁ ଆଘାତ ଦେବ, କିପରି ତାଙ୍କ ଉପରେ ଚରମ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ, ଏଇପ୍ରକାର ନାନା ଚିନ୍ତା ତା ମନରେ । ହଠାତ୍ ମନରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଷ୍ଟ ମତଲବ ଆସିଲା । ବିଶ୍ୱାସଘାତିନୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଏଇ ପ୍ରକାର ମତଲବ ବେଶୀ ଖେଳେ । ଦୃଢ଼ ଭାବରେ କହିଲା, "ମୋ ପୁଅକୁ ମୁଁ ନେଇଯିବି ।"

ଭଗବତ ବାବୁ ହଠାତ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ, ମୁହଁରୁ ଭଲ କରି କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ, ଥତମତ ହୋଇ କୌଣସି ପ୍ରକାର କହିଲେ, 'ତୋର······ତୋର······ପିଲା ? 'ମୋ ପୁଅ' ବୋଲି କହିବାକୁ ଲାଜ ଲାଗୁନାହିଁ ? ······ତୁ ପୁଣି ପୁଅକୁ ଦାବୀ କରୁଛୁ, ···ସ୍ପର୍ଦ୍ଧାତ କମ୍ ନୁହେଁ । ·····ଖୁବ୍ ବଡ଼ବଡ଼ କଥା କହୁଚୁ । ପୁଣି ଠିଆ ହେଲୁ ? ବାହାର···ବାହାରି ଯାଅ ଶୀଘ୍ର ।"

ହସି ହସି ମାସ୍ତୃ ଆଗେଇ ଆସିଲା । ମୁହଁରେ ଦୁଷ୍ଟହସ—ପ୍ରତିହିଂସା ଚରିତାର୍ଥ କରିବାର ପୈଶାଚିକ ହସ । ସ୍ୱାମୀର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପେକ୍ଷା କରି ଉଦ୍ଧତ ଭାବରେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲା, "ମୋ ପୁଅକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ । ତାକୁ ଅଟକାଇ ବାର କୌଣସି ଅଧିକାର ତୁମର ନାହିଁ । କାହିଁକି ଜାଣ ? କାରଣ

ସେ ତୁମର ପୁଅ ନୁହେଁ...... ...ବୁଢ଼ା ମାଧବ ବାବୁଙ୍କ ପୁଅ । ବୁଝି ପାରୁଛ ?"

ଭାଗବତ ବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ସବୁ ତୋର ଜାଲ୍‌ଅଛି ।"

ମାୟା କହିଲା, "ତୁମେ ଗୋଟାଏ ନପଟ ଗଧ । ତୁମଛଡ଼ା ପୃଥିବୀ ସାରା ଲୋକେ ଏ ଖବର ଜାଣନ୍ତି । ମୁଁ ବୁଢ଼ାର ମା, ମୁଁ କହୁଚି ଏଇ ଭଦ୍ରଲୋକ ବୁଢ଼ାର ବାପା । ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଥରେ ଚାହିଁଲେ ସବୁ ବୁଝି ପାରିବ ।"

ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଯେପରି ଆକାଶ ଛିଣ୍ଡି ପଡ଼ିଲା । ଟଳି ଟଳି ଟିକିଏ ପଛେଇ ଆସି ହଠାତ୍ ବୁଲି ଠିଆ ହେଲେ । ତାପରେ ଦୌଡ଼ିଯାଇ ପାଖ ଘରୁ ବୁଢ଼ାକୁ ନେଇ ଆସିଲେ । ହଠାତ୍ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯିବାରୁ ସେ ଭୟରେ କାନ୍ଦ ଉଠିଲା । ମାୟାର କୋଳ ଉପରେ ତାକୁ ପକାଇ ଦେଇ ପାହାଚ ଆଡ଼କୁ ଠେଲି ଦେଲେ ତାକୁ । ପାହାଚ ପାଖରେ ମାଧବ ବାବୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ ।

ସେମାନେ ବାହାରି ଯିବାପରେ ସେ ଧଡ଼୍ କରି କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଶିକୁଳି ଲଗାଇ ଦେଲେ । ତା ପରେ ଡ୍ରଇଁରୁମକୁ ଯାଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ ।

ଜୀବନର ଏଇ ଆକସ୍ମିକ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଭାଗବତ ବାବୁ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କିଛି ଭାବିବା ପାଇଁ ମନର ଅବସ୍ଥା ନାହିଁ । କେତେକଣ ଘଟିଗଲା, କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛନ୍ତି, କଣ ଏହାର ପରିଣତି, ଏଇ ସବୁ ଦାର୍ଶନିକ ତତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କ ମନରେ ଛନକ ପାଇଁ ସୁଦ୍ଧା ଉଦୟ ହୋଇନି ।

ସଙ୍ଗୀହୀନ, ପ୍ରେମହୀନ, ଆଲୋକହୀନ ଜୀବନର ଅଭିଶାପ ସେ ମଥା ପତାଇ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି—ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇ—

ଛନ୍ତି ନିସ୍ପୃହଭାବରେ ଭବିଷ୍ୟତକୁ । ସଂସାରରେ କାହାପ୍ରତି ତାଙ୍କର କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ । ଏପରିକି ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଅଲୋକ ଲିଭେଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ପବନକୁ ବିଷାକ୍ତ କରି ତୋଳିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବି ତାଙ୍କର କୌଣସି ବିଦ୍ୱେଷ ନାହିଁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ କ୍ଷମା ଦେଇଛନ୍ତି । ପଥ ଉପରୁ ଦିନେ ସଂସାରର ମୋହରେ, ପ୍ରେମର ଆକର୍ଷଣରେ, ସନ୍ତାନ ମଧ୍ୟରେ ଅମରତ୍ୱ ଲାଭ କରିବାର ତୃଷ୍ଣାରେ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ । ନୀଡ଼ ବାନ୍ଧିଥିଲେ ପ୍ରେମର ସ୍ନିଗ୍ଧତାରେ । କିନ୍ତୁ ନୀଡ଼ ବାନ୍ଧିଲେ ଯେ ବାଡ଼ ଦେବାକୁ ହୁଏ, ତାକୁ ଯେ ମଜଭୂତ କରି ଗଢ଼ିବାକୁ ହୁଏ, ଏ ଧାରଣା ତାଙ୍କର ନଥିଲା । ଭୁଲର ଶୈବାଳରେ ଗଢିଥିଲେ ନୀଡ, ସ୍ୱପ୍ନଦେଇ ତାକୁ ଘେରାଇ ରଖିଥିଲେ । ଭଲପାଇବାର ଲାବଣ୍ୟରେ ଭରି ଦେଇ ଥିଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଟା, ଠେକା, କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଦିନେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଝଡ ଆସି ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଗଲା ତାଙ୍କ ତାସର ଘର । ନଷ୍ଟନୀଡର ଧ୍ୱଂସ ସ୍ତୂପ ମଧ୍ୟରେ ସେ ନିଜର ତୀବ୍ର ହାହାକାର ଶୁଣି ପାରିଲେ । ପ୍ରାଣ ହାହାକାର କରି ଉଠିଲା, ଘରଛାଡ଼ି ପୁଣି ପଥଉପରକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ । ଆଗରେ ଅନନ୍ତ ପଥ, ଉଦାର. ଜନ୍ମ କ୍ତ । କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତି କାହିଁ, ମୁକ୍ତି କାହିଁ ? ପ୍ରେମର ଅଲୋକ କାହିଁ ?

ସେ ଏକା ଥାଆନ୍ତି, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକା । ଆଉଥରେ ପ୍ରାକ୍ ବିବାହିତ ଜୀବନକୁ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି । ବାହାରେ ବାହାରେ ବୁଲି ବୁଲନ୍ତି; ଆଗପରି ବାହାରେ ହୋଟେଲରେ ଖାଆନ୍ତି ।

ଲୋକ ନିନ୍ଦାକୁ ସେ ଖୁବ ଭୟ କରନ୍ତି, ଚେଷ୍ଟାକରି ଏଡ଼ାଇ ଚାଲନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ ମାସିକ ଭତ୍ତାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ମାୟା ସଙ୍ଗେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ । ମନରୁ ତାକୁ ପୋଛି ପକାଇଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ାକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ବି ଭୁଲି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମନର ଅଭ୍ୟନ୍ତରକୁ କେତେବେଳେ ଯେ ସେ ପଶିଯାଇଛନ୍ତି—ତାହାର ଠେର ସେ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଦିନରାତି ଖାଲି ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତା··· ବୁଢ଼ା······ବୁଢ଼ା······ବୁଢ଼ା ।

ରାତିରେ ଘରେ ଯେତେବେଳେ ଏକୁଟିଆ ଥାଆନ୍ତି. ଚମକି ପଡ଼ନ୍ତି । ମନେହୁଏ, ବୁଢ଼ା ଆସିଛନ୍ତି, ବାପା,ବାପା ବୋଲି ଡାକୁଛନ୍ତି । ଉତ୍ତେଜନାରେ ନାଡି ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ଛୁଟି ଚାଲେ, ଆନନ୍ଦର ଆତିଶଯ୍ୟରେ ପିଲାଙ୍କ ପରି ଡେଇଁ ପଡ଼ନ୍ତି । ଝରକା କବାଟ ଖୋଲି ଚାରିଦିଗରେ ଅନାଇ ଦେଖନ୍ତି । ହୁଏତ ସେ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି । କୁକୁର ବିଲେଇ ମାନେତ ମଝିରେ ମଝିରେ ଛୁଟି ଆସନ୍ତି ମା ପାଖକୁ । ମଣିଷ ଶିଶୁ କଣ ପଶୁଠାରୁ ହୀନ ?

ଭୁଲି ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ବୁଝିପାରନ୍ତି ବୁଢ଼ା ଆସିନି । ସେ ଏବେ ତା ମା ପାଖରେ । ତା ମା ତାକୁ ଆସିବାକୁ କାହିଁକି ଦେବ ? ବୁଆର ବନ୍ଦକର ଚେଆର ଉପରେ ବସି ପଡ଼ନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବୁକୁ ଫଟା ଦୀର୍ଘ ଶ୍ୱାସରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଗୋଟାଏ ଅବ୍ୟକ୍ତ ବ୍ୟଥାରେ ଗୁମରିଉଠେ ହତାଶାରେ, ବେଦନାରେ, ଅର୍ଦ୍ଧମୃତ ପରି ବସିରହନ୍ତି । ବସିରହି ବୁଢ଼ା କଥା ଭାବନ୍ତି । ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକରନ୍ତି ଅତୀତକୁ ଭୁଲିଯିବାକୁ, କିଛି ଭୁଲି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତୀତ ଯେପରି ମୁଖର ହୋଇ ଉଠେ, କେତେ କଥା କୁହେ ତାଙ୍କ କାନରେ ।

ବୁଢ଼ା ପାଇଁ ମନ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠେ । ମିନିଟ ପରେ ମିନିଟ, ଘଣ୍ଟା ପରେ ଘଣ୍ଟା କଟି ଯାଏ । ଦିନ ପରେ ରାତି ହୁଏ । ରାତି ପରେ ଭୋର ହୁଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠେ । ପୃଥିବୀ ରଙ୍ଗୀନ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଝଲ ମଲ କରି ଉଠେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଖାଲି ଅନ୍ଧକାର

ସାନ୍ଧ୍ୟ ଅଂଧକାର । ବାଚାଳ ବର୍ତ୍ତୀ ସୁରଭିତ ପ୍ରକୃତି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଶରବଦନ ପାଇଁ ଲୁପ୍ତ ।

ବୁଢ଼ାକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି । ତା ପାଇଁ ଦିନରାତି ମନ ଝୁରିମରେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ତାକୁ ଭୁଲି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ଖାଲି ତାଙ୍କ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କାମନା ନୁହେଁ – ଦେହ ଓ ମନର ଉଗ୍ର ସ୍ନେହ-କ୍ଷୁଧା । ବୁଢ଼ାକୁ ଚୁମା ଦେବା ପାଇଁ, କୋଳରେ ଧରି ଆଦର କରିବା ପାଇଁ, ତାକୁ ଅଣ୍ଟୁରେ ବସାଇ ନଚାଇବା ପାଇଁ— ତାଙ୍କର ତୀବ୍ର ବ୍ୟାକୁଳତା ଜାଗିଉଠେ । ଉଗ୍ର ନିଶାରେ ମାତାଲି ବିଭୋର ହେଲାପରି ସେ ବିଭୋର । ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ବୁଢ଼ା ଆସିଛି । ତାଙ୍କ ବେକକୁ ଧରି ଚୁମା ଦେଉଛି । ତାର ଛୋଟ ଛୋଟ ନରମ ବାଳ ତାଙ୍କ ଗାଲଉପରେ ଆସି ପଡ଼ିଛି । ବେଶ୍ ସଲ ସଲ ଲାଗୁଛି । ବୁଢ଼ାର କେତେକଥା ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼େ । ପିତୃହୃଦୟର ଉଗ୍ର ମାଦକତା ତାଙ୍କୁ ଅସ୍ଥିର କରେ । ପୁଅକୁ ଫେରି ପାଇବା ପାଇଁ ମନ ହାହାକାର କରି ଉଠେ—ବେଦନାରେ ସମସ୍ତ ଶରୀର ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଉଠେ ।

ଦିନରେ ଶହେଥର ନିଜକୁ ନିଜେ ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତି ମୁଁ କ'ଣ ତେବେ ବୁଢ଼ାର ବାପା ? ତା' ନ ହେଲେ ତା ପାଇଁ ମୋ ମନ ଏପରି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛି କାହିଁକି ? ରକ୍ତର ଟାଣ ନଥିଲେ ଏପରି ହେବା ଅସମ୍ଭବ ।

ରାତିରେ ବିଛଣାରେ ଶୋଇ ଶୋଇ ଏପରି ସବୁ ସମ୍ଭବ—ଅସମ୍ଭବ କଥା କେତେ କଣ ଭାବନ୍ତି । ଭାବନାର ଶେଷ ନାହିଁ ।

ଅସରନ୍ତି ଭାବନା ହାତରୁ କୌଣସିମତେ ଆଜି ମୁକ୍ତି ନାହିଁ । ଚିନ୍ତା ଜାଲରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ କଂପିଉଠେ । ନିଶ୍ୱାସ

ବାନ୍ଧ ହୋଇ ଆସେ । ତା ପରେ କେତେବେଳେ ଶୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ସେ ଦିନଟା ପାଇଁ ରକ୍ଷା ପାଆନ୍ତି ।

ମାୟା ଚାଲିଯିବା ପରେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଡ.ଙ୍କ ମନରେ ରୁଚିା ମାଧବବାବୁଙ୍କ ପିଲାବୋଲି କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ହୁଏତ ମାୟା ମତେ ଠକାଉଛି । ମିଛ କଥା କହି ମତେ ଭୁଲ ବୁଝାଉଛି । ମତେ ପାଗଳ କରିବା ପାଇଁ ହୁଏତ ସେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି—ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସବୁହିଁ ହୋଇପାରେ । ଧୀର ହୋଇ ସବୁକଥା ବିଚାର କଲେ ତାହାହିଁ ମନେହୁଏ । ହଁ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ମିଛ କହୁଛି ।

କିନ୍ତୁ ସତ ଘଟଣାଟା କିପରି ଜଣାଯିବ ? ମାଧବ ହୁଏତ ଜାଣିଥିବ—ସେ ହୁଏତ ସତକଥା କହିପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ତାକୁ କିପରି ପଚରାଯିବ ? ଆଉ ସେ'ବା ରାଜିହେବ କାହିଁକି ?

ବେଳେ ବେଳେ ରାତି ଅଧରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଯାଏ ।

ସଂକଳ୍ପ କରନ୍ତି, ମାଧବ ପାଖକୁ ଯିବ । ତାକୁ ଯାଇ ପଚାରିବ ତୋର ଯାହା ଦରକାର କହ, ମୁଁ ତାହା ଦେବି । ମତେ ସବୁକଥା ଖୋଲିକରି କହ । ଏପରି ମତେ ଜାଳିପୋଡ଼ି ମାରନା । ଆଉ ମୁଁ ସହି ପାରୁନି ।

ହତାଶ ହୋଇ ଅଳଥରେ ଶୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ନା, ସେ କଣ କେବେ ସତ କହିବ । ମାୟା ପରି ସେ ବି ମିଛକଥା କହିବ । କାଳେ ମୁଁ ମୋ ପିଲାକୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବି ସେଇଥି-ପାଇଁ । ସେ ବି ମତେ ପ୍ରତାରିତ କରିବ । କ'ଣ ଯେ କରିବି । କିଛି କରିବାର ନାହିଁ ।

ବୋଧାପରି କି ଭୁଲ ନ କରିଛି । କାହିଁକି ଏଇ ସର୍ବନାଶ, ଡାକି ଆଣିଲି ଭାବିବା, ଧୀରେସୁସ୍ଥେ ପାହାନ୍ତି

ଗୋଟାଏ କିଛି କହିଥିଲେ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଦୁଇମାସ ଚୁପ୍ ରହିଥିଲେ ଘଟଣାଟା ସହଜରେ ଜଣା ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ବୋକାସାଜି ରହିବା ମୋର ଉଚିତ ଥିଲା । ମୁଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ସନ୍ଦେହ କରେ ନାହିଁ, ଏହିପରି ଭାବରେ ରହିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ତା ହେଲେ ଠିକ୍ ଧରାପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା ।

ମାଧବ ବୁଢ଼ାକୁ ଚୁମା ଦେଉଛି—ଏତିକି ମାତ୍ର ଦେଖି ପାରିଥିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଥାନ୍ତା । ବନ୍ଧୁ କ'ଣ କେବେ ବାପପରି ଚୁମା ଦେଇପାରେ, ଆଦର କରିପାରେ ? ବାପର ଅନ୍ତରର ଆବେଗ ସେ କିପରି ପାଇବେ ? ନା, କି ଭୁଲ୍ ହୋଇଗଲା । କବାଟ ଉହାଡ଼ରେ ରହି ସେମାନଙ୍କୁ ପହରା ଦେବା ଉଚିତ ଥିଲା ମୋର । ଏତେ ଟିକିଏ ବୁଦ୍ଧି ହେଲାନାହିଁ ?

ମାଧବ ଯଦି ବୁଢ଼ାକୁ କୋଳକୁ ନେଇଥାନ୍ତା, ଗଭୀର ଆବେଗରେ ଚୁମା ଦେଇଥାନ୍ତା, ବୁଢା ଖେଳୁଛି, ଅଥଚ ତାର ଯଦି କୌଣସି ଅଗ୍ରହ ନ ଥାନ୍ତା. ତାହାହେଲେ ସେ କେବେହେଲେ ବୁଢ଼ାର ପିତା ନୁହେଁ, ଅକ୍ଲେଶରେ ବୁଢ଼ାକୁ ମୋ ପାଖରେ ରଖି ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାର ମା'କୁ ଦୂର କରି ଦେବାକୁ କିଛି କଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । କି ସୁଖୀ ନ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତି ତ' ହେଲେ ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ବିଛଣାରେ ଶୋଇ ଛଟପଟ କରୁଛନ୍ତି । ଦେହରୁ ନିଆଁ ବାହାରୁଛି । ମନରେ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ଶାନ୍ତି ନାହିଁ । ଶୋଇ ଶୋଇ ଭାବୁଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ାର କଥା । ମାଧବର କଥା । ବୁଢ଼ା ଓ ମାଧବ ଦୁହିଁଙ୍କ କଥା । ଭାବି ଭାବି ମୁଣ୍ଡ ଗରମ ହୋଇଉଠେ । କିନ୍ତୁ ତେବେ ବି ସଠିକ ଉତ୍ତର ମିଳେ ନାହିଁ । ମାଧବର କୌଣସି ସନ୍ଦେହଜନକ ବ୍ୟବହାର କଥା ମୋଟେ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ,

କୌଣସି ବିଶେଷ ଭଙ୍ଗି ବା କୌଣସି ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି, କୌଣସି କଥା, କମ୍ବା ଅଦର କୌଣସି କଥା, ମନେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା ମାଧ୍ୱୀର ବି ତ ପୁଅ ପ୍ରତି କୌଣସି ଅଗ୍ରହ ନ ଥିଲା । ବୁଢ଼ା ଯଦି ତାର ପ୍ରଣୟୀର ଔରଷ ଜାତ ସନ୍ତାନ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତା ହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ବୁଢ଼ାକୁ ଅଧିକ ବେଶୀ ଭଲ ପାଇଥାନ୍ତା ।

ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ତାଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ବୁଢ଼ାକୁ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ାକୁ ସେ କେତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ତାହା ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି । ବୁଢ଼ାକୁ ଛାଡ଼ ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସୁଦ୍ଧା ବଞ୍ଚି ପାରିବେ ନାହିଁ, ବୁଢ଼ା ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଆଶା, ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଭରସା—ସେ କଥା ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି । କି ନିଷ୍ଠୁର ସେମାନେ । ସେ ସେମାନଙ୍କ ଗୁପ୍ତପ୍ରଣୟକୁ ଧରି ପକାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଏଇପରି ନିଷ୍ଠୁର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇଛନ୍ତି । ମନେ ମନେ ସ୍ଥିରକଲେ ସେ । ସକାଳ ହେଉ, ସିଧା ଯାଇ ଅଦାଲତରେ ଅବେଦନ ପେଶ କରିବେ । ଆଇନର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ପୁଅକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବେ । କୌଣସିକଥା ଶୁଣିବେ ନାହିଁ, କୌଣସି ବାଧା ମାନିବେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ···ସଙ୍କଳ୍ପ ପୁଣି ଶିଥିଳ ହୋଇଆସେ । ଉତ୍ସାହରେ ଭଟ୍ଟାପଡ଼େ । ମାଧ୍ୱୀ ମାଧବକୁ ଯେମିତି ଭଲ ପାଏ,ସେ କ'ଣ ଅଜି ତା ପାଖରେ·· ତା ପାଖରେ··· ଅମ୍ବଦାନ···କରିନାହିଁ ? ପ୍ରେମିକ ପାଖରେ ନିଜକୁ ନିଃଶେଷ କରି ଦେବାହିଁ ତ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମ—ପ୍ରେମର ଚରମ ପରିଣତି—ତାର ସାର୍ଥକତା । କେତେ ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ ଜନପଦ, କେତେ ଗିରିପଥ, ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ, କର୍ମଚଞ୍ଚଳ ନଗର ଅତିକ୍ରମ କରି ନଦୀ ଶେଷରେ ସାଗରରେ ଅସି ମିଳିତ ହୁଏ ।

ଏଇଠାରେ ତ ପୂର୍ଣ୍ଣତା । ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେବାରେହିଁ ତ ଶାନ୍ତି ।
ମାଯ୍ଵା ବା ନିଷ୍ଠୁ···ନା, ଆଉ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା
ମ ଧବର, ତାଙ୍କର ନୁହେଁ ।

ତା ହେଲେ ତ ପର ପିଲକୁ ସାରା ଜୀବନ ନିଜର ବୋଲି
ମଣିଷ କରିବାକୁ ହେବ, ଅଦର କରିବାକୁ ହେବ । ଭୟରେ
ବୁଢ଼ାର ମୁହଁକୁ ସେ ଚାହିଁ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆଦର କରି ଚୁମା
ଦେବାକୁ ଯିବେ । ସେ ତାଙ୍କୁ 'ବାପା' 'ବାପା' ବୋଲି ଡାକିବ ।
'ବୁଢ଼ା ମୋର ପୁଅ ନୁହେଁ, ସେ ମାଧବର ପିଲା" ଏଇ ଚିନ୍ତା ତାଙ୍କୁ
ଦଗ୍ଧ କରି ମାରିବ, ଛୁଞ୍ଚିପରି ବିନ୍ଧିବ ।

ନା, ବୁଢ଼ାକୁ ଅଉ କୌଣସିମତେ ଅଣାଯିବ ନାହିଁ ।
ଆଣିଥିଲେ ତ ତାଙ୍କୁ ଭୀଷଣ ଶାସ୍ତି ପାଇବାକୁ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଅସହ୍ୟ
ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ତା ଠାରୁ ଏକୁଟିଆ
ବଞ୍ଚିବାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଭଲ । ଏକାକୀ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟର ଦ୍ୱାରରେ ଉପସ୍ଥିତ
ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିବାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଭଲ ।

ପ୍ରତିଦିନ, ପ୍ରତି ରାତି ଠିକ୍ ଏଇପରି ଭାବରେ ବିତେ । ଦିନ
ଯାଏ, ରାତି ଅସେ, ରାତି ଯାଏ; ଆଉ ଥରେ ଦିନ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ
ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ଜୀବନରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅସେ ନାହିଁ ।
ଉତ୍ତପ୍ତ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ଅଉ ସନ୍ଦେହର ବାଷ୍ପିକା । କି ଅସହ୍ୟ
ବେଦନା । କି ତୀବ୍ର ଜ୍ୱାଳା । ଏଇ ଜ୍ୱାଳାର କୌଣସି ଔଷଧ
ନାହିଁ । ଦିନରାତି ଅସହ୍ୟ ଜ୍ୱାଳା ।

ସନ୍ଧ୍ୟାର ମୌନ ଅନ୍ଧକାରକୁ ତାଙ୍କର ଭାରି ଭୟ, ଗୋଧୂଳିର
ପାଣ୍ଡୁର ବିବର୍ଣ୍ଣତା ତାଙ୍କର ଅତଙ୍କ । ଅନ୍ଧକାରର ନିଚ୍ଛ'ନତାରେ
ମନ ବିଷାଦରେ ପୂରିଉଠେ । ନୈରାଶ୍ୟ ଅସି ଘାତ ଉପରେ ଗୃପି

ବସେ । ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନର ଘୋରରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି, ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାରେ ପାଗଳ ହୋଇଯାନ୍ତି ।

ଦୁର୍ବୃତ୍ତମାନଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟ ଯେତେ ଭୟ ନ କରେ, ତା ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶୀ ଭୟକରେ ନିଜର ମନକୁ, ନିଜର ସଫଳ ଚିନ୍ତାକୁ । ନିଜର ଚିନ୍ତାଠାରୁ ପଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ଭାଗବତ ବାବୁ ।

ଘର ଖାଲି, କେହି ନାହାନ୍ତି, ଅନ୍ଧକାର, ଖାଁ ଖାଁ କରୁଛି । ଦେଖିଲେ ଦେହ ଶିହରି ଉଠେ । ମନେହୁଏ ଯେପରି ଭୂତର ଘର । ବାସସ୍ଥାନର ଭୟାବହ ଶୂନ୍ୟତା ଆଉ ଜନସ୍ଥାନ ପଥର ରିକ୍ତତାରେ ସେ ସବୁ ଠାରୁ ବେଶୀ ଭୟ ପଆନ୍ତି ।

ଘରେ ବସିବସି ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାଣ କମ୍ପି ଉଠେ ଭାଗବତ ବାବୁ ରାସ୍ତା ଉପରକୁ ବାହାରି ଦୌଡ଼ନ୍ତି । ରାତି ହୋଇଛି । ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ଆଲୋକ ମାଳା ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଜଳୁଛନ୍ତି । କେତେବେଳେ କେମିତି ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ପଥିକର ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯାଉଛି । ଭୟ ହୁଏ, ହୁଏତ ଚୋର ଡକାୟତ । ରାତିରେ, ଅନ୍ଧକାରରେ ଶିକାର ଖୋଜି ବାହାରିଛନ୍ତି । ଭୟରେ ଦେହ ଶିହରି ଉଠେ । ପାଦ ଦୁଇଟି ନିଜର ଅଜାଣତରେ ଛୁଟି ପଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ ।

ଏକା ଏକା ବୁଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନ୍ଧକାର ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ । ନିର୍ଜନତାରେ ପ୍ରାଣ ହାହାକାର କରି ଉଠେ ।

ସହରର ରାଜପଥର ଆଖି ଝଲସା ଆଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଡାକୁଛି, ମନୁଷ୍ୟର ସମାଜ ଇସାରା ଦେଇ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଉଛି ।

ନିଜର ଅଜାଣତରେ ଆଲୋକ ମାଳାରେ ସୁଶୋଭିତ ରାଜପଥ ଆଡ଼େ ପାଦ ବଢ଼ାଇଲେ । ତୀବ୍ର ଆଲୋକ ତାଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରିଦେବ,

ଚିନ୍ତାର ଅନ୍ତମଣିରୁ ସ୍ୱସ୍ତି । ଅଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ ସବୁ ଭୁଲିଯାନ୍ତି— ନିଜକୁ, ପୁଅକୁ, ସାରା ଜଗତକୁ । ଆଲୋକର ସ୍ପର୍ଶରେ ମନର ଅନ୍ଧକାର କଟିଯାଏ ।

କିନ୍ତୁ ସବୁହିଁ ସାମୟିକ । ଚଳମାନ ଜନତାର ସ୍ରୋତରେ ଏକା ଭସିଭସି ଅନ୍ତରେ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ମଣିଷ ଆଉ ଭଲଲାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଲୋକ ବି ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ସାହସ ହୁଏନା । ଅନ୍ଧକାର ଘର । ସେଠାକୁ ଯାଇ କଣ ହେବ ? ଘରତ ଅନେକଦିନୁ ଭାଙ୍ଗି ଗଲଣି । ଭଙ୍ଗା ଇଟା ନେଇ କଣ କରିବେ ଭାଗବତ ବାବୁ ? ତା ଛଡ଼ା, ଘରକୁ ଫେରିଲେ ପୁଣି ସେଇ ପୁରୁଣା ଚିନ୍ତା—ଅସଭ୍ୟ, ଶ୍ୱାସରୋଧକାରୀ ସନ୍ଦେହ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ।

ଦେଖୁଦେଖୁ ରାତି ବଢ଼େ । ରାସ୍ତାର ଭିଡ଼ କ୍ରମଶଃ ପାତଳା ହୋଇ ଆସେ । ପଥିକମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମି ଯାଏ । ନିର୍ଜନ ନିସ୍ତବ୍ଧ ପଥ ଯେପରି ଆଁ କରି ତାଙ୍କୁ ଗିଳିବାକୁ ଆସୁଛି । ଭୟ ହୁଏ, ଅନ୍ଧକାରର ଭୟ, ଜନହୀନ ମୌନ ପଥର ଭୟ । ନା, ଏଠାରେ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସୁଦ୍ଧା ନୁହଁ । କୁଆଡ଼େ ପଳାଇବାକୁ ହେବ । ଇତଃସ୍ତତଃ ହୋଇ ହୋଇ ଶେଷରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ହୋଟେଲ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ ଭାଗବତ ବାବୁ ।

ତୀବ୍ର ଆଲୋକର ଝଲକରେ ଗୃହିଁ ହେଉ ନାହିଁ । ତଥାପି ଏଇ ଭଲ । ଘର ଯାହାର ପୋଡ଼ିଛି, ରାଜ ପଥରେ ଯାହାର ମନ ରହୁନାହିଁ, ତା ପକ୍ଷରେ ଏଇ ନରକହିଁ ଭଲ । ଭାଗବତ ବାବୁ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଯାଇ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ବୟ ଆସି ସଲାମ ଠୁକି ଠିଆହେଲା । ଭାଗବତ ବାବୁ ବିଅର ପାଇଁ ଅର୍ଡ଼ର ଦେଲେ ।

ଟ୍ରେରେ ବିଅର ଓ କାଚଗ୍ଲାସ ନେଇ ଆସିଲା ବୟ । ଭାଗବତ ବାବୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୁଣି ଗୁଣି ପିଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ତ ଆଜି ମାତାଲ ନୁହଁନ୍ତି ।

ଜଣ ଜଣ କରି ମାତାଲ ସବୁ ଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ଭାରି ଅସ୍ୱସ୍ତି ଲାଗିଲା ତାଙ୍କୁ । ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ସେମାନଙ୍କ ହାତ ଧରି ଟାଣି ଆଣି ନିଜ ପାଖରେ ବସାଇ ରଖନ୍ତେ, ଆଉ କିଛି ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ କହନ୍ତେ ।

ଭୟହୁଏ, ବୋଧହୁଏ ବନ୍ଦ ହେବାର ସମୟ ହୋଇ ଆସିଲାଣି, ବୟ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଛୁଟି ଆସିବ, "ସାର ଉଠନ୍ତୁ, ବନ୍ଦ ହେବାର ସମୟ ହୋଇ ଚଲାଣି"

ପ୍ରତିଦିନ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ସାରିବା ପରେ ସେ ହୋଟେଲରୁ ଯାଆନ୍ତି । ଧୀରେ ଧୀରେ ଜଣ ଜଣ କରି ମାତାଲ ମାନେ ବିଦାୟ ନିଅନ୍ତି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କରି ଆଲୋକ ଲିଭିଯାଏ । ଖାଲି ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରର ଆଉ କାଉଣ୍ଟରର ଆଲୋକଟା ଜଳେ । ତାପରେ ଟେବୁଲ ଚେଆର ଧୋଇ ସଫା କରି ଭିତରେ ରଖାହୁଏ । ଭାଗବତ ବାବୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସ୍ୱସ୍ତିରେ କ୍ୟାସିୟରକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଦେଖନ୍ତି । ଲୋକଟା ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ ଟଙ୍କା ଗଣି ଡ୍ରୟର ଭିତରେ ରଖେ ।

ନାଃ, ଆଜି ବସି ରହିବା ଚଳିବ ନାହିଁ । ଉଠି ପଡ଼ନ୍ତି । ବୟ ମାନେ ଠେଲା ଠେଲି କରି ତାଙ୍କୁ ବାହାରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସନ୍ତି ।

ସେମାନେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତି, "ଶଳା ବେଶୀ ପକାଇଛି ।"

ସେମାନେ ହୁଏତ ମନେକରନ୍ତି ଘର ବୋଲି ତାଙ୍କର କିଛି ନାହିଁ ।

ପୁଣି ସେଇ ଅନ୍ଧକାର ନିର୍ଜ୍ଜନ ପଥ । ନିକଟରେ କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହିଁ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ମଟର ଗାଡ଼ି ତୀର ପରି ଛୁଟି ଆସେ । ପୁଣି ତୀର ପରି ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯାଏ । ଦେହ ଶିହରି ଉଠେ ।

ବୁଢ଼ା କଥା ମନେ ପଡ଼େ । କେତେ କଥା ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼େ । ମନେହୁଏ ବୁଢ଼ା ଯେପରି 'ବାପା, ବାପା' ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଡାକୁଛି । ଚମକି ଉଠନ୍ତି ସେ । ନାହିଁ, କେହିତ କୁଆଡ଼େ ନାହିଁ, କାହାର ସୋରଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ମୁଣ୍ଡଟା ଛିଣ୍ଡି ପଡ଼ୁଛି । ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ବୁଢା ଯେ ତାଙ୍କର ପିଲା ଏଥିରେ କୌଣସି ଭୁଲ୍ ନାହିଁ । ସ୍ୱପସୀ ନିଶ୍ଚୟ ତାଙ୍କୁ ମିଥ୍ୟା କଥା କହୁଛି । ତାହା ଯଦି ନହୁଏ, ତେବେ ତାପାଇଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦୁଛି କାହିଁକି ? ରକ୍ତର ସମ୍ବନ୍ଧ, ସେ କଣ ଖାଲି କଥା ପଦକରେ ମିଥ୍ୟାହୋଇଯିବ ? କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ା ଯଦି ସତରେ ତାଙ୍କ ପିଲା ନ ହୋଇ ଥାଏ ? ତେବେ ? ଅଲିତ ସ୍ପଷ୍ଟ କହୁଛି, ବୁଢ଼ା ମାଧବର ପିଲା । ଅନ୍ଧ ଆଖିରେ ବି ଧୂଳି ଦେଇ ହେବନି । ମାମୁଁ ବି ଏକା କଥା କହିଲି । ଏପରି ଗୋଟାଏ ମାରାତ୍ମକ କଥା କେହି କେବେ ମିଛ କହେ ?

ଭାବି ଭାବି ମୁଣ୍ଡ ଗରମ ହୋଇ ଉଠେ । ଲଜ୍ଜାରେ; ଘୃଣାରେ ଆଖି ମୁହଁ ଲାଲ୍ ହୋଇ ଉଠେ । କପାଳର ଶିରା ଫୁଲି ଉଠେ । ଉତ୍ତେଜନାରେ ପାଦ ଥରେ । ମନହୁଏ ଆଜି ହୁଏତ ଚାଲି ହେବନି । ରାସ୍ତାମଝିରେ ବସି ପଡ଼ିବେ ।

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ମାତାଲ ମାନଙ୍କ ଅଡ୍ଡାରେ ସେ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ଗଲେ । ଏବେ ଅଳ୍ପ ମଦ ନହେଲେ ଚଳୁ ନାହିଁ । କିଛି ତରଳ ପଦାର୍ଥ ପେଟକୁ ଗଲେ, ମନଟା ବେଶ୍ ହାଲ୍କା ହୁଏ ।

ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାରୁ ରକ୍ଷା ମିଳେ । ମନରେ ଆଉ କୌଣସ ଦୁଃଖ ରହେନାହିଁ । ସୁରାର ନିଶାରେ ଚୁର ହୋଇ ରହନ୍ତି ଭାଗବତ ବାବୁ ।

ଦିନ ରାତ ଏଇ ନରକରେ ବସି ବସି କେତେ ମାତାଲଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ ହୁଏ । ପ୍ରତିଦିନ ଯେଉଁମାନେ ଆସନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶଚ୍ଛା ପରିଚୟ ହୋଇଯାଇଛି । କଥାବାର୍ତ୍ତା ଅବଶ୍ୟ ବିଶେଷ କିଛି ହୁଏ ନା । ସମସ୍ତେ ଚୁପ ଚାପ ଆସନ୍ତି । ଚୁପ ଚାପ ବୋତଲ ନେଇ ଚେଆରରେ ବସିପଡ଼ନ୍ତି । ଖାଇବା ଶେଷ ହେଲେ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି । କେହୁ ଜାଣିପାରନ୍ତିନି । ମଝିରେ ମଝିରେ ଜଣେ ଅଧେ ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ସେତେବେଳେ କି ଚିତ୍କାର, ଅଶ୍ଳୀଳ ଗାଳି ଦିଅଦେଇ । ଶୁଣିଲେ କାନରେ ହାତ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ମଝିରେ ମଝିରେ ମରାମରି ବି ଲାଗେ ଖାଲି ହାତରେ ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼େ । ପୁଲିସ ଡାକିବାକୁ ହୁଏ । ପୁଲିସି ମାରି ମାରି ନେଇ ଯାଏ ।

ଘଣ୍ଟା ପରେ ଘଣ୍ଟା ଭାଗବତ ବାବୁ ଏଠାରେ କଟାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଚୁରୁଟ ଆଉ ସିଗାରେଟ୍‌ର ଧୂଆଁରେ ଘର ପ୍ରାୟ ଅନ୍ଧକାର । ତମାଖୁର ଉଗ୍ର ଗନ୍ଧରେ ମାନସିକ ଚଞ୍ଚଳତା ଶାନ୍ତ ହୁଏ । କଡ଼ା ମଦର ତୀବ୍ରତାରେ ମନ ନିସ୍ତେଜ ହୋଇପଡ଼େ । ଅଶାନ୍ତ ହୃଦୟ ହାଲୁକା ହୁଏ । କହିବାକୁ ଗଲେ ଏଇ ନରକହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ଘର ହୋଇଛି । ଏଇଠାରେ ଦିନ ରାତି ଥାଆନ୍ତି ।

ନିଦରୁ ଉଠି ଚାଲି ଆସନ୍ତି । ଆସି ଦେଖନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଆଗରୁ କେତେ ଲୋକ ଆସି ହାଜର ହୋଇଛନ୍ତି । ଭାଗବତ ବାବୁ ମନେ-ମନେ ଖୁବ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି । ମନଟା ହାଲୁକା କରିବାକୁ ହେବ ।

ସୁଗ୍ରହି ଏକମାତ୍ର ଜୀବ ରଯୋଗ୍ୟ ବନ୍ଧ । ତେଆର ଉପରେ ବସିପଡ଼ି ଡାକନ୍ତି, "ବୟ୍ !"

"ସଲାମ ସାର "

"ସ୍ୟାମ୍ପେନ !"

"ବହୁତ ଅଚ୍ଛା । ଅଧିକ କିଛି ?"

"ନା, ଯାହା କହିଲି ନେଇଆସ ।"

"ଏବେ ନେଇ ଆସୁଛି ସାର !" ସଲାମ ଦେଇ ବୟ୍ ଚାଲିଗଲା ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ଡେଆର ଗାଉଡ଼ କାଉଣ୍ଟର ପାଖକୁ ଗଲେ । କାଉଣ୍ଟରରେ ବସିଛି ରେଖା । ରେଖା ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦରୀ । ବୟସ ବେଶୀ ନୁହେଁ । କୋଡ଼ିଏ ବାଇଶ ହେବ । ବେଶ ଗୋରା, ଗୋଲାପୀ ଆଭା ଫୁଟି ବାହାରୁଛି । ସିଲ୍କ ପରି ନରମ କେଶ । ପୋଷାକ ସ୍ଥାନୋପଯୋଗୀ । ଭାଗବତ ବାବୁ ହସିହସି କହିଲେ, "ନମସ୍କାର ରେଖା ଦେବୀ !"

"ନମସ୍କାର, ସାର !"

"ଖବର କାଗଜଟା ଦିଅନ୍ତୁ ତ ।"

"ଖବର କାଗଜ ? ଦେଉଛି ।'ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ଜାଗାରେ ଯାଇ ବସନ୍ତୁ । ପଠାଇ ଦେଉଛି ।"

"ଧନ୍ୟବାଦ ।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଫେରିଗଲେ । ଅଳ୍ପ ସମୟପରେ ବୟ୍ ସ୍ୟାମ୍ପେନ ଆଉ ଖବର କାଗଜ ଦେଇ ଗଲା ।

ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସମୟ ବିତି ଯାଏ । ବାରଟା ବାଜିଯାଏ । ଦେହ କେମିତି ଲାଗୁଛି । ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ଆଉ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ ତାଛଡ଼ା, ଏଇ ଭୀଷଣ ଖରାରେ କେହି କଣ ରାସ୍ତାକୁ ବାହାରନ୍ତି ?

ଭୋକ ହେଉଛି । ଏଇଠି ଖାଇନେବାହିଁ ଭଲ । ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଚୁଟୁକା ମାରି ଡ଼ାକିଲେ, "ବୟ୍ ।"

"ସଲାମ ସାର ।"

"ଲଞ୍ଚ୍ ମିଳିବ ?"

"ନିଶ୍ଚୟ ।"

"ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଣି ପାରିବ ? ଡେରି ହେବ ନାହିଁତ ?"

"ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ ମଧ୍ୟରେ ଆଣୁଛି ।"

"ବେଶ ନେଇ ଆସ ।"

ବୟ୍ ଚାଲିଯିବା ପରେ ଭାଗବତ ବାବୁ ରେଖା ଦଗରେ ଚାହିଁ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିଲେ । ରେଖାର ଓଠରେ ମଧ୍ୟ ହସ ।

ତିନି ଚାରି ମିନିଟ୍ ପରେ ବୟ୍ ଆସିଲା । ଗୋଟିଏ ହାତରେ ନାନା ପ୍ରକାରର ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ, ଅନ୍ୟ ହାତରେ ପାଣିଗ୍ଲାସ ।

ଖାଇବାପରେ ଭାଗବତ ବାବୁ ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସିଗାରେଟ୍ ର ଧୂଆଁ କୁଣ୍ଡଳୀ ଖାଇ ପବନରେ ଭାସି ଯାଉଛି ।

ଟେବୁଲ ଉପରେ ବ୍ରାଣ୍ଡିର ବୋତଲ ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ନିବଦ୍ଧ ହୋଇଛି ଏଇ ଜୀବନ ଦାୟିନୀ. ସର୍ବ ଦୁଃଖ ହାରିଣୀ ସୁରା ଉପରେ । ସେଇ ଏବେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଶାନ୍ତି । ଟିକିଏ ଖାଇଦିଅ, ବେଶି ଅଳ୍ପ ଭାବିବାକୁ ହେବନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସବୁ ଜ୍ୱାଳା ଲିଭିଯିବ । ଅନ୍ତତଃ କେତେ ଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—କେତେ ଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ସବୁ ଭୁଲି ଯିବେ । ସେତେବେଳେ ମାଧବ ବା ମାୟା—କାହା କଥା ତାଙ୍କ ମନେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । କମାଟ ନିଶା ମଧ୍ୟରେ ହଜିଯିବ । ରୁଢ଼ା ? ସେ କଣ ଲୁଚି ଯିବ ? ହଁ, ଭଦ୍ରତ ରୁଢ଼ା । ସୁରା ପାଖରେ କେହି ନୁହେଁ ।

ଭଗବତ ବାବୁ ବୋତଲର ଟିପି ଖୋଲି ଗିଲାସେ ବ୍ରାଣ୍ଡି ଢ଼ାଳି ଧୀରେ ଧୀରେ ଓଠରେ ଲଗାଇଲେ ଯେପରି ଅମୃତର ଆସ୍ୱାଦ ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି । ତାପରେ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ଚେଆର ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ମୁଣ୍ଡଟା ଟିକିଏ ପଛକୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଛି । ଗ୍ଲାସଟା ଟେକି ଧରି ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଓଠରେ ସାମାନ୍ୟ ହସ, ସେ ହସ ଯେପରି ବୁଲୁଫଟା କନ୍ଦନର ନିଃଶବ୍ଦ ପ୍ରକାଶ । ହଠାତ୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଗଲେ । କିଏ ଯେପରି ଦୁଆଡେ କାଳି ମୁହଁ ଉପରେ ଘଷି ଦେଇଗଲା । ଢ଼କ ଢ଼କ କରି ସବୁ ପିଇଦେଇ ଆଉ ଏକଗ୍ଲାସ ଢ଼ାଳିଲେ । ତାକୁ ବି ଏକାଥରକେ ଶେଷ କରିଦେଲେ । ମୁହଁରୁ ଶ୍ଳେଷ୍ମା ଝିଲ୍ଲୀ, ତାପରେ କଣ୍ଠ ନାଳୀ ଦେଇ ସମସ୍ତ ମଦ ପେଟମଧ୍ୟକୁ ଗଳିଗଲା । ଯିବାବେଳେ ସମସ୍ତ ପଥ ଜାଳି ଜାଳି ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ୱର ଉପ୍ୟୁକ୍ତର ପ୍ରମାଣ ଦେଇଗଲା । ଭଗବତ ବାବୁ ଠକ୍ କରି ଗ୍ଲାସଟା ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଦେଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ ସ୍ୱସ୍ତିର ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ମନେ ମନେ କହିଲେ, "ବେଶ, ଆଉ କୌଣସି ଭୟ ନାହିଁ ।"

ଦୁଇ ବେଳା ଖାଇବାପରେ ଏହାହିଁ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କେତେକ ଘଣ୍ଟା ଧରି ତିନିଗ୍ଲାସ ଗ୍ଲାସ ମଦ ଖାଇ ଚୂର ହୋଇ ରହନ୍ତି । ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଶା ଧରେ । ଚେତନା ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ଆସେ । ତାପରେ ମଧୁର ବିସ୍ମୃତି । ଏହା ମଧ୍ୟରେ କେତେବେଳେ ଶୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡଟା ଛାତି ଉପରକୁ ଝୁଲି ପଡ଼ିଥାଏ । ତାପରେ କେତେବେଳେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ । ଭଲ କରି ଉଠି ବସନ୍ତି ନରମ ଲାଲ ଭେଲଭେଟ ଚେଆର ଉପରେ । ଭାରି ଅସ୍ୱସ୍ତି ଲାଗେ । ପ୍ୟାଣ୍ଟଟା ଟିକିଏ ଝୁଲି ପଡ଼ିଛି । ଠିକ୍ କରିଦିଅନ୍ତି । ଭଗବତବାବୁ ପୋଷାକପତ୍ର ଠିକ୍ କରି ସିଧା ହୋଇ ବସି ଖବର କାଗଜ ଆଉଥରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ

କରନ୍ତି । ସକାଳେ ଥରେ ପଢ଼ା ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏବେ କି ପଢ଼ନ୍ତି । ବସି ବସି କଣ ଅଉ କରିବେ ? ସମୟ କଟିବ କିପରି ?

ବେଳ ଗଡ଼ିଯାଏ । ଉପରଓଳି ହୁଏ । ଘଣ୍ଟାରେ ଟଂ ଟଂ କରି ସାଢ଼େ ପାଞ୍ଚଟା ବାଜେ । ଅସ୍ତଗାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଆଲୋକରେ ସହରର ଆକାଶ ଲାଲ୍ । ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଘରର ଛାତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଝରୁଛି । ଭାଗବତ ବାବୁ ଚେଆର ଛାଡ଼ି ଉଠି ପଡ଼ିଲେ । ବସି ବସି ଅଣ୍ଟା ପିଠି ଲାଗି ଗଲାଣି । ଘର ମଧ୍ୟରେ ଆଉ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଉଦ୍ଦାର ବିକ୍ରମ ଆକାଶ ତାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଏ । ଦିଗନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ସୁଗନ୍ଧ ଶ୍ୟାମଳ ଅଞ୍ଚଳର ଶିହରଣ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ରୋମାଞ୍ଚ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ନା ଆଉ ଘରେ ନୁହେଁ ।

ଭାଗବତ ବାବୁ କାଉଣ୍ଟର ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ରେଖାକୁ କହିଲେ, "ନମସ୍କାର ରେଖା ଦେବୀ ।"

"ନମସ୍କାର ସାର । ଖବର କଣ ? ଉଠି ପଡ଼ିଲେ ଯେ ? ଅପରାହ୍ଣ କବାଟ ବନ୍ଦ ହେବା ପୂର୍ବରୁ କେଉଁଦିନ ଉଠନ୍ତି ନାହିଁ ।"

"ବସି ବସି ଆଉ ଭଲ ଲାଗୁନି ରେଖାଦେବୀ । ଟିକିଏ ବୁଲିଆସେ ।"

"ଭଲ. ଏପରି ସୁନେଲି ସନ୍ଧ୍ୟାଟା ଏଇ ବନ୍ଦ ଘର ମଧ୍ୟରେ କାଟିବେ ନାହିଁ ସାର । ଟିକିଏ ବୁଲି ଆସନ୍ତୁ । ମନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହେବ ।"

"ମନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହେବ ? ହୁଏତ ହେବ" କହି ଭାଗବତ ବାବୁ ଟିକିଏ ହସିଲେ । ସେ ହସରେ ଆଲୋକ ନାହିଁ, ଆଶା ନାହିଁ ।

"ଆଚ୍ଛା', ଆସୁଛି ।"

"ହଁ ବୁଲ୍ୟା ଆସନ୍ତୁ ।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ଦ୍ୱାର ଯାଏ ଆସି କଣ ମନେକରି ପୁଣି ଫେରି ଆସିଲେ । ରେଖା ତାଙ୍କୁ ଫେରି ଆସିବାର ଦେଖି ହସି ହସି କହିଲେ, "ପୁଣି କଣ ହେଲା ସାର ? ଫେରି ଆସିଲେ ଯେ ?"

"ଏମିତି ।"

"ଚେଆରଟିର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ଗଲେଣି ଦେଖୁଛି । କୌଣସିମତେ ତାକୁ ଛାଡ଼ିବା ପାଇଁ ମନ ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ଯଦି ଅନ୍ୟ କେହି ଆସି ଦଖଲ କରିବସେ ? କଣ କହୁଚନ୍ତି ସାର ? କଣ, ଠିକ୍ କହୁନି ?"

ନିଜର ରସିକତାରେ ନିଜେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା ରେଖା । ଭାଗବତ ବାବୁ ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇ କୁଣ୍ଡାଇ ଥାଥା ମାମା ହୋଇ କହିଲେ, "କିଛି ଯଦି ମନେ ନକର; ଗୋଟାଏ କଥା କହନ୍ତି ରେଖାଦେବୀ ।"

"ଏପରି କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ହେଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ? କଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି କହି ପକାନ୍ତୁ ?"

"ଯଦି ଅଭୟ ଦେବ ତ କହିବି ।"

"ହଉ ଦେଲି । ଏଥର କହିପକାନ୍ତୁ ଶୀଘ୍ର । ଆପଣତ ଭୂମିକା କରୁ କରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଯିବ । ଆଜି କେତେ ବେଳେ ବାହାରିବେ ?"

"ଆପଣ ଚାଲନ୍ତୁ ମୋ ସଙ୍ଗରେ । କୁଟିଆ ଆଜି ଭଲ ଲାଗୁନି । ଚାଲନ୍ତୁ ବୁଢ଼େଇଁ ଟିକିଏ ବୁଲ୍ ଆସିବା ।"

"ମୁଁ ଯିବି ?"

"ଅବଶ୍ୟ ଯଦି ଆପଣଙ୍କ ତରଫରୁ କିଛି ଆପତ୍ତି ନଥାଏ ।"

"କାଉଣ୍ଟର ଛାଡ଼ି ମୁଁ କିପରି ଯିବି ସାର ।"

"କାହିଁକି ?"

"ଏମାନେ ମତେ ଛୁଟିଦେବେ କାହିଁକି ?"

ଭାଗବତ ବାବୁ ଟିକିଏ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ନିଜର ବୋକାମୀ ପାଇଁ ନିଜ ଗାଲରେ ଗୋଟାଏ ଚାପୁଡ଼ା ମାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ଅଳ୍ପ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସୁଦ୍ଧା ସେଠାରେ ଠିଆ ନ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ବାହାରିଗଲେ ସେ । ବାହାରି ଯିବା ସମୟରେ ରେଖାକୁ ନମସ୍କାର କରିବାକୁ ବି ଭୁଲିଗଲେ ।

ସାଢ଼େ ସାତଟା ସମୟରେ ପୁଣି ଫେରି ଆସିଲେ । ଅଡ଼୍ଡାର ଅନେକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ହୋଇଛି । କଥାବାର୍ତ୍ତା ବି ହୁଏ ମଝିରେ ମଝିରେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ ପରେ ଅଡ଼୍ଡା ବେଶ ଜମେ । ଏଇ ସମୟରେ ଦୁନିଆର ଖବର ନେଇ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଲାପ ଆଲୋଚନା ହୁଏ । ରାଜନୀତି, ସମାଜ ତତ୍ତ୍ୱ, ଇତିହାସ, ସହରର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୁନ୍ଦରୀମାନଙ୍କ ବିଷୟ—କୌଣସି କଥା ବାଦ୍ ଯାଏ ନାହିଁ । ସହରର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର କେତେ ସାଧାରଣ ଘଟଣା ବି ସେମାନଙ୍କ ଆଲୋଚନାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୁଏ । ଭାଗବତ ବାବୁ ସବୁ ଶୁଣି—ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା କଥା କହି ନିଜର ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରନ୍ତି ।

ଏଇସବୁ ଆଲାପ ଆଲୋଚନାରେ ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଅଛି, ଅଥଚ କିପରି ଯେପରି ଗୋଟାଏ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବ । ସେ ଯେପରି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ, ବହୁ ଦୂରରେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ପାଖରେ ପାଇ ମଧ୍ୟ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଅଡ଼୍ଡା ଜମି ବି ଠିକ୍ ଜମେ ନାହିଁ ।

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ରାତି ହୁଏ । ଜଣେ ଜଣେ କରି ଲୋକ କମିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଭାଗବତ ବାବୁ ଅନ୍ୟଥରେ ମଦର ବୋତଲ ନେଇ

ବସନ୍ତି । ଟିକିଏ ଟିକିଏ କରି ବୋତଲ ଖାଲିକରି ଦିଅନ୍ତି । ତା ପରେ ଖାଲି ବୋତଲଟା ଅଡ଼େ ଗୁନ୍ଧି ଅଭି ଗୋଟାଏ ବୋତଲ ମଗାଇବେ କି ନାହିଁ ଭାବନ୍ତି । ଅଭି ପିଇବା କଣ ଉଚିତ ହେବ ? ତା ହେଲେ ହୁଏତ ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିବେ । ଘରକୁ ଫେରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ରେଖା କାଉଣ୍ଟରରୁ ତାଙ୍କ ହାବଭାବ ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି । ତାଙ୍କ ମନରେ ଅବସ୍ଥା ବୁଝିବା ପାଇଁ ତାର ମୋଟେ କଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ମନ ତ । ଅନାଇ ଦେଖେ—ମାଲିକ-ମାନେ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଉଠିଆସି ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ଧୀରେ ଧୀରେ କହେ –

"ସାର୍ ।"

ଚମକି ଉଠନ୍ତି ଭାଗବତ ବାବୁ । ଏପରି ସ୍ନେହାର୍ଦ୍ର କଣ୍ଠରେ କେହି ତ ତାଙ୍କୁ ଡାକେନାହିଁ । ହଁ, ଅଲି ଡ଼ାକୁଥିଲା । ନା, ନା, ଅଲି ତ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଯାଇନି, ବରଂ ସେ ତା ପ୍ରତି ଅବିଚାର କରିଛନ୍ତି, ବର୍ବର ପରି ତାକୁ ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ୀ ବୟସରେ ସେ କିପରି ଚଳିବ, ସେ କଥା ବି ଭାବି ନାହାନ୍ତି । ରେଖା ଅଭିଥରେ ଡାକେ, "ସାର୍ ।"

"କିଏ ?"

"ମୁଁ···ରେଖା ।"

"ଖବର କଣ ?"

"ଅଭି ମଦ ଖାଅନ୍ତୁ ନାହିଁ ସାର୍ ।"

"ନା, ନା, ଅଭି ଖାଇବି ନାହିଁ ରେଖା ଦେବୀ । ଧନ୍ୟବାଦ ।"

"ଟିକିଏ ଥଣ୍ଡାପାଣି ପଠାଇ ଦେଉଛି, ପିଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।"

"ଧନ୍ୟବାଦ ।"

ରେଖାର ବ୍ୟବହାରରେ ଭଗବତ ବାବୁ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରତି, ବିଶେଷତଃ ସମସ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଜାତି ପ୍ରତି ଭୀଷଣ ଘୃଣା ଜନ୍ମିଥିଲା ତାଙ୍କ ମନରେ । ରେଖାର ସହୃଦୟତାରେ, ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ତାଙ୍କର ମନେହୁଏ—ହୁଏତ ସମସ୍ତେ ଖରାପ ନୁହନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ମନ୍ଦ ଅଛି, ଭଲ ବି ଅଛି । ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ମାୟାମାନେ ଅଧିକାର କରି ନାହାନ୍ତି । କରୁଣାମୟୀ ମାତୃମୂର୍ତ୍ତି ଅଳି, ସ୍ନେହମୟୀ ସୁନ୍ଦରୀ ରେଖା—ଏମାନେ ବି ଅଛନ୍ତି—ହୁଏତ ବେଶୀ ସ୍ଥାନ ଏମାନେ ଅଧିକାର କରିଛନ୍ତି । ସେଇଥି ପାଇଁ ଅଲୌକିକ ଜଗତଟା ନର୍କରେ ପରିଣତ ହୋଇନି । ସେଇଥି ପାଇଁ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ଅମୃତର ସନ୍ଧାନ ମିଳେ ।

କାର୍ ଏଥର ବନ୍ଦ ହେବ । ଭଗବତବାବୁ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ଏଇ ସମୟଟା ତାଙ୍କ ସବୁଠାରୁ ଖରାପ ଲାଗେ । ଘରକୁ ଫେରିବା କଥା ହେଲେ ମନ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼େ । ସବୁ ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଯାଏ । କିଛି ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ । ତେବେ ବି ଯିବାକୁ ହେବ । ଉପାୟ ନାହିଁ । ହୋଟେଲ୍ ତ ଆଉ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା ଖୋଲା ରହିବ ନାହିଁ । ଉଠିପଡ଼ନ୍ତି ଭଗବତ ବାବୁ । କାଉଣ୍ଟର ପାଖକୁ ଆସି ରେଖାକୁ କହନ୍ତି, "ନମସ୍କାର, ରେଖାଦେବୀ । ଆଜିପାଇଁ ଯାଉଛି ।"

"ନମସ୍କାର ସାର୍ । କାଲି ପୁଣି ଦେଖାହେବ ।"

ଅନ୍ଧକାର ଶୂନ୍ୟ ଘର, ଯେମିତି ଗିଳିବାକୁ ଆସୁଛି । ଏଇ ଘର ସଙ୍ଗେ ଅତୀତର କେତେ ସ୍ମୃତି ଜଡ଼ିତ ରହିଛି । ମନେ ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ଭୟ ହୁଏ । ଏଇ ଘର ଏବେ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କବର—ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନର ସମାଧି । ପ୍ରେମର କେତେ ସ୍ମୃତି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଇତଃସ୍ତତଃ ବିଛେଇ ପଡ଼ିଛି । ସେମାନେ ଏବେ ତାଙ୍କୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରୁଛନ୍ତି । ଏଇ

କବର ମଧ୍ୟରେ କଣ ମଣିଷ ରହିପାରେ ? ପ୍ରେତମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଶୀତଳ ସ୍ପର୍ଶରେ ରକ୍ତ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯାଏ, ନିଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହୋଇଆସେ । ନା, ଆଉ ଦିନେ ସୁଦ୍ଧା ନୁହେଁ । କାଲି ସକାଳୁ କୌଣସି ହୋଟେଲରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ ।

ନିଜର ଘରଦ୍ୱାର ସବୁ ପଡ଼ି ରହିଲା । ଭାଗବତ ବାବୁ ଗୋଟିଏ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଟେଲରେ ଗୋଟିଏ ରୁମ୍ ନେଇ ରହିଲେ । ଅତୀତର ସବୁ ସ୍ମୃତି ସେ ମନରୁ ପୋଛି ପକାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନ, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ତାହାସଙ୍ଗେ ଦେଖାସାକ୍ଷାତ କରନ୍ତି ନାହିଁ, କୌଣସି ଖୋଜ ଖବର ବି ରଖନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଦିନେ ଯେ ସଂସାର କରିଥିଲେ, ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁତ୍ର, ବନ୍ଧୁ-ବାନ୍ଧବ, ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନ, ଘରଦ୍ୱାର ସବୁ ଥିଲା ଏକଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାୟ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ତଳ ମହଲାରେ ତାଙ୍କ ରୁମ୍ । ହୋଟେଲରେ କେତେ ଲୋକ । ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ମଣିଷ ଗୋଟିଏ ଛାତ ତଳେ ଏକାକାର ହୋଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବନ୍ଧୁ ପରି, ଭାଇ ପରି ମିଳାମିଶି ଏଇ ଶିଳ୍ପତୀର୍ଥ ଦର୍ଶନ କରୁଛନ୍ତି । କେହି କେହି ନିଜେ ବି ଶିଳ୍ପୀ, ସେମାନେ ଆସିଛନ୍ତି ଶିଳ୍ପ ସାଧନା କରିବାକୁ ଏବଂ ଅତୀତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କ ସାଧନା ସଙ୍ଗେ ପରିଚିତ ହେବାକୁ । ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ରୁମ୍ ପାଖ ଦେଇ ସମସ୍ତେ ଯାତାୟାତ କରନ୍ତି । ରୁମ୍ ଅବଶ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ହିଁ ବନ୍ଦଥାଏ ।

ରାତିରେ ରୁମ୍‌କୁ ଫେରି ଆସି ସେ ପାଦଚାରଣ କରୁ କରୁ ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣନ୍ତି । ଏସବୁକଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତି । କାହାସଙ୍ଗେ ଏବେସୁଦ୍ଧା ପରିଚୟ ହୋଇନି । ନିଜକୁ ଆଉ ନିଃସଙ୍ଗ ମନେ ହୁଏନାହିଁ । କେତେ ଲୋକ, ସେମାନଙ୍କର ପଦଶବ୍ଦ ତାଙ୍କୁ

ସଚକିତ କରି ତୋଳେ । ପାଖ ଘରୁ ଶବ୍ଦ ଭାସିଆସେ । ସେ ଘରେ ଥାଆନ୍ତି ଏକ ନବବିବାହିତ ଦଂପତି । ଧୀରେ ଧୀରେ ସେମାନେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି । କେତେ କଥା, ଅସରନ୍ତି କଥା । ନୂଆ ପ୍ରେମର ଉନ୍ମତ୍ତ ସ୍ରୋତରେ ଭାସି ଚାଲିଛନ୍ତି ସେମାନେ । ଭାଗବତ ବାବୁ ମନଦେଇ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ଶ୍ୱାସ ବାହାରି ଆସେ । ନିଜ ବିଛଣାକୁ ଥରେ ଚାହିଁ ଦେଖନ୍ତି ଭାଗବତ ବାବୁ । ବିଛଣା ଗୋଟା ହୋଇଛି, ଜୀର୍ଣ୍ଣ, ମଳିନ । କୌଣସି ଭଦ୍ରଲୋକ ଯେ ଏହି ବିଛଣାରେ ଶୋଇ ପାରନ୍ତି ତାହା ନ ଦେଖିଲେ କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ । ବିଛଣା ଉପରେ ଆଖି ପଡିବା ମାତ୍ରେହିଁ ଅତୀତ କଥା ସବୁ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ମାୟା, ମାଧବ, ଗୁଡ଼ା, ଅଳି ସମସ୍ତେ ଅସନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ଦିଏ । କିଛି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ପାଖଘରୁ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି କଥା ଆଉ ଶୁଣାଯାଉ ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯେପରି ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ଆଘାତରେ ଅଚଳ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ପୁରୁଣା କ୍ଷତ ଦେଇ ଅଜଥରେ ରକ୍ତ ଝରିବାକୁ ଲାଗେ, ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା । ଭାଗବତ ବାବୁ ଆଉ ସ୍ଥିର ହୋଇ ବସି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ହୋଟେଲର ବାରଣ୍ଡାରେ ପ୍ରହରୀପରି ପାଦଚାରଣା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଅନନ୍ତ ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି, ସେଥିରେ ନା ଅଛି ଆଶା, ନା ଅଛି ଭରସା ।

ଦୁଇ ପାଖରେ ଅସଂଖ୍ୟ ରୁମ୍ । ସବୁ କବାଟ ବନ୍ଦ । କୌଣସି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ନୀରବ ଶାନ୍ତି ବିରାଜମାନ । ସମସ୍ତ ହୋଟେଲ୍ ଯେପରି ଶୋଇ ପଡିଛି । ଖାଲି ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୁଆର ପାଖରେ ଯୋତା ରହିଛି । ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଭାରି ଭାରି ଯୋତ ପାଖରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ହାଲୁକା ଛୋଟ ଛୋଟ ଯୋତା । ମନେହୁଏ, ସେମାନେ ଭଲ ଅଛନ୍ତି—ସୁଖରେ ଅଛନ୍ତି । ଅଥମରେ

ଶୋଇଛନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପରସ୍ପରର ବାହୁ ବନ୍ଧନମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତିରେ ନିଦ୍ରା ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କପରି ହତଭାଗା ଆଉ କିଏ ଅଛି ?

ଏହିପରି ଭାବରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ କଟି ଯାଇଛି । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଆଉ କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ ଘଟଣା ଘଟିନି – ମଝିରେ ମଝିରେ ତାଙ୍କ ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ଜୀବନରେ ସାମୟିକ ବୁଦ୍ ବୁଦ୍ ଦେଖାଦିଏ – ସେଥିରେ ଜୈବିକ କ୍ଷୁଧା ହୁଏତ ଶାନ୍ତ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ମନ ଅତୃପ୍ତ ରହିଯାଏ । ଅର୍ଥର ବିନିମୟରେ କିଣା ସୁଖ, କଣ ଆତ୍ମାକୁ ଶାନ୍ତି ଦେଇ ପାରେ ?

ପ୍ରତିଦିନ ପରି ସେଦିନ ବି ବୁଲୁଥିଲେ ଭାଗବତ ବାବୁ । ବଡ଼ ରାସ୍ତାର ମଝିରେ ହଠାତ୍ ଜଣେ ମହିଳାକୁ ଦେଖି ପାରିଲେ । ତାର ଚାଲିଚଲଣି ହାବଭାବ ଭାଗବତବାବୁଙ୍କୁ ବିସ୍ମିତ କଲା । ସାଙ୍ଗରେ ଜଣେ ପୁରୁଷ—ବେଶ୍ ଲମ୍ବା—ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପିଲା—ତିନିହେଁ ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ଆଗ ଦେଇ ଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା, କେଉଁଠି ଯେପରି ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଛନ୍ତି । ହଠାତ୍ ମହିଳାଟିର ହାତ ହଲାଇବା ଭଙ୍ଗି ଦେଖି ସେ ବୁଝି ପାରିଲେ ସେ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ମାୟା—ସାଙ୍ଗରେ ମାଧବ ଆଉ ତାଙ୍କ ପୁଅ ବୁଡ଼ା ।

ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ଛାତି ଧଡ୍ ଧଡ୍ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋଧହୁଏ ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ରର କ୍ରିୟା ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ତେବେ ବି ସେ ଠିଆ ହେଲେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଛୁଟିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ । ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାର, ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ଅବସ୍ଥା । ମାୟା, ମାଧବର ହାତଧରି ଚାଲି ଚାଲି ଖୁବ୍ ଧୀରେ ଧୀରେ କଥା କହୁଛି, ଆଉ ମଝିରେ ମଝିରେ ଅଡ଼ ଆଖିରେ ତାକୁ ଚାହୁଁଛି । ସ୍ତ୍ରୀ ମୁହଁର ଗୋଟିଏ ପାଖ

ଦେଖାଯାଉଛି । ତାର ସୁନ୍ଦର ମୁଖଶ୍ରୀ, ଓଷ୍ଠାଧାରର ମୃଦୁ କମ୍ପନ, ମଧୁର ବାଳ ହସ, ପ୍ରେମ ମଧୁର ଦୃଷ୍ଟି ସବୁ ସେ ଚିହ୍ନି ପାରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତିଟିହିଁ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା ଅଧୋର ବସିଛି । ବ ଃ । କି ଲମ୍ବା ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ପିଲା । ଖାଲି ତାର ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଝାଂପୁରା ବାଳ, ଏତିକି ମାତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛନ୍ତି । ସେଇ ଲମ୍ବା ପିଲାଟି, ଯିଏ ଖାଲି ପାଦରେ ତା ମା'ର ହାତ ଧରି ଚାଲୁଛି—ସେ ତାଙ୍କରି ପିଲା, ତାଙ୍କର ଛୋଟ ବୁଢ଼ା—ସେଇ ଛୋଟ ବୁଢ଼ା ଆଜି ଏତେ ବଡ଼ ହେଲାଣି ।

ଗୋଟାଏ ଦୋକାନ ପାଖକୁ ଆସି ସେମାନେ ଠିଆ ହେଲେ । ସେ ବି ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିନେଲେ । ମାଧବ ଯେପରି ଅନେକ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଗଲାଣି, ବାଳ ପାଚିଲାଣି, ଆଗ ତୁଳନାରେ ବେଶ ରୋଗା ଦେଖା ଯାଉଛି । ମାମୁ। କିନ୍ତୁ ବେଶ ମୋଟା ସୋଟା ହୋଇଛି, ତାର ଯୌବନ ଏତେ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ମଳିନ ପଡ଼ିନି—ଠିକ୍ ଆଗ ପରି ଅଛି—ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନ ରେ ବି ବୟସ ବଢ଼ିବାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ତା ଦେହରେ ଦେଖା ଯାଉନି । କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ା ଯେପରି ଏକାଥରେ ବଦଳି ଯାଇଛି—ଚିହ୍ନି ହେଉ ନାହିଁ ! ଆଗରୁ ସେ ଯେପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲା, ସେ ଆଉ ସେପରି ନାହିଁ ।

ସେମାନେ ପୁଣି ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଭାଗବତ ବାବୁ ବି ପଛେ ପଛେ ଯାଇ ଯାଉ ହଠାତ୍ ଜୋରରେ ଆଗେଇ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଗଲେ । ତାପରେ ପୁଣି ଫେରି ଆସିଲେ । ବୁଢ଼ା ପାଖ ଦେଇ ଯିବାବେଳେ ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା, ତାକୁ ଧରି ଛୁଟି ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତେ । ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବେ ଚାଲି ଚାଲି ବୁଢ଼ା ସଙ୍ଗେ ଧକ୍କାଲାଗିଗଲା,ଧକ୍କାଲାଗି ବୁଢ଼ା ପଡ଼ିଗଲାତଳେ । ତାପରେ କଟ ମଟ କରି ତାଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲା । ଭାଗବତ ବାବୁ ଅବି

ତା ଅଟେ ବୁଝି ପାରିଲେନ । ଶିଶୁର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ଛୁରୀପରି ତାଙ୍କୁ ବିନ୍ଧିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମର୍ମାହତ ହୋଇ ସେ ଗୋରୁ ପରି ସେଠାରୁ ପଳାଇ ଆସିଲେ । ମନେ ମନେ ଭୟ ହେଲା, ହୁଏତ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଉ ମାଧବ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଚିହ୍ନି ପାରିଛନ୍ତି । ବାଟରେ ଆଉ କୌଣସି ଠାରେ ଠିଆ ନହୋଇ ସିଧା ହୋଟେଲକୁ ଆସି ଚେଆରରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ସେଦିନ ରାତିରେ ଅନ୍ୟ ଦିନଠାରୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ମଦ ଖାଇଲେ ଭାଗବତ ବାବୁ ।

ଗୃହମାସ ଧରି ଏଇ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଘଟଣାରେ ତାଙ୍କ ଦେହ ପ୍ରାଣ ବ୍ୟଥାରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଉଠିଲା କୌଣସି ମତେ ସେମାନଙ୍କ କଥା ଭୁଲି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନ ରାତିରେ ଖାଇବାକୁ ଯିବା ଆଗରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ବାପ, ମା' ଅଉ ପିଲା, ତିନିହେଁ ପାଖା ପାଖି ବଡ଼ ରାସ୍ତା ଉପରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ପୁରୁଣା ସ୍ମୃତି ଧୀରେ ଧୀରେ ଲିଭିଯାଏ, ଅଉ ତା ସ୍ଥାନରେ ଏକ ନୂତନ ବିଭୀଷିକା ଉଦୟ ହୁଏ । ବୁଢ଼ା, ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣର ବୁଢ଼ା, ଯାହାକୁ ଦିନେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉ ଥିଲେ, ଆଦର କରି କେତେ ଚୁମା ଦେଉଥିଲେ, ସେ ବି ଆଜ ଅତୀତର ଅନ୍ଧକାରରେ ବିଲୀନ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେ ସ୍ଥାନରେ ଠିଆହୋଇଛି ଗୋଟିଏ ନୂତନ ବାଳକ — ସେ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନେନିନାହିଁ । ଏକଥା ଭାବିଲେ କଷ୍ଟହୁଏ । ଶିଶୁପୁତ୍ରର ସକଳସ୍ନେହ ମରିଯାଇଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଉ କୌଣସି ବନ୍ଧନ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଦୁଇ ହାତ ବଢ଼ାଇ ତାଙ୍କ କୋଳକୁ ସେ ତ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲାନି ? ବରଂ ସେ ତାଙ୍କୁ କଟମଟ କରି ଚାହିଁଥିଲା ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଶାନ୍ତ ମନ ଶାନ୍ତହୁଏ । ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବି ଧୀରେ ଧୀରେ କମିଆସେ । ଯେଉଁ ବିଭୀଷିକାମୟୀ ମୂର୍ତ୍ତି ରାତପରେ ରାତି ତାଙ୍କୁ ନିର୍ଯାତିତ କରୁଥିଲା, ତାହା ବି କ୍ରମେ ମିଳାଇ ଯାଇଛି ।

ସେ ପୁଣିଥରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ଆଜି ପାଞ୍ଚ ଜଣ ବଡ଼ଲୋକ ଯେପରି ଧନ କଟାନ୍ତି, ଭାଗବତ ବାବୁ ସେହିପରି ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କାଚ ବସା ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ମଦ ଖାଆନ୍ତି ଆଉ ଭେଲଭେଟ୍ ଚେଅରରେ ବସି କଡ଼ କାଠ ଗଣନ୍ତି ।

ବସି ବସି ବୟସ ଯେପରି ଗୁରୁଗୁରୁ ବଢ଼ି ଯାଇଛି, ଗ୍ୟାସ ବତୀର ଆଲୋକରେ ମୁଣ୍ଡ ଚନ୍ଦା ହୋଇଯାଇଛି । ଯଦି କୌଣସିଦିନ ଗୋଟାଏ ନୂଆ କୋଟ କି ଗୋଟାଏ ଟୋପି କିଣି ଆଣନ୍ତି—ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ସେ ଏକ ଐତିହାସିକ ଘଟଣା ହୁଏ । ସେଦିନ କି ଆନନ୍ଦ ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କର ! ଯେଉଁଦିନ ନୂଆ ଟୋପି ପିନ୍ଧି ହୋଟେଲକୁ ଆସନ୍ତି, ବାରମ୍ବାର ଆଇନାରେ ମୁହଁକୁ ଦେଖନ୍ତି, ଅନେକ ସମୟ ଧରି ଦେଖନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ କିପରି ମାନୁଛି । କେବେ ବା ପିଲାଙ୍କପରି ହସି ଉଠନ୍ତି, ପୁଣି କେତେବେଳେ ଭ୍ରୂକୁଞ୍ଚନ କରି ଗୌରବ ଭାଷାରେ ଜଣାନ୍ତି, ନା ଠିକ୍ ମାନୁନାହିଁ । ତାପରେ ହଠାତ୍ ଆଇନା ଆଗରୁ ଉଠିଆସି ନିଜ ଚେଅରରେ ବସିପଡ଼ି ଟୋପିଟା ଖୋଲି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ରଖନ୍ତି । ପୁଣି କଣ ମନେକରି ହଠାତ୍ ଟୋପି ମୁଣ୍ଡରେ ଦେଇ ତାଙ୍କ ବାନ୍ଧବୀ ରେଖାକୁ କହନ୍ତି, "ରେଖାଦେବୀ ।"

"କଣ କହୁଚନ୍ତି ସାର୍ ?"

"ଦେଖନ୍ତୁତ, ଏଇ ଟୋପିଟା ମତେ କିପରି ମାନୁଛି ?"

"ବେଶ୍ ତ । ଭଲ ଦେଖାଯାଉଛି ସାର୍ ।"

"ଜାଣେ । ଭଲ ତମକୁ କହିବାକୁ ହେବ ।" ଏହା କହି ଭାଗବତ ବାବୁ ହୋ ହୋ କରି ହସି ଉଠିଲେ । ରେଖା ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିଲା । ସେ ହସରେ ଅସୀମ ସହାନୁଭୂତି ଯେପରି ଫୁଲପରି ଝରି ପଡ଼ିଲା ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କେତେବେଳେ ସେଇ ରଙ୍ଗୀନ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କ ଆଗ ଦେଇ ଚାଲିଯାଇଛି । ହୋଟେଲର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ବସି ବସି ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ମୃତ୍ୟୁ ନିକଟକୁ ଆଗେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ନୀରବରେ, ବିନା ଉତ୍ତେଜନାରେ । କେବଳ ଯେଉଁ ବଡ଼ ଆଇନାଟା ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ସେ ବସନ୍ତି, କାଳର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଧ୍ୱଂସଲୀଳା ସେଥିରେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହୁଏ ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ଆଉ ନିଜ କଥା ଭାବୁ ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଭୀଷଣ ଝଡ଼ ତାଙ୍କ ଜୀବନକୁ ଭାଙ୍ଗି ଚୂରମାର କରିଦେଇଛି, ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନର ସମାଧି ରଚନା କରିଛି ସେ କଥା ବି ଆଜି ଆଉ ମନେ ପଡ଼ୁ ନାହିଁ । ମନ ରିକ୍ତ - କୌଣସି ସ୍ମୃତି ଆଉ ନାହିଁ । ସେଇ ନାଟକୀୟ ସନ୍ଧ୍ୟାର କଥା ଏକଦମ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ତ ବର୍ଷେ ଦୁଇ ବର୍ଷର କଥା ନୁହେଁ । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ତା ପରେ ବିତିଗଲାଣି । ଏଇ ସୁଦୀର୍ଘ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବସନ୍ନ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଜୀବନର ସମସ୍ତ ରସ ନିଃଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସମସ୍ତ ଆଲୋକ ନିର୍ବାପିତ ହୋଇଛି । କ୍ଳାନ୍ତ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ ସୈନିକ ମୃତ୍ୟୁର ଦିନ ଗଣୁଛି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ କଷ୍ଟ ହୁଏ, ଆଖିର ଲୁହ ସମ୍ଭାଳିବା କଷ୍ଟ ହୁଏ । ହୋଟେଲ୍ ମାଲିକ ମଝିରେ ମଝିରେ କହନ୍ତି, "ସାର, ଏଣିକି ସାବଧାନ ହୁଅନ୍ତୁ । ଗତ କେତେ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭାରି ଖରାପ ହୋଇଗଲାଣି । କିଛିଦିନ ପାଇଁ ବାହାରେ ବୁଲି ଆସନ୍ତୁ । ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲେ ଦେହ ସୁସ୍ଥ ହେବ ।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ବାହାରକୁ ଗଲେ ସେ ବେଙ୍କାକୁ କହନ୍ତି, "ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କର ଆଉ ବେଶୀ ଦିନ ନୁହେଁ ! ସେପୁରିଛି ତାଙ୍କ

ଶମନଙ୍କ ଅସିଗଲଣି । ସହର ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଆବଦ୍ଧ ରହିବାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । କହନା, ସେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଦିନେ ଦୁଇ ଦିନ ପାଇଁ କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ବୁଲି ଆସନ୍ତୁ । ତୁମ ଉପରେ ତ ତାଙ୍କର ଅଗାଧ ବିଶ୍ୱାସ । ଏବେ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ, ଦେହ ଭଲ ହୋଇଯିବ ।"

ଏ କଥା ଶୁଣି ରେଖାର ଆଖି ଦୁଇଟି ଚକ୍ ଚକ୍ କରି ଉଠେ । କେତେ ବିନ୍ଦୁ ଲୁହ ଝରିପଡ଼େ । କାନରେ ଲୁହ ପୋଛୁ ପୋଛୁ କହେ, "ଯିଏ ମରିବାକୁ ଚାହେଁ, ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇବ କିପରି ? ଭାଗବତ ବାବୁ ତ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଦେଖିବି—ଯଦି କିଛି କରିପାରେ ।"

ଦିନେ ରେଖା ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଅସି ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲା, "ସାର, ଗୋଟାଏ କଥା କହିବି, ରଖିବେତ ?"

"କି କଥା ? କୁହ ।"

"କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ସହର ଛାଡ଼ି ବାହାରେ ବୁଲି ଆସନ୍ତୁ । ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲେ ଦେହ ଭଲ ରହିବ, ମନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହେବ । ଏବେ ତ ଠିକ୍ ସମୟ । ଏବେ ଗାଁ ମାଟି ବେଶ ଭଲ ଲାଗି ଥାଏ । ମୋର ବି ବାହାରି ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ରେଖାଆଡ଼େ ଥରେ ଚାହିଁଲେ । ଆଖି ଦୁଇଟି ସମବେଦନାରେ ଛଳ ଛଳ କରୁଛି । ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ଆଖିରେ ବି ଲୁହ । କହିଲେ, "ତୁମକୁ ବୋଧହୁଏ ଗାଁ ଭଲଲାଗେ ?"

"ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗେ ସାର୍ ।" ତା ପରେ କହିଗଲା ତାର ସ୍ୱପ୍ନର କଥା—ଗରିବ ଘରର ଝିଅମାନେ ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି । ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ ସହରର କୌଣସି ଦୋକାନରେ ସେମାନେ କାମ କରନ୍ତି । ଆଗରେ ସହରର ସୁରକ୍ଷିତ ରଙ୍ଗୀନ ଜୀବନର ସ୍ରୋତ

ଗୁଲ୍ଛି । ଅଥଚ ସେମାନେ ପଲ୍ଲୀର ନିବିଡ଼ ଶାନ୍ତି, ଶ୍ୟାମଳ ସୁଷମାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ଶାନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ଜୀବନ ସେମାନଙ୍କ ରକ୍ତରେ ଆଲୋଡ଼ନ ଆଣେ । ସ୍ନିଗ୍ଧ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ବିପିନର ଜୀବନ, ପଥ-ପ୍ରାନ୍ତର ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ନାତ ଜୀବନ, ଗମ୍ଭୀର ଅରଣ୍ୟ, ସ୍ୱଚ୍ଛ ନଦୀର କଳ କଳ ଧ୍ୱନି, ସୁଗନ୍ଧିତ ପୁଷ୍ପର ମନ ଭୁଲା ସୌରଭ ପାଗଳ କରି ଦେଲେ । କେତେ ଛୋଟ ବଡ଼ ସ୍ୱପ୍ନଘେରା ଛବି ଅଙ୍କିଗଲା ରେଖା । ବ୍ୟର୍ଥ ଜୀବନର ଦୁଃଖ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଝର ଝର କରି ଲୁହ ଝରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲୁହ ପୋଛିଦେବାକୁ ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଫେରିଗଲା ରେଖା ।

ଏହା ପରେ ଅନେକ ଥର ରେଖା ତାର ଆଶାର କଥା, ସ୍ୱପ୍ନର କଥା,—ଯାହା କୌଣସି ଦିନ ପୂରଣ ହୋଇନି, ପୂରଣ ହୋଇପାରିବନି, —ସେ କଥା ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କୁ କହିଛି । ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲଲାଗେ । ଆଶାହତ ଏକ ବୃଦ୍ଧ, ଆଉ ଜଣେ ଗତିହୀନ ତରୁଣୀ—ଦୁହେଁ ଭଗ୍ନହୃଦୟ । ଭାଗବତବାବୁ ବି ମଝିରେ ମଝିରେ ତା ପାଖରେ ବସି ଗ୍ରାମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକଥା ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି । କେବେ ତାଙ୍କର ଥରେ ମାତ୍ର କୌଣସି ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ ସବୁ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖି ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହେଲା । ସତେ କ'ଣ ଗ୍ରାମ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ? ରେଖା ତ ବଢ଼େଇ କରି କହୁନି ? ବିଶାଳ ସହରର ଉପକଣ୍ଠରେ ମଣିଷର ଜୀବନ ସତେ କଣ ଏପରି ସୁନ୍ଦର, ଏପରି ମଧୁର ? ଥରେ ଯାଇ ଦେଖି ଆସିଲେ ହେବ । ଦିନେ ସେ ରେଖାକୁ କହିଲେ, "କହିପାରିବ ରେଖା, ଏଇ ସହରର ଉପକଣ୍ଠରେ କେଉଁଠି ଭଲ ଖାଇବାକୁ ମିଳିବ ?"

"କାହିଁକି ସାର ? ଏଥର ସତେ କଣ ବାହାରୁଛନ୍ତି ? ଭଲ ଭଲ । ନୀଳକଣ୍ଠପୁରକୁ ଯାଆନ୍ତୁ, ଖୁବ୍ ଭଲ ଜାଗା ।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ନୀଳକଣ୍ଠ ପୁରକୁ ଅଗରୁ ଥରେ ଯାଇଥିଲେ ସେତେବେଳେ ମାମୁଁ ସଙ୍ଗେ ବିବାହ ଠିକ୍ ହେଉଛି । ସେଠାକୁ ଯିବାପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲେ । ଗୋଟାଏ ରବିବାର ଦେଇ ବାହାର ପଡ଼ିଲେ । ରବିବାର ଦିନ ଯାତ୍ରା କରିବାର ଅବଶ୍ୟ ବିଶେଷ କୌଣସି କାରଣ ନଥିଲା ।

ଅକ୍ଟୋବର ମାସ । ମେଘମୁକ୍ତ ଅକାଶ, ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣ ଝଲମଲ କରୁଛି । ଶୀତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇନାହିଁ । ରେଲଗାଡ଼ିର ଝରକା ପାଖକୁ ବସିଛନ୍ତି ଭାଗବତ ବାବୁ । ହୁ ହୁ କରି ଛୁଟି ଚାଲିଛି ରେଲଗାଡ଼ି । ଗଛ ସବୁ ଯେପରି ଓଲଟା ଦିଗରେ ଛୁଟି ପଳାଉ-ଛନ୍ତି । ଦେଖି ଦେଖି ନିଶା ଲାଗି ଆସେ । ମୁଣ୍ଡ ଝିମ୍‌ଝିମ୍ କରିଉଠେ । ଟିକିଏ ବିଷଣ୍ଣ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ସେ । ମନେ ମନେ ନିଜ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । କାହିଁକି ସେ ସହର ବାହାରକୁ ମରିବାକୁ ଆସିଲେ ? କାହିଁକି ତାଙ୍କର ଏପରି ଅଦ୍ଭୁତ ଖିଆଲ୍ ହେଲା ? କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଜୀବନକୁ ଏପରି ଭାବରେ ପକାଇ ଦେଇ ଆସିବା ମୋଟେ ଉଚିତ ହୋଇନି । ଅନନ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଶୀଳ, ଗତିମୟ ଅଥଚ ଚିରନ୍ତନ ଏଇ ଦୃଶ୍ୟ, ତାଙ୍କୁ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । କ୍ଳାନ୍ତିରେ ମନ ଯେପରି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଛି । ତୃଷାରେ ଗଳା ଶୁଖିଯାଉଛି । ଇଚ୍ଛାହେଉଚି ପ୍ରଥମ ଷ୍ଟେସନରେ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ି ଅଗ ଚା ଦୋକାନରୁ ଚା ଖାଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଗାଡ଼ିରେ ପୁଣି ପରିଚିତ ସହରକୁ ଫେରିଯିବାକୁ । ପଥ ଯେପରି ଆଉ ସରିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ସତ୍ତସାରି ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତେ ଆଉ ଆଖି ଅଗରେ ସମସ୍ତ ଜଗତ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏଇ ଗତିହୀନ ଦୃଶ୍ୟ ହିଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ସତ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଆଜି ଖାଲି ସେ ହିଁ ସ୍ଥାବର

ଆଉ ସବୁ କିଛି ଚଳମାନ । ଏଇ ଦୃଶ୍ୟ ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ପ୍ରାଣ କଂପିଉଠେ ।

ଗୋଟାଏ ପୋଲ ଉପର ଦେଇ ଗାଡ଼ି ଚାଲିଛି । ନଦୀରେ କେତେଟା ନୌକା, ନାଉରିଆମାନେ ଜୋରରେ କାତ ମାରୁଛନ୍ତି । କେତେ ଲୋକ ଏଇ ସୁନ୍ଦର ଜୀବନଟା ଉପଭୋଗ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଗାଡ଼ି ଆସି ରହିଲା ନୀଳକଣ୍ଠପୁର ଷ୍ଟେସନରେ । ଭାଗବତ ବାବୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ । ଭାରି ପଥଶ୍ରାନ୍ତ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଟିକିଏ ପରେ ହଠାତ୍ ଠିଆହୋଇ ମୁଗ୍ଧ ବିସ୍ମିତ ଆଖିରେ ଚାହିଁରହିଲେ । ଶସ୍ୟ ଶ୍ୟାମଳା ଧରଣୀ, ଯେତେ-ଦୂର ଆଖି ଯାଏ, ଖାଲି ସବୁଜ ଆଉ ସବୁଜ, ନାନାରଙ୍ଗ ସବୁଜ ପତ୍ର ଦିଗନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ । ନୀଳ ଆକାଶରେ ତାରାପରି ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ଗ୍ରାମ, ସହର ପରି ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ । ମାଟି ସଡ଼କଟା ବଙ୍କା ଟଙ୍କା ହୋଇ ଚାଲି ଯାଇଛି ଗ୍ରାମ ଭିତର ଦେଇ, ସଡ଼କ ଦୁଇପାଖେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଗଛ । ଦୂରରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ପୋଖରୀ ରୂପାପରି ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଛି । ଆହୁରି ଦୂରରେ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ପାହାଡ଼ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ନୀଳାର କୁଜ୍‌ଝଟିକାରେ ସବୁ ଏକାକାର ହୋଇ ଯାଇଛି, ଅଲଗା କରି ସୂର୍ଯ୍ୟ ସ୍ନାତ ଧରଣୀ ଯେପରି ଆନନ୍ଦରେ ଝଲମଲ କରୁଛି । ଆଉ ଅଳକା ନଦୀ ଗୋଟାଏ ଅଜଗର ପରି ସର୍ପିଳ ଗତିରେ ସମତଳ ଭୂମିକୁ ବେଷ୍ଟନ କରି, କେତେ ଗ୍ରାମ, କେତେପଥ କେତେ ପ୍ରାନ୍ତର ଅତିକ୍ରମ କରି ଦିଗବଳୟରେ ମିଳାଇ ଯାଇଛି । ଭାଗବତ ବାବୁ ପ୍ରାଣଭରି ବିଶୁଦ୍ଧ ପବନ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଦକ୍ଷିଣା ପବନର ଯାଦୁସ୍ପର୍ଶରେ ସେ ଯେମିତି ହୃତଯୌବନକୁ ଫେରିପାଇଲେ । ମନେ ମନେ କହିଲେ, "କି ସୁନ୍ଦର ସ୍ଥାନ ।"

ଆଜ କିଛି ବାଟ ଯାଇ ଭାଗବତବାବୁ ଠିଆ ହୋଇ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବାଧ୍ୟତାର ଆଶୀର୍ବାଦ ପରି ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ ପଡୁଛି । ଆଲୋକର ସମାରୋହରେ ଜୀବନର ଅନ୍ଧକାର ଯେପରି ହଠାତ୍ ଆଜ ତାଙ୍କ ମାନସ ପଟରେ ଭାସି ଉଠିଲା । ବିଗତ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ହୋଟେଲ ଜୀବନ ଭାସି ଉଠିଲା । କି ବିବର୍ଣ୍ଣ, କି କରୁଣ ସେ ଜୀବନ । ଆଜ ପାଞ୍ଚ ଜଣଙ୍କ ପରି ସେତ ଦେଶଭ୍ରମଣ କରିପାରିଥାନ୍ତେ, ସାଗର ପରପାରର କେତେ ଅଜଣା ଦେଶ ଦେଖା ହୋଇ ଥାନ୍ତା, କେତେ ଅପରିଚିତ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପରିଚୟ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା । କେତେ ଭାବରେ ଏଇ ବିଚିତ୍ର ଜୀବନ ରସ ଆସ୍ୱାଦନ କରିପାରିଥାନ୍ତେ ସେ । ଉଦାର ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ଏଇ ଜୀବନ—ରହସ୍ୟର ଆବରଣରେ ଘେରି-ହୋଇଛି । ନା, ଡେରି ହୋଇ ଯାଇଛି । ଫେରିବାର ଆଉ କୌଣସି ପଥ ନାହିଁ । ପରିଚିତ ଅନ୍ଧକାରମୟ ବାଟରେ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଚାଲିବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ କେତେଦିନ ବଞ୍ଚିବେ, ମଦହିଁ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଆଶ୍ରୟ । ନିଃସହାୟ, ବିଷାଦମୟ ଜୀବନର ଏଇ ତ ପରିଣତି ।

କୌଣସିଥିରେ ଆଜ ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ, କାହାପ୍ରତି କୌଣସି ମାୟା ନାହିଁ, ବ୍ୟର୍ଥତାର ଦୁଃଖରେ ହଠାତ୍ ସେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଛୁଟି ପଳାଇ ଯିବାକୁ, କାହାକୁ ମୁହଁ ଦେଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉ ନାହିଁ । ହୋଟେଲର ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟ ଗର୍ଭରେ ଲୁଚି ରହି ପାରିଲେ ଯେପରି ବଞ୍ଚି ଯିବେ ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ଭାବିଲେ, ଆଜ ବେଶୀ ସମୟ ଏଠାରେ ରହିଲେ ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ ଶୀଘ୍ର ନୀଳକଣ୍ଠ ପୁରଗଲେ ସେଠାରେ ଖାଇପିଇ ମଦନଶାରେ ନିଜର ଦୁଃଖ ଭୁଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା

ଭାରବେ ଅନ୍ତତଃ କଥା ବନ୍ଦ। ଟେକ୍ସି'ପ ଉଁ ଜଣେ ଲୋକ ଓ ମିଳାଇ ଗୋଟିଏ ଗ୍ଲୋଟ ହୋଟେଲ୍ ରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ।

ନୀଳକଣ୍ଠପୁରରେ, ଖୋଲା ଆକାଶ ତଳେ ଗଛତଳେ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ୍ ପକାଇ ବସିଲେ। ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମଟା ସେଠାରୁ ଦେଖାଯାଏ। ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ କହିଲେ। ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଉ କେତେଜଣ ଆସି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ବସିବାକୁ ଲାଗିଲେ। ଭାଗବତ ବାବୁ ଏତେବେଳକେ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ। ଏକା ଏକା ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ଆଉ। ନିକଟରେ ତିନିଜଣ ଖାଉଛନ୍ତି ଥରେ ଦୁଇଥର ମୁହଁଟେକି ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଭଲକରି ଦେଖିନାହାନ୍ତି। ହଠାତ୍ ନାରୀ କଣ୍ଠର ଶବ୍ଦରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ ଭାଗବତ ବାବୁ।

ନାରୀକଣ୍ଠ କହିଲା, "ବଡ଼ା, ତୁ କଣ ମାଂସ ଖାଇବୁ ?"

ଜଣେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, "ହଁ; ମା।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ମୁହଁଟେକି ଥରେ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଚିହ୍ନିପାରିଲେ ସେମାନେ କିଏ ? ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେପରି ଅଧିକ ଗୋରି ହୋଇଛି। ମୋଟା ସୋଟା ଗମ୍ଭୀର ପ୍ରକୃତିର ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ମହିଳା ପରି ଦେଖାଯାଉଛି ସେ। ଆଗରୁ ଝୁଙ୍କି ପଡୁଛି, କାଳେ ଢୋଲ ପଡ଼ି ତା ପୋଷାକ ଖରାପ ହୋଇଯିବ। ବୁଢ଼ା ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁବକ। ଅଳ୍ପ ଦାଢ଼ୀ ଉଠିଛି। ଗୋଟାଏ ଟୋପି ତା ମୁଣ୍ଡରେ। ଦେହରେ ଧଳା ସାର୍ଟ ଓ ଚକଚକ୍ ରଙ୍ଗର ପ୍ୟାଣ୍ଟ। ବେଶ ମାନୁଛି ତାକୁ। ବିସ୍ମୟରେ ଭାଗବତ ବାବୁ ତାକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଭାବିଲେ, ଏ କଣ ସେଇ ବୁଢ଼ା, ତାଙ୍କ ପୁଅ ବୁଢ଼ା ? ନା ସେ ଏହାକୁ ଚିହ୍ନାନ୍ତି ନାହିଁ। ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଅସ୍ୱୀକୃତା ରହିପାରେନା। ମାଧବ ତା ଆଡ଼କୁ ପଛକରି ବସିଛି।

ସେମାନେ ବେଶ୍ ସୁଖ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଅଛନ୍ତି । ସହରରୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଗ୍ରାମର ଶାନ୍ତ ପରିବେଶକୁ ବୁଲିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଟେଲ୍‌ରେ ଭଲମନ୍ଦ ଖାଆନ୍ତି । ବେଶ୍ ମଧୁର ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ – ଶାନ୍ତିମୟ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ । ସୁନ୍ଦର ଘର, କେତେ ଜିନିଷରେ ଭରା, ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ବାଜେ, କିନ୍ତୁ ନ ହେଲେ ଚଳେନା, ସଂସାରିକ ଜୀବନରେ ସେମାନେ ଦିଅନ୍ତି କେତେ ଆରାମ । ମିଠା କଥାରେ ସେମାନଙ୍କ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ବେଶ୍ ମଧୁର । ଏପରି ସୁଖରେ ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି, ଭଗବତ ବାବୁଙ୍କ କଲ୍ୟାଣରେ, ତାଙ୍କରି ଅର୍ଥରେ । ଅଥଚ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରତାରଣା କରିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ସର୍ବସ୍ୱ ଅପହରଣ କରି ଜୀବନଟା ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କପରି ଜଣେ ନିରାପଦ ସରଳ ପ୍ରକୃତି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସେମାନେ ବାଟରେ ବସାଇ ଅଭିଶପ୍ତ ଘୃଣିତ ଜୀବନର ଦୁଃଖର ବୋଝ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଚାପି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ବେଶ୍ ଆରାମରେ ଅଛନ୍ତି । ଏଇତ ବିଧିର ବିଧାନ । ଆଜି ସେ ହୋଇଛନ୍ତି ଅପଦାର୍ଥ, ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ଅପାଂକ୍ତେୟ । ଜୀବନରେ କୌଣସି ଆଶା ନାହିଁ, ଉତ୍ସାହ ନାହିଁ । କାହାକୁ ଆଜି ତାଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । କାହାର ବି ତାଙ୍କ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀ ଆଜି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମରୁଭୂମି ପରି ଶୂନ୍ୟ, ନିଷ୍କରୁଣ । ପୃଥିବୀରେ କେତେ ମନୁଷ୍ୟ, କେତେ ବିଚିତ୍ର ମନୁଷ୍ୟ, ନାନାଜାତିର ମନୁଷ୍ୟ । କି ବିଚିତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଆଚାର ବ୍ୟବହାର, ରୀତିନୀତି, ଅଥଚ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ମାଳାରେ ଗୁନ୍ଥା । ଗୋଟିଏ ଅଭିନବ ସ୍ୱର୍ଗର ହାର । ତେବେ ବି ଭଲ ଲାଗେନି । ବିଶାଳ ନଗର । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ବାସସ୍ଥଳୀ, ପରିଚିତ, ଅପରିଚିତ କେତେ ଲୋକ ସଙ୍ଗରେ ତ ପ୍ରତିଦିନ ତାଙ୍କର ଦେଖାଶୁଣା, ମିଳାମିଶା ଅଥଚ

ସେମାନଙ୍କ ତାହାସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣର ଯୋଗାଯୋଗ, ହୃଦୟର ବନ୍ଧନ । ସହରର କୌଣସି ଘରଦ୍ୱାରେ ତାଙ୍କୁ ଦୁଇଟି ଆଖି ତାଙ୍କ ଆଗମନ ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ଜାଗ୍ରତ ରହିନାହିଁ । ତାଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ କାମନା କରି କେହି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେନାହିଁ ।

ଭାବି ଭାବି ମନରେ ପ୍ରବଳ ଝଡ଼ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଘରର ସ୍ୱପ୍ନ, ପ୍ରେମର ଆକାଂକ୍ଷା ତାଙ୍କୁ ପାଗଳ କରି ତୋଳିଛି ।

ଘରକୁ ଫେରି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଦେଖି ପାରିବେ, ତାକୁ ଆଦର କରିବେ, ଏ ଆଶା ତାଙ୍କର ସଫଳ ହେବନି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର କୌଣସି ଦୋଷନାହିଁ । ସେମାନେ ତ ନିହେଁ ତାଙ୍କର ଏଇ ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ଦାୟୀ । ସେମାନେ ତ ତାଙ୍କଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଭାଙ୍ଗି ଚୁରମାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏଇ ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ, ବିଶ୍ୱାସଘାତକ ବନ୍ଧୁ ଆଉ ଚବୋଦ୍ଧତ ତରୁଣର ଅପରାଧରେ ତ ଆଜି ସେ ମଣିଷ ସମାଜ ଠାରୁ ବିତାଡ଼ିତ ।

ବୁଢ଼ା ଉପରେ ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ରାଗ ହେଲା । ସେ କଣ ମାଧବର ପିଲା ନୁହେଁ ? ତାହା ଯଦି ନ ହୋଇଥାନ୍ତା, କେବେହେଲେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ ନଥାନ୍ତା, ତାକୁ ଏତେ ଭଲପାଇ ନଥାନ୍ତା । ଯଦି ତା ମନରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ଥାଆନ୍ତା, ତା ହେଲେ ସେଇ ମା' ପୁଅ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଏମଧ୍ୟରେ ଗୋଇଠା ମାରି ବାହାର କରି ସାରନ୍ତାଣି । ଅନ୍ୟର ପିଲାକୁ କିଏ ପିତୃ ସ୍ନେହରେ ମଣିଷ କରିବ ?

ଭାଗବତ-ବାବୁ ସେମାନଙ୍କ ଦଗରେ ଗୃହିଁ ଗୃହିଁ ନିଜ ବିଷାଦ ଭୋଳା ଜୀବନର କଥା ଭାବୁଛନ୍ତି । ଭାଗବତ-ବାବୁ ମୁଣ୍ଡ ଗରମ ହୋଇ ଉଠେ । ବିଶେଷ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ନିବଡ଼

ଶାନ୍ତି ଅଉ ସୁଖର ଛାୟା ପଡ଼ୁଛି, ତାହା ଦେଖି ସେ ଅଧୁର ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ମୁଣ୍ଡ ହଠାତ୍ ଗରମ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ଦେବାକୁ, ମାଧବର ମୁଣ୍ଡର ଖପୁରିଟା ଉଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ, ତଣ୍ଟି ଚିପି ମାୟାକୁ ହତ୍ୟାକରି ଚରମ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ । ଜଣଙ୍କର ଜୀବନ ବ୍ୟର୍ଥ କରି ନିଜେ କି ସୁଖରେ ଅଛନ୍ତି । ଭାବନା ନାହିଁ, ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ନା, ଅସହ୍ୟ, ଭାଗବତ ବାବୁ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ, ନିଶ୍ଚୟ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଶାସ୍ତି ଦେବେ । ଡେରି କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଏଇଠାରେ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗୋଟାଏ କିଛି କରିବା ଦରକାର । ଏଇତ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ । ହାତ ମୁଠାରେ ପାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କି ଭାବରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ ? ଭାଗବତ ବାବୁ ସମ୍ଭବ ଅସମ୍ଭବ ନାନା ପ୍ରକାର କଥା ଭାବୁଛନ୍ତି । ଖବର କାଗଜରେ ଏଇପରି କେତେ କଥା କେତେ ବେଳେ ବାହାରେ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କଥା ଠିକ୍ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଢକ ଢକ କରି ଆଉ ଟିକିଏ ମଦ ପିଇଲେ, ସାହସ ଦରକାର । ଏ ସୁଯୋଗ ହରାଇଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଏପରି ସୁଯୋଗ ହୁଏତ ଆଉ କୌଣସି ଦିନ ଆସିବ ନାହିଁ ।

ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ମତଲବ ଆସିଛି ତାଙ୍କର, ଭୀଷଣ ନିଷ୍ଠୁର ମତଲବ । ମଦ ଖାଇ ଖାଇ ଅଧୁର ଗଭୀର ଭାବରେ ଭାବୁଛନ୍ତି । ମନେ ମନେ ସବୁ ଠିକ୍ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ କ୍ରୂର ହସ ଖେଳିଗଲା ତାଙ୍କ ଓଠ କୋଣରେ । ମନେ ମନେ କହିଲେ, "ପାଇଛି, ପାଇଛି, ଆଜି ସେମାନଙ୍କୁ ପାଇଛି । ଥରେ ଦେଖିନେବ ।"

ହୋଟେଲର ବୟ ଆସି କହିଲା, "କଣ ଚାହାନ୍ତି ସାର ?"

"କିଛି ନୁହେଁ । ଖାଲି କଫି, ହଁ, ସବୁଠାରୁ ଯାହା ଭଲ ଦେବ ।"

ତାପରେ ସେମାନଙ୍କ ଦଗରେ ଗୁହିଁ ଗୁହିଁ ପୁଣି ମଦ ଖାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ନା, ଏଠାରେ ହେବନି । ଭାରି ଭିଡ଼ । ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ·········· ତାଠାରୁ ଅଳ୍ପ କିଛି ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଭଲ । ସେମାନେ ଉଠିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ବୁଦ୍ଧିମାନର କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ । ଖାଇସାରିବା ପରେ ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ନିର୍ଜ୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ କିଛି ସମୟ ବୁଲିବେ । ହଁ ସେଇ ସମୟରେ, ଠିକ୍ ସେଇ ସମୟରେ । ହଠାତ୍ ଯମଦୂତପରି ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଉଭାହୋଇ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ । ପ୍ରତିଶୋଧ, ପାପର ଦଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ହେବ । ଶୀ ର୍ ବେଶରେ ଅସିଲା ଦଣ୍ଡ, ଏହାହିଁ ଦୁଃଖ । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପରେ । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଧରି କେତେ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, କେତେ ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଜ୍ୱାଳା ପରେ ଆଜି ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ସୁଯୋଗ ଅସିଲା । ହାଃ—ହାଃ – ହାଃ । ସେମାନେ ଜାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ ଅଜି ସେମାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ କଣ ଅଛି ।

ଧୀରେ ସୁସ୍ଥେ ଖାଇବା ପିଇବା ସାରି ସେମାନେ ଗଳ୍ପ କରୁଛନ୍ତି । ଜାଣିନାହାନ୍ତି ଯେ ଆଗରେ ବିପଦ ଅଛି । ଭାଗବତ ବାବୁ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ କଥା ବି ଶୁଣି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ହାବଭାବ ସବୁ ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀର ମୁହଁରେ ଆଖି ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ସେ ବାରୁଦ ପରି ଜଳି ଉଠିଲେ । ଭଦ୍ରମତି ସତୀସାଧ୍ୱୀ ମହିଳା ପରି ତାର ଚାଲିଚଳଣି । ଚରିତ୍ରରେ ଯେପରି କୌଣସି ଦୋଷ ନାହିଁ । ଆଦର୍ଶ ଯେପରି ତାର ପ୍ରାଣ, ଧର୍ମହିଁ ତାର ଭରସା । ବିଲ୍ ଚୁକାଇଦେଇ ସେମାନେ ଉଠିଲେ । ଏତେବେଳକେ ଭାଗବତ ବାବୁ ମାଧବର ମୁହଁ ଦେଖି ପାରିଲେ । ମାଧବର ମୁହଁ ଦେଖିଲେ ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ କୂଟନୈତିକ ବୋଲି ଭୁଲହେବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ତାପରେ ସେମାନେ ବାହାରି ପଡିଲେ । ସେମାନେ ବାହାରି ଯିବା ମାତ୍ରେ ଭାଗବତବାବୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଠି ପଡିଲେ । ସେମାନେ ନିକଟସ୍ଥ ଜଙ୍ଗଲଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରେଇଲେ । ଭାଗବତବାବୁ ଉତ୍ତେଜନାରେ ହାତମଳାମଳି ଚାଲିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପଛେପଛେ । ପାଛେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ହୋଇପାରେ, ସେଥିପାଇଁ ଭାଗବତ ବାବୁ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ରହି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଧୀରେଧୀରେ ଯାଉଯାଉ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତିର ଶ୍ୟାମଳ ସଜୀବତା ଆଉ ମଳୟର ସ୍ନିଗ୍ଧ ଆଶୀର୍ବାଦ ଉପଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ମାୟା ମାଧବର ହାତ ଧରି ପାଖେ ପାଖେ ଚାଲିଛି । ଦୃପ୍ତ ତାର ଚାଲିବାର ଭଙ୍ଗି, କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ ନାହିଁ । ରୁଢ଼ା ଯାଉ ଯାଉ ମଝିରେ ମଝିରେ ଗଛର ପତ୍ର ଛିଣ୍ଡାଉଛି, ଆଗରେ ଛୋଟ ନାଳ ପଡିଲେ ଏକା ଡିଆଁରେ ପାରି ହୋଇ ଯାଉଛି — ସେ ଯେପରି ଦୁରନ୍ତ ଯୌବନର ସଜୀବ ଅବତାର ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଅଗ୍ରେଇ ଗଲେ । ଉତ୍ତେଜନାରେ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଥରଥର ହୋଇ କମ୍ପୁଛି, କ୍ଲାନ୍ତିରେ ଦେହ ଅବସନ୍ନ । କେଉଁଦିନ ତ ହୋଟେଲ ଛାଡ଼ି ବାହାରି ନାହାନ୍ତି । ଏତେ ବାଟ ଚାଲିବା ଅଭ୍ୟାସ ନାହିଁ । ପାଦ ଦୁଇଟି ଯେପରି ଆଉ ଚାଲିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେପରି ଏକ ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଟାଣି ନେଇ ଚାଲିଛି । ଖୁବ୍ ନିକଟକୁ ଚାଲି ଆସିଲେଣି, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ମତେ ସେମାନଙ୍କ ମୁହାଁ ମୁହିଁ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲେନି ଭୟ ହେଲା । ଅଜଣା ଆଶଙ୍କାରେ ମନର ଦୃଢ଼ତା ଶିଥିଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ବିଦ୍ୟୁତ ଗତିରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଟିକିଏ ଅଗେଇ ଗଲେ । ଏଥର ପଛକୁ ଫେରି ଅତର୍କିତ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ହେବ । ଛାତିଟା ଧଡ଼୍ ଧଡ଼୍ କରୁଛି, ହୃତ୍‌ସ୍ପନ୍ଦନର ଶବ୍ଦ ଶୁଣା ଯାଉଛି । ସେମାନେ

ଠିକ୍ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଅଛନ୍ତି । ଭାଗବତ ବାବୁ ସେମାନଙ୍କର ପଦଧ୍ୱନି ଶୁଣି ପାରୁଛନ୍ତି । ଆଉ ଡେରି କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ବହୁ ପ୍ରତୀକ୍ଷିତ ଲଗ୍ନ ଆସି ଯାଇଛି । ଏ ସୁଯୋଗ ହରାଇଲେ ଆଉ ମିଳିବ ନାହିଁ । ପ୍ରତିଶୋଧ ଦରକାର, ପ୍ରତିଶୋଧ, ବିଶ୍ୱାସଘାତକତାର ପ୍ରତିଶୋଧ, ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଅପମାନନାର ପ୍ରତିଶୋଧ । ମନେମନେ କହିଲେ, "ଏଇତ ସମୟ । ସାହସ, ସାହସ ଦରକାର, ଏଇତ ସମୟ ।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ହଠାତ୍ ଭୁଲିପଡ଼ି ଠିଆହେଲେ । ସେମାନେ ସେତେବେଳକୁ ଗୋଟାଏ ଗଛତଳେ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି । ମାଧୁ ଗଛକୁ ଆଉଜି ବସିଛି । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ମାଧବ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ବୁଢ଼ା । ବୁଢ଼ା କଥା କହୁଚି, ସେମାନେ ଦୁହେଁ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଅଗେଇ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆହୋଇ ହଠାତ୍ କହି ପକାଇଲେ, 'ମୁଁ ପୁଣି ଫେରିଆସିଛି । ତୁମେ କେହି ବୋଧହୁଏ ମତେ ଆଶା କରିନଥିଲ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛକି ?"

ତିନିହେଁ ଭଲକରି ଦେଖିଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ପାଗଳ ବୋଲି ମନେକରି କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ କହି ଚାଲିଲେ,"ଲୋକେ ଦେଖିଲେ ମନେ କରିବେ ତୁମେମାନେ ମତେ ଚିହ୍ନ ନାହିଁ । ମତେ ଭଲ କରି ଦେଖ । ଠିକ୍ ଚିହ୍ନି ପାରିବ; ଚିହ୍ନଏ ସୁଦ୍ଧା ଭୁଲ୍ ହେବନି । ଭାଗବତ, ମୁଁ ଭାଗବତ । ତୁମେମାନେ ଭାବିଥିଲ ମୁଁ ମରିଯାଇଛି । ଆଉ ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଦିନ ଜଳାଇବାକୁ ଆସିବି ନାହିଁ । କଣ କହୁଚ ? କିନ୍ତୁ କି ଦୁଃଖର ବିଷୟ, ମୁଁ ମଲି ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଆଘାତ, ଅପମାନ ସହ୍ୟ କରି ବି ବଞ୍ଚି ରହିଲି—ଖାଲି ଏଇ ଦିନଟିର ଅପେକ୍ଷାରେ । ହଁ, ଖାଲି ଏଇ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟିର ଅପେକ୍ଷା କରି ଏତେଦିନ ବଞ୍ଚି ରହିଚି । ଆଜି ହିସାବ ନିକାଶର ଶେଷ ଦିନ ।"

ଭୟରେ ମାସ୍ତାର ମୁହଁ କଳା ପଡ଼ିଗଲା । ଲଜ୍ଜାରେ, ଘୃଣାରେ ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ଗଛ ଡିହାଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲେ । ଗୋଟାଏ ଚାପା ଦୀର୍ଘ ଶ୍ୱାସ ସଙ୍ଗେ ମୁହଁରୁ ବାହାରି ଆସିଲା ଗୋଟାଏ କ୍ଷୀଣ ଆର୍ତ୍ତନାଦ, "ହାୟ ଭଗବାନ !"

ମା'ର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ବୁଢ଼ା ଅସ୍ଥିରହେଲା । ପୁଣି ଏଇ ପାଗଳ ଲୋକଟି ମାଙ୍କୁ ଭୟ ଦେଖାଉଛି କାହିଁକି ? ସେ ରାଗିଗଲା । ହଠାତ୍ ଡେଇଁପଡ଼ି ଦୁଇହାତରେ ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ସାର୍ଟର କଲର ଚିପି ଧରି ଠେଲି ଠେଲି କଚ୍ଛୁହର ପଛକୁ ନେଇଯାଇ ପଚାରିଲା, "ଆପଣ କଣ ପାଗଳ ନା କଣ ?"

"ପାଗଳ ? କିଏ ? ମୁଁ ? ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ !"

"ପାଗଳ ପରି ହସୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ?"

"ହସିବି ନାହିଁ ?"

"କଣ ଚାହାଁନ୍ତି ଆପଣ ? ଶୀଘ୍ର କହନ୍ତୁ ?"

"କଣ କହିଲ ? କଣ ଚାହେଁ ମୁଁ ?"

"ମୁଁ ଖାଲି ତୁମକୁ କେତେଟା କଥା କହିବାକୁ ଚାହେଁ ।"

"କି କଥା ?"

"ଖାଲି ଏମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ତୁମକୁ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ।"

ବୁଢ଼ା ଭୀଷଣ ରାଗିଗଲା । କଲର ଚିପିଧରି ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଦେଇ ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କୁ ବିଧା ମାରିବାକୁ ଯାଉଛି, ଏପରି ସମୟରେ ଭାଗବତ ବାବୁ ଛାଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କର ମାରଣାସ୍ତ୍ର—

"ମୋ ଦେହରେ ହାତ ଦିଅନା, ପାପ ହେବ ।"

"ପାପ ?"

"ବାପ ଦେହରେ ହାତ ଦେଲେ ପାପ ହୁଏ ।"

"ବାପ ? କିଏ କାହାର ବାପ ?"

"ତୁମ ମାକୁ ପଚାର ।"

"ମୂର୍ଖ ସମ୍ଭାଳି କଥା କହନ୍ତୁ । ଭଦ୍ର ମହିଳାଙ୍କ ସମ୍ମାନ ରଖି କଥା କହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ?"

"ଭଦ୍ର ମହିଳାଙ୍କ ଆଖିକୁ ଥରେ ଚାହିଁ ଦେଖତ ସେ ମତେ ଠିକ୍ ଚିହ୍ନି ପାରୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ।"

ବଜ୍ରାହତ ପରି ବୁଢ଼ୀ ମା ଢଗରେ ଥରେ ମାତ୍ର ଅନାଇ ମାଟିରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି । କଥା କହିବାର ଶକ୍ତି ବି ଯେପରି ସେ ହରାଇ ବସିଛି । ମାକୁ କୌଣସି କଥା ନପଚାରି ଚୁପ ହୋଇ ମାଟିରେ ବସି ସେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ମୁକ୍ତପାଇ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ, "କହ ତାକୁ ମୁଁ କିଏ ।"

ମାଆ ନୀରବ ରହିବା ଦେଖି ଭାଗବତବାବୁ ଅସ୍ଥିର ଭାବରେ ତା ଦେହ ଧରି ହଲାଇ ଦେଇ କହିଲେ, "ଚୁପ ଅଛୁ କାହିଁକି ? ପୁଅକୁ କହ ମୁଁ କିଏ ? କହ, ମୋ ନାଁ ଭାଗବତ ଦାସ, ମୁଁ ତାର ବାପ, କାରଣ ତାର ପଦବୀ ବି ଦାସ । ଆଉ ତୁ ମୋର ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ । ତୁମମାନେ ମୋରି ଅନ୍ନରେ ପ୍ରତିପାଳିତ । ମାସକୁ ମାସ ଦୁଇଶହ କରି ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଦେଉଛି । ଯେଉଁ ଦିନ ତତେ ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେଲି, ସେଇ ଦିନଠାରୁ ଦେଇ ଆସୁଚି । ହଁ, କାହିଁକି ତତେ ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛି, ସେ କଥା ବି କହ ତାକୁ । କାହିଁକି ଜାଣୁ ? ଏଇ ଭିକାରୀ, ଏଇ ସଇତାନ--ତୋର ନାଗର ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମ କରୁଥିଲୁ । ଲୁଚି ଲୁଚି ମୁଁ ଧରି ପକାଇଲି । କହ, ମୁଁ କିପରି ଲୋକ ଥିଲି । ଜଣେ ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଭଦ୍ରଲୋକ ଥିଲି ମୁଁ । ଲୋକେ କେତେ ମତେ ଭଲପାଉଥିଲେ, କେତେ ଖାତିର କରୁଥିଲେ । କେତେ ସମ୍ମାନ କରୁଥିଲେ । ଖାଲି ଟଙ୍କା ଲୋଭରେ

ତୁ ମତେ ବାହା ହୋଇଥିଲୁ । ଆଜି ବିବାହର ପ୍ରଥମଦିନ ଠାରୁ ମତେ ଠକାଇ ଆସିଥିଲୁ । କହ ତାକୁ ତୁ କେମିତି ଆଉ ମୁଁ କେମିତି ?"

ରାଗରେ ଠକ୍ ଠକ୍ କରି କାଂପୁଛନ୍ତି ଭାଗବତ ବାବୁ । ହଠାତ୍ ହିଂସ୍ରପଶୁର ଆଗରେ ପଡ଼ିଯାଇ ମନୁଷ୍ୟ ଯେପରି କାତର ଭାବରେ କାନ୍ଦି ଉଠେ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ, ମାଷ୍ଟ୍ରର ଠିକ୍ ସେହି ଅବସ୍ଥା । କଣ୍ଠରେ ଗଳା ଶୁଖି ଯାଇଛି । ଲଜ୍ଜାରେ ମୁହଁ ଲାଲ୍ ହୋଇ ଉଠିଛି । ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରୁ ନାହିଁ । ଅର୍ତ୍ତନାଦ ପରି ଶୁଣାଗଲା ତାର କ୍ଷୀଣ କଣ୍ଠର କାତର ଅବେଦନ, "ବନ୍ଦକର ତାଙ୍କୁ । ତାଙ୍କୁ ଚୁପ୍ କରାଅ । ପୁଅ ଆଗରେ ଏ ସବୁ କଥା କହିବାକୁ ଦିଅନା ।"

ମାଧବ ବାବୁ ଝଟେ ଝଟେ ଉଠିପଡ଼ି ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲେ, "ଚୁପ୍ କର, ଚୁପ୍ କର ଭାଗୁ । ଏ ସବୁ ପିଲାଳିଆ କାଣ୍ଡ କାହିଁକି ? ବୁଝିପାରୁନା ତୁମେ କି କାଣ୍ଡ କରି ବସିଛ ?"

ଭାଗବତ ବାବୁ ରାଗରେ ଥରଥର ହେଉଛନ୍ତି । କେତେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ କଟମଟ କରି ମାଧବବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ କହିଲେ, "କଣ କରୁଛି, ତାହା ମୁଁ ଠିକ୍ ଜାଣେ ।"

'ନା, ଜାଣନା, ଜାଣିଥିଲେ କେବେହେଲେ ପାଗଳପରି ଏ ପ୍ରକାର କାଣ୍ଡ କରି ବସି ନ ଥାନ୍ତ ।"

"ପାଗଳ ? ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ- ଠିକ୍ କହୁଛ । ପାଗଳ, ମୁଁ ପାଗଳ । ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ ।"

"ଚୁପ୍ ହେବ ନା ନାହିଁ ?"

"ପାଗଳ ? ମୁଁ ପାଗଳ ? କିନ୍ତୁ କିଏ ମତେ ପାଗଳ କରିଛି ? ତୁମେ ସବୁ, ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ, ତୁମେ ସବୁ ମତେ ପାଗଳ କରିଛ ।"

"ସେ କଥା ପରେ । ଏବେ ଚୁପ୍ ହୁଅ ।"

ନା, କୌଣସିମତେ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଚୁପ୍ ରହିବି ନାହିଁ । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷଧରି ଗୋଟାଏ କଥା………ଖାଲି ଗୋଟାଏ କଥା ଜାଣିବାକୁ ଚାହିଁଛି । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଧରି କି ଅମାନୁଷିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ନା ମୁଁ ଭୋଗ କରିନାହିଁ । ସେଇ କଥାଟା ମତେ କଣ୍ଟାପରି ବିନ୍ଧୁଛି । ରାତିରେ ଶୋଇ ପାରିନି । ଦିନରେ ଶାନ୍ତି ପାଇନି । ଆଉ ମୁଁ ସନ୍ଦେହ ମଧ୍ୟରେ ରହି ପାରୁନି । ଏଥର ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାକୁ ଚାହେଁ, ଆଜି ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।"

ଦୁଃଖରେ ଲଜ୍ଜାରେ ବୁଢ଼ା ମର୍ମାହତ । ଗୋଟାଏ ଗଛକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇଛି । ଭାଗବତ ବାବୁ ତା ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲେ, "ଶୁଣ୍ ବାପା । ନା, ନା, ଆଜି ମୁଁ ତୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ଶୁଣିବି ନାହିଁ । ମୋ ଦୁଃଖର କଥା ତତେ ଶୁଣିବାକୁ ହେବ । ହଁ, ତୋ ମା' ଯେଉଁଦିନ ମୋ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଆସିଲା, ମୋ ସଙ୍ଗେ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରି ବି ତାର ସାଧ ମେଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ । ଏଥିରେ ବି ଶାନ୍ତି ହେଲାନି, ମୋ ଜୀବନ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲା । ମୋର ସଂସାରକୁ ଭାଙ୍ଗି ଟିକିଟିକି କରି ଯାଇ ଛାଡ଼ିଲା । ସେ ଜାଣିଥିଲା ତୁ ମୋର ଏକମାତ୍ର ସାନ୍ତ୍ୱନା । ତତେ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ବଞ୍ଚି ପାରିବି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଯିବା ସମୟରେ କ'ଣ କହିଲା, ଶୁଣିବୁ ? ଶୁଣିଲେ ଲଜ୍ଜା ଲାଗିବ । ହଁ, ତୋ ମା' ଛାତିଫୁଲାଇ କହିଲା, ମୁଁ ତୋର ବାପା ନୁହେଁ, ସେଇ ସଇତାନଟା ତୋର ବାପ । ଅର୍ଥାତ୍ ତୁ.. ତୁ.. ଲଜ୍ଜା ଲାଗୁଛି ? କିନ୍ତୁ ତୋର ମା ସେ କଥା କହିବାକୁ ଲଜ୍ଜା କରିନି । ମା ହୋଇ ବି ତୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଏତେବଡ଼ କଳଙ୍କର ବୋଝ ଚାପି ଦେଇଛି । ତୋ କଥା ଏତେ ଟିକିଏ ବି ଭାବିନି । ଲୋକେ ତତେ ଘୃଣା କରିବେ, ତତେ ଥଟ୍ଟା କରିବେ । ଆତ୍ମଗ୍ଲାନିରେ ତୋ

ଜୀବନଟା ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇଯିବ—କିନ୍ତୁ ଭାବିଲନି । ଖାଲି ନିଜର ସୁଖର କଥା ହିଁ ଭାବିଛ । ତେବେ, ତୋ ମା' ମିଛ କଥା କହୁଛି କି ନାହିଁ ତାହା ମୁଁ କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ଏଇଟା ମୋର ବି ପ୍ରଶ୍ନ । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଧରି ମୁଁ ନିଜକୁ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନ କରି ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସୁଦ୍ଧା କୌଣସି ଉତ୍ତର ପାଇନି ।"

ଭାଗବତ ବାବୁ ଟଳିଟଳି ମାମ୍ପୀ ଆଗରେ ଯାଇ ଠିଆ ହେଲେ । ମାମ୍ପୀ ଦେହରେ ଯେପରି ପ୍ରାଣ ନାହିଁ, ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଭାଗବତ ବାବୁ ଜୋରରେ ତାର ହାତ ଦୁଇଟି ଟାଣି ତଳକୁ କରିଦେଇ କହିଲେ, "ଶୁଣ, ତତେ ମିନତି କରୁଛି । କହ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ ଗୁଡ଼ାର ବାପା ? ତୋ ସ୍ୱାମୀ ନା ତୋର ପ୍ରଣୟୀ ? କହ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ କହ । ସବୁ ରହସ୍ୟ ଆଜି ପରିଷ୍କାର ହୋଇଯାଉ । ଚୁପ୍ ରହିଛୁ କାହିଁକି ? କଣ ଶୁଣି ପାରୁନୁ ? କହ, କହ ।"

ଉତ୍ତେଜିତ ଭାଗବତ ବାବୁ ଦୁଇ ହାତରେ ମାମ୍ପୀକୁ ଝିଙ୍କେଇ ନେଲେ । ମାମ୍ପୀର ଆଖିରୁ ଝରଝର କରି ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ୁଛି । ଲଜ୍ଜାରେ ମୁହଁଟେକି ଚାହିଁ ପାରୁ ନାହିଁ । ଗତି ଭଲନୁହେଁ ଦେଖି ମାଧବବାବୁ ତାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ତା ପରେ ଭାଗବତ ବାବୁଙ୍କ ହାତଧରି ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କିନ୍ତୁ ଭାଗବତ ବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଧକ୍କା ଦେଇ ଠେଲି ଦେଇ କହିଲେ, "ତୁମର ତ ଦେଖୁଛି ସାହସ ଅନେକ ବଢ଼ି ଗଲାଣି । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ କେଉଁଠି ଥିଲା ତୁମର ସାହସ ? ତୁମକୁ ଖୁଣ୍ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି, ତେଣୁ ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ପାହାଡ଼ଦେଇ ତଳକୁ ପଳାଇ ଯାଇଥିଲ । ମନେଅଛି ସେ କଥା ? ବୋଧହୁଏ ଭୁଲି ପାରିନ ସେ କଥା । ସେ ଯେତେବେଳେ କହୁନି ନାହିଁ, ଅନ୍ତତଃ ତୁମେ ହିଁ

କୁହ । ତୁମେ ତ ଜାଣ । ତୁମେ କ'ଣ ଏଇ ଯୁବକର ପିତା ? କୁହ; କୁହ ।" ତା ପରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଦିଗରେ ମୁହଁ ଫେରାଇ କହିଲେ, "ମତେ ଯଦି କହିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହଁ, ତେବେ ତୋ ପୁଅକୁ କହ, ସେ ଏବେ ବଡ଼ ହୋଇଛି । ପିତୃପରିଚୟ ଜାଣିବା ପାଇଁ ତାର ଅଧିକାର ଅଛି, ତାକୁ ତା ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରନା । ହଁ, ତୁ ମତେ ବିଶ୍ୱାସ କର, ମୁଁ ଜାଣେନା, କେବେ ଜାଣି ବି ପାରିନି । ତେଣୁ ତତେ କହିପାରିବିନି ବାପା ।"

ଭଗବତ ବାବୁ ଯେପରି ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । କଣ୍ଠ ସ୍ୱର ହୋଇଛି କର୍କଶ । ମୃଗୀ ରୋଗୀ ପରି ଶୂନ୍ୟରେ ହାତ ଘଷି ଘଷି ପୁଣି କହିଲେ, "ଅସ, ଉତ୍ତର ଦିଅ……ସେ ଜାଣେ ନା । ହାଃ…ହାଃ…ହାଃ । ସେ ଜାଣେନା, ଜାଣେନା, ମୁଁ ବାଜି ମାରି କହି ପାରେ । ସେ କୌଣସିମତେ କହି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେନାହିଁ, କହିବ କିପରି ? ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଖୁସି କରିଛୁ, ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଖରେ ଆତ୍ମଦାନ କରିଛୁ । ହାଃ…ହାଃ…ହାଃ । କେହି ଜାଣି ନାହାନ୍ତି…କେହି ଜାଣି ନାହାନ୍ତି…ହାଃ…ହାଃ…ହାଃ । କିପରି ବା ଜାଣିବେ ? ତୁ ବି କୌଣସି ଦିନ ଜାଣି ପାରିବୁନାହିଁ ବାପା । ମୋ ପରି ତତେ ବି ସାରା ଜୀବନ ଅନ୍ଧକାରରେ ଅଣ୍ଡାଳି ଅଣ୍ଡାଳି ଚାଲିବାକୁ ହେବ । ସନ୍ଦେହରେ ମରିବାକୁ ହେବ । ତୋ ମାକୁ ପଚାର…ମୁଁ ଜୋରକରି କହିପାରେ, ତୋ ମା ବି ଜାଣେନା, ମୁଁ ବି ଜାଣେନା । ହଁ ତତେ ହିଁ ବାଛି ନେବାକୁ ହେବ । ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକୁ ତତେ ବାଛି ନେବାକୁ ହେବ. ତାକୁ ବାପା ବୋଲି ଡାକିବାକୁ ହେବ । ତା ପରିଚୟ ନିଜ ପରିଚୟରେ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହାଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏଥର ଚାଲିଲି । ଈଶ୍ୱର ତୋର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ । ତୋ ମା'

ଯଦି କୌଣସିଦିନ ତତେ ସେ କଥା କହେ, ମତେ ଜଣାଇବୁ । ଜଣାଇବୁ ତ ? ମୋ ଠିକଣା ଜାଣୁ ତ ? ମୁଁ ଏବେ ଭାରତ ହୋଟେଲରେ ଅଛି । ସେଠାରେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାହେବ । ତୁ କେବେ ଆସିଲେ ମୁଁ ଖୁସି ହେବି । ଅଚ୍ଛା ଚାଲିଲି । ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ତୁ ସୁଖରେ ଥାଅ ।”

ପାଗଳପରି ହାତ ହଲାଇ, କେତେ ପ୍ରକାର ମୁଖଭଙ୍ଗି କରି, ମନେ ମନେ କେତେ କଣ କହି ଚାଲିଛନ୍ତି ଭାଗବତ ବାବୁ । ଦୁଇ ପାଖରେ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଗଛ । ପବନ ଧୀରେ ଧୀରେ ବହୁଛି । କୌଣସି ଦିଗରେ ଫେରି ଅନାଇ ନାହାନ୍ତି ଭାଗବତ ବାବୁ । ସିଧା ଚାଲିଛନ୍ତି । ଉତ୍ତେଜନାରେ, ସ୍ୱଗରେ ରକ୍ତ ଟଗମଗ କରି ଫୁଟୁଛି । ମନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବଳ ଝଡ଼ ବହୁଛି । ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲେ । ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ି ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଭାଗବତ ବାବୁ ଯାଇ ଉଠିଲେ ସେଇ ଗାଡ଼ିରେ ।

ବାଟରେ ରାଗ କମିଗଲା, ମୁଣ୍ଡ ବି ଥଣ୍ଡା ହେଲା । ଭାଗବତ ବାବୁ ପୁଣି ସହରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ନିଜର ସାହସ ଦେଖି ନିଜେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡଟା ଏବେ ଘୂରୁଛି । ସମସ୍ତ ଶରୀରରେ ଅସହ୍ୟ ବ୍ୟଥା । ସିଧା ଚାଲି ଆସିଲେ ହୋଟେଲକୁ । ତା ପରେ ମଦନେଇ ବସିଲେ ।

ଭାଗବତ ବାବୁ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି ଦେଖି ରେଖା ଖୁବ୍ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲା; “କଣ ସାର୍; ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଫେରି ଆସିଲେ ଯେ ? ଖୁବ୍ ନିସ୍ତେଜ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି ଯେ ?”

“ହଁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ହୋଇଛି । ବୁଝି ପାରୁଛ ତ ବହୁଦିନ ହେଲା ଏପରି ଅଭ୍ୟାସ ନଥିଲା, ଅଭ୍ୟାସ ନଥିଲେ ଯାହା ହୁଏ । ଯାହାହେଉ

ମୋ ନାମ ସରି ଯାଇଛି । ଆଉ କୌଣସିଦିନ ସହର ଗଡ଼ କୁଅଡ଼େ ଯିବିନାହିଁ, ଯିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ବି ହେବନି ।"

"ତାହିଁ କି ଏକଥା କହୁଛନ୍ତି ସାର ?"

"ହଁ, ଆଉ ମୁଁ ସହର ଗଡ଼ ପାଦେସୁଦ୍ଧା ଯିବିନାହିଁ ।"

"କଣ ହେଲା ! ଏତେ ବିରସ କାହିଁକି ?"

"ଆଉ ମୁଁ କୁଅଡ଼େ ବାହାରୁ ନାହିଁ । ବାକି ଜୀବନଟା ଏଇଠାରେ ବେଶ୍ ଆରାମରେ କଟିଯିବ ।"

ଭଗବତ ବାବୁ ରେଖାର ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଚୁପ ରହିଲେ । ରେଖାର ଭାରି ଇଚ୍ଛା ଭଗବତ ବାବୁ କିପରି ତାଙ୍କ ଭ୍ରମଣର କାହାଣୀ କହନ୍ତେ । ବାରମ୍ବାର ପଚାରିଲେ ବି କୌଣସି ଉତ୍ତର ପାଇଲା ନାହିଁ ।

ସେ ଦିନ ରାତିରେ ଭଗବତ ବାବୁ ମଦ ଖାଇ ବେହୋସ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଦିନେ ସୁଦ୍ଧା ଏପରି ହୋଇନଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ସେଦିନ ତାଙ୍କୁ ସଂଜ୍ଞାହୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କ ରୁମରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାକୁ ହେଲା ।

ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜୀ ଉପନ୍ୟାସର ଛାୟାରେ ଲିଖିତ

Printed & published by Mahendra Kumar Behera
at Nababharat Press, Cuttack—2